

Ungdomsprofil 2016

Gentofte Kommune

Niels-Henrik M. Hansen

Arnt Louw

Mira Wessels

Gentofte Ungdomsprofil 2016

Niels-Henrik M. Hansen

Arnt Louw

Mira Wessels

© Forfatterne og Center for Ungdomsforskning 2016

ISBN 978-87-93058-30-9

Center for Ungdomsforskning er en selvstændig forskningsenhed ved Aalborg Universitet, med adresse i Sydhavnen i København, som forsker i unges levekår. Centrets drift støttes af Foreningen Center for Ungdomsforskning. Centeret gennemfører forskellige projekter, dog alle med det kendetegn, at de tager afsæt i unges egne beskrivelser og oplevelser af deres hverdag og liv.

Læs mere om centeret på hjemmesiden: www.cefu.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	6
Kapitel 1: Resumé	8
Gentofte – en tryk kommune for unge, men.....	8
Uddannelse – stort fokus på gymnasiet	8
Fritid og motion	8
Fritidsjob	9
Støtte til balancering / prioritering i ungdomslivet	9
Inklusion i fællesskabet og ensomhed	9
Familieforhold.....	9
Mobning og adfærd på de sociale medier	10
Rusmidler	10
Gentofte unges trives godt, men.....	10
Kapitel 2 – Det gode ungdomsliv – baggrund for ungdomsprofilen	12
Indledning	12
Baggrund for undersøgelsen	12
Temaer i ungdomsprofilen	13
Datamaterialet.....	14
Læsevejledning	16
Kapitel 3: Ung i dag – ung i Gentofte	18
Indledning	18
En samtidsdiagnose	18
En Gentofte-identitet – på godt og ondt	19
Fordomme internt i Gentofte	23
Udfordringerne	24
Hvorfor fraflytter de unge Gentofte efter ungdomsuddannelsen?.....	24
Afrunding	25
Uddannelse og uddannelsesvalg	28
Indledning	28

Forventninger til uddannelsesniveau i fremtiden	31
'...man behøver ikke få tolv hver gang'	33
Balance mellem skole og liv	34
Engagement i skolen: Skoleglæde og frafald	38
Afrunding	39
Kapitel 5 – Fritidsliv og fritidsjob	42
Indledning	42
Aktiviteter i fritiden	42
Organiserede fritidsaktiviteter	43
Uorganiserede fritidsaktiviteter	47
Sport og motion i fitnesscenter eller uden for forening/klub	48
Fritidsjob	50
Politisk engagement	53
Afrunding	57
Kapitel 6: Sociale relationer	60
Venner og fællesskaber	60
Vennegrupper	61
De unge og byrummet	65
Varighed af venskaber	67
At prioritere alene-tid	69
Forældre og søskende	70
Afrunding	72
Kapitel 7: Ensomhed og mobning	74
Indledning	74
Ensomhed i relation til andre perspektiver	76
Mobning	79
Afrunding	80
Kapitel 8 – Trivsel og mistrivsel	82
Indledning	82
Søvn, kost og sundhed	83

Risikoadfærd i forhold til kosten.....	87
Sociale medier og kropsidealer.....	91
Seksuelle grænser og gråzoner.....	93
Oplevelser de seneste 12 måneder	99
Afrunding.....	99
Kapitel 9: Legale og illegale rusmidler	102
Indledning.....	102
Rygning	103
Alkohol.....	106
Hash, pot og marihuana	112
Andre illegale rusmidler.....	117
Afrunding.....	121
Appendiks 1: Litteratur	124
Appendiks 2: Ungdomsprofilens empiriske grundlag	128
Indledning.....	128
Fokusgruppeinterviewene	128
Spørgeskemaundersøgelsen.....	129
Supplerende empiriske kilder/bidrag	133
Samlet vurdering	133

FORORD

Det er en fornøjelse at præsentere en ny ungdomsprofil for Gentofte Kommune. Ungdomsprofilen beskriver, hvordan Gentofte kommunes unge borgere har det på en række områder.

Ungdomsprofilen trækker på flere empiriske kilder – interviews, spørgeskema og registerdata – og skitserer tendenser og problemfelter ved ungdomslivet i Gentofte.

Det er anden gang, Center for Ungdomsforskning udarbejder en ungdomsprofil for Gentofte Kommune. Den første ungdomsprofil blev gennemført i 2004, og der vil løbende blive trukket tråde tilbage til denne i nærværende ungdomsprofil fra 2016. Sammenligninger til nationale tal vil, i det tilfælde hvor det er muligt, ligeledes indgå i profilen.

Der skal først og fremmest lyde en stor tak til Gentoftes unge borgere, der har deltaget i interviews eller udfyldt undersøgelsens spørgeskema. Dertil skal der også lyde en tak til de skoler og institutioner i Gentofte Kommune, der undervejs i forløbet har bidraget til kontakten til de unge.

Ungdomsprofilen bygger ligeledes på et godt samarbejde mellem Gentofte kommune og Center for Ungdomsforskning. Der skal derfor lyde en tak til Gentofte Kommune for et godt samarbejde. Dertil skal lyde en tak til Niels Ulrik Sørensen, lektor ved Center for Ungdomsforskning, for hans værdifulde kommentarer og sparring undervejs i projektførelsen.

Profilen er udarbejdet af et forskerteam på Center for Ungdomsforskning bestående af adjunkt Arnt Louw, projektmedarbejder Mira Wessels og lektor Niels-Henrik M. Hansen.

God fornøjelse med læsningen af Gentofte Kommunes ungdomsprofil anno 2016.

Niels-Henrik M. Hansen, lektor

Center for Ungdomsforskning, Institut for læring og filosofi

Aalborg Universitet

KAPITEL 1: RESUMÉ

Gentofte – en tryk kommune for unge, men...

Gentofte Kommune rummer unge mennesker med en bred diversitet og mangeartede udfordringer, men helt overordnet oplever de unge kommunen som et rart sted at vokse op og være ung, og et sted, hvor man kender mange, hvilket giver en stor tryk i hverdagen. De unge oplever, at der er blik for de unges behov i kommunen, men der er også skyggesider, når standarden sættes (højt) for bl.a. tøjstil, socialt engagement, identitetsdannelse og præstationer, særligt i forhold til uddannelse. Her oplever de unge en ensretning og et pres for at passe ind og leve op til omgivelsernes, og i særdeleshed de unges egne forventninger. Også de mere sårbare unge i Gentofte Kommune, kan i særdeleshed have behov for ekstra støtte i præstationskulturen.

Uddannelse – stort fokus på gymnasiet

Rigtig mange unge i Gentofte Kommune tager en ungdomsuddannelse. Her er gymnasiet det absolut foretrukne valg – også markant mere end på landsplan. Meget få unge i Gentofte vælger f.eks. en erhvervsuddannelse. De unge i Gentofte har høje forventninger til deres fremtidige uddannelsesniveau, hvilket måske ikke er overraskende set i relation til områdets generelle meget høje uddannelsesniveau. På den måde har mange af de unge taget de officielle udmeldinger om meget uddannelse til sig, men det kan således skabe anledning til bekymring i relation til de unge, der ikke formår at leve op til kravene. Og et relevant fokus kunne da være at støtte flere unge i Gentofte til at vende blikket mod f.eks. de erhvervsrettede ungdomsuddannelser.

Fritid og motion

De unge udtrykker stor tilfredshed med Gentofte Kommunens fritidstilbud. Der sker et skift blandt de unge væk fra organiserede fritidstilbud mod de mere uorganiserede/selvorganiserede fritidstilbud, som f.eks. fitnesscentre o. lign., desto ældre de unge bliver. Selvom de unge i Gentofte er gode til at få dyrket motion, set i relation resten af landets unge, falder de unges aktivitetsniveau med alderen, hvilket kan hænge sammen med, at andre aktiviteter som skole, fester og det sociale ungdomsliv fylder mere. De unge i kommunen spiser generelt sundt og oftere morgenmad i relation til unge på landsplan, men de unges egen opfattelse af krop og sundhed er bekymrende lav. De unge bidrager med fortællinger om anorektiske tendenser blandt venner.

Fritidsjob

Andelen af unge i Gentofte, der har et fritidsjob stemmer overens med resten af landet og trods et hektisk ungdomsliv er andelen af unge med fritids- eller studiejob den samme som i 2004, selvom uddannelsespresset er steget i de mellemliggende år. Det kan hænge sammen med den øgede opmærksomhed blandt unge på, at fritidsjobbet kan give dem værdifulde kvalifikationer, der kan anvendes i andre arealer af ungdomslivet.

Støtte til balancering / prioritering i ungdomslivet

I det travle ungdomsliv, hvor de unge jonglere mellem skole, kærester, venner, fester, sportsaktiviteter og lektier er planlægning og prioritering helt centrale elementer, der netop genererer muligheden for at klare de mange ungdomsaktiviteter og skolen. Det ser ud til, at mange af Gentoftes unge mestrer denne balancering/prioritering godt, men der er også unge, hvor det er en udfordring. Det kan da være givtigt at være bevidst om de mange forskelligrettede krav og tilbud de unge møder i ungdomslivet, og støtte de unge til at håndtere denne balanceakt, som de unge langt hen ad vejen selv står som bærere af.

Inklusion i fællesskabet og ensomhed

Langt de fleste unge i Gentofte Kommune føler sig som en del af fællesskabet på deres uddannelsesinstitution og har generelt nogle at tale med, ved behov. Men særligt 10. klasserne eller de lidt ældre unge over 21 år, dels de unge under uddannelse, eller dem, der er uden for arbejds- og uddannelsesmarkedet, er udfordret i relation til inklusion i de sociale fællesskaber. Begge grupper taler varmt om Ungecaféer eller fritidsklubber og efterspørger flere muligheder af denne karakter f.eks. i egne boligområder. Ensomhed og at føle sig alene drejer sig numerisk ikke om mange unge i undersøgelsen, men problemet eksisterer for få unge i kommunen, og der ses en bemærkelsesværdig stærk sammenhæng mellem disse unge, deres fremtidstro og angivelse af, at de har 'værest mulige liv'.

Familieforhold

Størstedelen af de unge i interviewene fortæller, at de har et godt forhold til deres forældre og søskende og oplever, at de kan henvende sig til mor eller far, hvis de har problemer. Men der er også unge, der savner forældrekontakt i hverdagen. Dette billede kan genfindes i 2004 profilen af Gentoftes unge. Enkelte unge i Gentofte Kommune fortæller om episoder med fysisk og psykisk vold i hjemmet. Mange yngre søskende oplever ældre søskende som rollemodeller bl.a. som samtalepartnere eller i forhold til uddannelseskariere, men også i forhold til brug af rusmidler.

Mobning og adfærd på de sociale medier

Mobning er umiddelbart ikke et stort problem i Gentofte Kommune – faktisk er det statistisk blevet mindre siden profilundersøgelsen i 2004. Der er dog antydninger af, at mobningen kan have ændret karakter og medie. De sociale medier synes at have (stigende) betydning for de unges selvopfattelse, da man på mange måder skal fremstå 'perfekt' på disse platforme. Helt konkret i relation til seksuel adfærd, er det umiddelbart de sociale medier, der udfordrer de unge mest i dette emne. F.eks. har hver fjerde ung (og flest unge mænd) således sendt eller postet et seksuelt billede og 14 % har oplevet, at det foregik uden samtykke. De unge efterspørger i interviewene mere voksenkontrol over og viden om konsekvenserne for brugen af sociale medier.

Rusmidler

De unges brug af forskellige rusmidler er meget ofte forbundet med deltagelsen i en festkultur. Der er med andre ord et væsentligt socialt element i brugen, og ofte også i introduktionen til brugen af de forskellige typer af rusmidler og rygning. Rygning er, ifølge de unge selv, yderst udbredt. Andelen af rygere er steget siden den tidligere gennemførte ungdomsprofil i 2004. Brugen af hash er ligeledes udbredt og fremstår som en accepteret del af de unge liv og festliv, og flere Gentofte-unge end på landsplan, har prøvet eller bruger hash. Brugen af andre euforiserende stoffer er meget begrænset og på linje med hele landet, men stort set alle unge i kommunen drikker alkohol. Her har de unge mænd et hyppigere og større forbrug af alkohol end de unge kvinder.

Gentoftes unges trives godt, men...

Samlet set trives hovedparten af de unge i Gentofte Kommune. Men undersøgelsen peger deslige på, at de unges trivsel til tider er under pres. Det bliver mest synligt i oplevelsen af forskellige former for smerte og ubehag som over halvdelen af alle unge i undersøgelsen, hyppigst hos unge kvinder, har oplevet indenfor den sidste måned. Oplevelser, der også kommer til udtryk i et ganske højt forbrug af smertestillende medicin blandt de unge. Det fremstår som oplagt at koble de hyppige oplevelser af hovedpine, mavepine, dårligt humør, nakke/rygsmerter til de unges udfordringer, såsom travlhed, stress og ønsket om at præstere, hvilket peger på nogle af omkostningerne ved de unges liv.

KAPITEL 2 – DET GODE UNGDOMSLIV – BAGGRUND FOR UNGDOMSPROFILER

Indledning

Gentofte Kommune blev i 2015 udnævnt til årets ungdomskommune. Prisen uddeles af Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) hvert år. I begrundelsen for at tildele prisen til Gentofte Kommune fremhæves det bl.a., at kommunen tilbyder gode rammer for ungdomslivet og i særdeleshed gør en stor indsats for at engagere de unge i demokratiet.

Denne ungdomsprofil, som Center for Ungdomsforskning (CeFU) har stået for udarbejdelsen af, tegner et billede af, hvordan det er at være ung borger i årets ungdomskommune. Det undersøges, hvordan hverdagen for kommunens unge borgere former sig – hvilke problemer, glæder og udfordringer de unge i Gentofte Kommune oplever at have. Ungdomsprofilen indgår i Gentofte Kommunes arbejde med at formulere den fremtidige vision for ungdomsarbejdet i kommunen. Ungdomsprofilen skal etablere et vidensgrundlag der belyser, hvordan kommunens unge borgere har det og trives, samt hvilke problemstillinger de udfordres af.

Det betyder, at ungdomsprofilen via et omfattende empirisk grundlag, beskriver forskellige træk ved at være ung og bo i Gentofte Kommune. Profilen tegner med brede penselstrøg forskellige aspekter af ungdomslivet i kommunen i dag på godt og ondt. Emnerne strækker sig fra de unges overvejelser om uddannelse, deres aktiviteter i fritiden, til det antal timer de sover om natten og deres seksuelle adfærd på sociale medier. Beskrivelsen vil dels være statistisk, hvor profilen ser på udbredelsen og hyppigheden af et givent fænomen, og dels via inddragelsen af de unges egne beskrivelser af deres oplevelser, holdninger til og erfaringer med forskellige aspekter af ungdomslivet i Gentofte.

Ungdomsprofilen søger bredt at dække de unge i Gentofte Kommune. Der er således tale om et meget specifikt geografisk område, men analyserne vil løbende være understøttet af nationale referencer og der drages paralleller til den tidligere gennemførte ungdomsprofil for Gentofte Kommune i 2004 (Hansen 2004), hvorved tallene bliver solidt funderet – både i forhold til nationale og lokale udviklinger i ungdomslivet.

Baggrund for undersøgelsen

Fra ungdomsforskningen generelt, og fra andre ungdomsprofiler i danske kommuner, ved vi, at de fleste unge gennemgående trives, men at der samtidigt kan identificeres en række problemfelter, hvor trivselen er under pres. Her kan der bl.a. fremhæves uddannelsesvalg, psykisk trivsel,

spiseforstyrrelser og brug af illegale og legale rusmidler (Hansen & Sørensen 2014; Jeppesen, Filges & Sørensen 2006). Ungdomsprofilen for Gentofte Kommune skal medvirke til at belyse på hvilke særlige områder, de unges trivsel er under pres, og hvordan dette pres tegner sig. Ungdomsprofilen vil ydermere åbne mulighed for, at de unges egne stemmer kan indgå i formuleringen af grundlaget for fremtidige indsatser på en række forskellige områder i Gentofte Kommune.

Som nævnt gennemførte CeFU en ungdomsprofilundersøgelse for Gentofte Kommune i 2004. Denne afdækkede de unges livsvilkår i bred forstand og fokuserede derfor på temaer fra motion og seksualitet til sociale relationer og trivsel i hverdagen (Hansen 2004: 4). CeFU har desuden udarbejdet en forskningsbaseret erfaringsopsamling på etableringen af 'Rummet' på Gentofte Hovedbibliotek (Nielsen & Sørensen 2012). Dertil kommer, at CeFU kan trække på en række andre relevante undersøgelser, som centeret har gennemført det seneste årti. Det drejer sig bl.a. om ungdomsprofiler i Frederiksberg Kommune (Brown, Hansen & Olsen 2009), Svendborg Kommune (Hansen & Sørensen 2014a) samt en national afdækning af unges trivsel og mistrivsel (Nielsen et al. 2010; Sørensen et al. 2011). CeFU har desuden aktuel forskning indenfor unges politiske deltagelse (Hansen & Sørensen 2014b), nye marginaliseringsformer blandt unge (Katznelson et al. 2015), kulturens betydning som social løftestang i ungdomslivet (Nielsen & Sørensen 2014) samt en nylig udgivelse, hvor ungdomslivets forandrings- og udviklingstræk fremskrives (Sørensen & Pless (red.) 2015). Endelig har CeFU de seneste år markeret sig som landets førende forskningsmiljø inden for forskning om unges motivation for uddannelse (Pless et al. 2015).

Temaer i ungdomsprofilen

Hovedparten af de data, som denne ungdomsprofil bygger på, er indsamlet i efteråret 2015. Der er tale om et materiale, der dækker et bredt udsnit af ungdomslivet. Følgende overordnede temaer indgår i ungdomsprofilen:

- De unges overvejelser omkring skolegang og senere uddannelse
- Forventninger til arbejdsliv
- Fritidsliv
- Sociale relationer i bred forstand
- Trivsel i overordnet forstand og specifikt på en række psykosociale områder
- Brug af legale og illegale rusmidler (både personligt og i den nære omgangskreds)
- Demokratisk engagement

Datamaterialet

Denne ungdomsprofil bygger på et stort empirisk materiale. For det første anvendes data fra den nationale ungdomsprofil, hvor 1490 unge mellem 15 og 25 år fra Gentofte Kommune har besvaret et elektronisk spørgeskema. Disse besvarelser suppleres af data fra 13 fokusgruppeinterviews, hvor omkring 100 unge bosat i Gentofte Kommune har deltaget. Disse interviews er gennemført, så de dækker et bredt udsnit af ungdomslivet i Gentofte Kommune. Der er bl.a. gennemført interviews på gymnasier, ungdomsskolen, i fritids- og sportsklubber, udkolingen (i folkeskolen), på Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU) og andre steder, hvor de unge færdes. Hensigten har været, at så mange forskellige unge skulle komme til orde og bidrage til ungdomsprofilen.

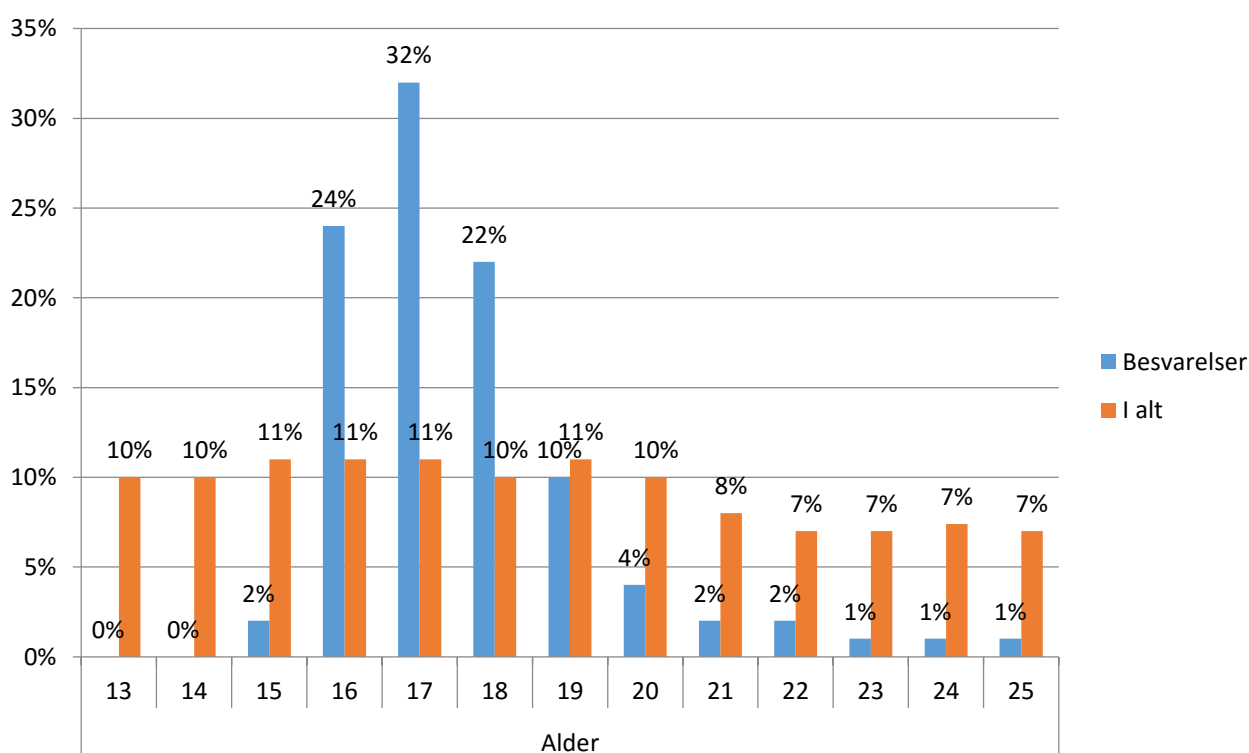
Informationerne fra spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewene suppleres yderligere med data fra eksisterende undersøgelser, der tidligere er gennemført blandt unge i Gentofte Kommune. Disse er oftest af kvantitativ art og dækker en række specifikke områder og temaer. Skematisk kan ungdomsprofilens datamateriale beskrives på følgende måde:

- En kvantitativ del, hvor alle unge (15-25-år) bosiddende i Gentofte Kommune på undersøgelsestidspunktet, har haft mulighed for at deltage. Det drejer sig om i alt cirka 8000 unge, hvoraf 1490 har svaret på spørgeskemaet. Tematikkerne har her været: helbred, fritid, skolegang, kriminalitet, seksualitet og trivsel. Denne del af undersøgelsen er gennemført af Komiteen for Sundhedsoplysning og er en del af en national undersøgelse af unges trivsel, hvor en række af landets kommuner deltager.
- En kvalitativ del, der udgøres af 13 fokusgruppeinterviews med unge fra Gentofte Kommune. Disse interviews belyser en række af de temaer, der også tematiseres i de to andre datakilder, men med fokus på de særlige indsigter denne form for dataindsamling åbner mulighed for.
- En tredje del, hvor vi trækker på data fra tidligere og supplerende undersøgelser. Disse kan have mangeartede karakter og være gennemført af forskellige institutioner og steder. Disse data indgår i undersøgelsen som et supplement til data fra spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewene.

De tre empiriske kilder bidrager med flere perspektiver og dermed forskellige indsigter i de unges hverdag og trivsel. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen giver et indblik i, hvor udbredt forskellige fænomener er blandt de unge i Gentofte, mens empirien fra fokusgruppeinterviewene giver et indblik i, hvordan de unge oplever et givent fænomen i deres hverdag samt hvilke aspekter, der fremhæves som væsentlige, når deltagerne i fokusgruppeinterviewet diskuterer det. Endelig vil brugen af eksisterende data tillade os at komme bredere omkring nogle af ungdomsprofilens temaer.

Således vil en række af ungdomsprofilens analyser blive sammenlignet med nationale og lokale/historiske tal, hvor det er muligt og relevant. Det anvendte spørgeskema i 2016-undersøgelser er forskelligt fra spørgeskemaet i den tidligere gennemførte ungdomsprofil i 2004, hvilket sætter nogle begrænsninger for sammenligningsmulighederne for de to ungeprofiler.

Der er yderligere to forhold, der er værd at bemærke: Det første omhandler det aldersinterval ungdomsprofilen dækker. Formelt set dækker ungdomsprofilen alle unge mellem 13 og 25 år i Gentofte Kommune. Reelt set er datamaterialet mest fyldigt for de 15-20 årige i fokusgruppeinterviewene og aldersgruppen 16 til 19 år er stærkt repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen, som det ses i figur 1.

Figur 1. Antal besvarelser af spørgeskemaet i procent / antal borgere i Gentofte i alt i aldersgruppen 13-25 år i procent. Tal er hentet i Statistikbanken, der bruger tal fra Danmarks Statistik.

Det gør, at indblikket i de helt unges liv og hverdag (13- og 14-årige) og de lidt ældre unge (21-25 årige) er mindre fyldigt og i højere grad må anskues ud fra det kvalitative materiale, hvor de er repræsenteret, dog i et mindre omfang end de 15-20-årige. Det betyder med andre ord, at de statistiske analyse af de 21-25-årige skal læses med dette i mente og, at vores grundlag for at beskrive de 21-25-åriges situation er mindre stærkt end ved de 15-20-årige.

Det bør for det andet bemærkes, at alle unge i alderen 15-25-år i Gentofte har haft mulighed for at besvare spørgeskemaundersøgelsen, men at vi grundet den platform, der benyttes til denne del af

undersøgelsen, hvor en ekstern partner er involveret, ikke har haft mulighed for at fastslå i hvilket omfang de unge, der har svaret, er repræsentative for alle unge i Gentofte Kommune. Det vurderes dog, at datamaterialet trods dette giver et solidt indblik i, hvordan de unge har det og hvilke udfordringer, de møder i hverdagen. For en yderligere diskussion af ungdomsprofilens empiriske materiale, herunder disse forbehold, henvises der til appendiks 2.

Læsevejledning

I kapitel 2 opsummeres ungdomsprofilens hovedresultater. Kapitel 3 aftegner en række centrale træk ved ungdomslivet i dag, som en overordnet ramme for de efterfølgende analyser og kapitler. I det efterfølgende kapitel 4 anskues de unges uddannelsesovervejelser og –planer. I kapitel 5 sættes der spot på aktiviteterne i fritiden, såvel de organiserede som de uorganiserede og eventuelle fritids- og studiejob. De unges sociale relationer og familierelationer er i fokus i kapitel 6, mens ensomhed og mobning behandles i kapitel 7. Trivsel i bred forstand behandles i kapitel 8. I det afsluttende kapitel 9 ser vi på brugen og udbredelsen af legale og illegale rusmidler. I rapportens to appendikser er der henholdsvis en litteraturliste og en gennemgang af det metodologiske grundlag.

KAPITEL 3: UNG I DAG – UNG I GENTOFTE

Indledning

Årets Ungdomskommune 2015. Danmarks 18. største kommune med 73.360 indbyggere. En kommune med landets laveste fertilitet, der i snit har landets ældste mødre, men samtidig i stigende grad er ved at udvikle sig til en sted for børnefamilier. Det er også en kommune, der rummer nogle af landets højeste indkomster. F.eks. er andelen af enkeltpersoner, der tjener en halv million eller mere stor i kommunen. Dette gør sig gældende for 16 % af borgerne i Gentofte, mens den tilsvarende andel er 2 % i resten af landet (Drews 2013). Stadigvæk rummer Gentofte Kommune også borgere med mindre indkomster og områder med andele af udsatte borgere. Ligeledes vil der være unge, der oplever forskellige problemstillinger i lighed med unge i resten af landet.

Der er således mange overskrifter, der kan placeres på Gentofte Kommune. Overskrifter, der tegner et overordnet billede af en velstående kommune med ressourcestærke forældre. Men hvordan er det at være ung i Gentofte Kommune? Det er det centrale spørgsmål som denne ungdomsprofil vil tegne forskellige facetter af. Ungdomslivet er mange ting og dækker over meget. I denne ungdomsprofil kommer nogle bestemte perspektiver under lup – f.eks. de unges uddannelsesvalg eller brugen af rusmidler – det er vilkårene i en ungdomsprofil, men det kan gøre, at det overordnede perspektiv kan træde lidt i baggrunden. Det vil vi råde bod på i dette kapitel, hvor vi kort vil tegne et overordnet portræt af dels en række udviklingstræk ved ungdomslivet i det nutidige samfund og dels fokusere på nogle af de unges beskrivelser af, hvordan det er at være ung i Gentofte Kommune. Der vil være nogle nedslag i det empiriske materiale, hvor vi søger at vise noget af den variation materialet rummer samt fokusere på nogle af de ting, der ikke kommer til orde i de andre kapitler i ungdomsprofilen.

En samtidsdiagnose

Ungdomslivet i dag er under forandring. Forestillingen om ungdommen som en overgangsperiode kilet ind mellem barndommen og voksenlivet, er blevet udfordret (Sørensen & Pless 2015). Ungdomsårene ses i stigende grad som en periode, der breder sig ind i barndommen og ydermere lader voksenlivet indtræffe senere. Der tales i dag om 'tweens' og 'unge voksne'; ungdommen fremstår som en større differentieret gruppe, hvor 'unge' i højere grad forstås i relation til andre unge, og hvor de unge 'positionerer' sig i relation til hinanden og i mindre grad med reference til voksenlivet eller barndommen. Dette brud med tidligere forståelser af ungdomslivet genererer behov for at afsøge et differentieret blik på ungdomslivet (Sørensen & Pless 2015). Perspektivet er relevant, når blikket vendes mod ungdomslivet i Gentofte anno 2016. Diversiteten i ungegruppen her er bred, dels i relation til indkomstforhold og sociale skel, men ligeledes i aldersspektret, der ses, når

de unge bl.a. fortæller, hvordan nogle allerede i en alder af 12-13 år stifter bekendtskab med alkohol og rygning (se kapitel 9: *Rusmidler*). Den ældre ende af ungdomsspektret, de 21-25 årige i denne forbindelse, er på nogle områder en gruppe, der kan beskrives som mere sårbar og unge lader 'voksenlivet' 'vente lidt på sig'.

Individualiseringen er et helt centralt begreb i et samtidsdiagnostisk perspektiv af ungdommen. Et begreb, der har domineret i forskningslandskabet i flere år, når ungdomslivet sættes under lup, men som stadig er aktuelt. Individualiseringen ses ofte i et samspil med en øget konkurrence og globalisering. Disse to træk gør, at der i stigende omfang stilles store krav til de unges præstationer. Dels på individplan, men også samfundsmæssigt (Sørensen & Pless 2015), hvor 'konkurrencestaten' (Pedersen 2013), sætter ungdomslivet under pres, når der skal præsteres på et konstant foranderligt uddannelses- og arbejdsmarked. Én af følgerne af disse pres er bl.a. en 'præstationskultur' (Hutters & Sørensen 2015), hvor perfektion bliver standarden, som de unge stræber efter – bevidst som ubevidst. Dertil kommer der et evigt pres på de unge – ikke blot i relation til den enkeltes indsats, men *samfundets* succesrate synes i dag ligeledes at hvile på de unge. 'Konkurrencestatens' logikker infiltrerer på mange planer uddannelsessystemet, hvor karakterkrav og tests dominerer de unges hverdag, og en middelmådig præstation er sjældent bare 'godt nok' (Hutters & Sørensen 2015). Individualiseringen, konkurrencestaten og en præstationskultur præger de unges identitetsdannelse. Den nærværende ungdomsprofil peger ved flere lejligheder på, at en række af disse tendenser i høj grad gør sig gældende for de unge i Gentofte Kommune. Det kommer bl.a. til udtryk i kapitel 4: *Uddannelse og uddannelsesvalg*, men er også prægnant i andre af profilens kapitler. Disse brydninger i ungdomslivet, og de høje krav til den enkeltes præstationer, genererer differentierede muligheder og umuligheder for de unge, alt efter hvordan de enkelte grupper orienterer sig mod- eller navigerer i denne 'præstationskultur'. Disse uligheder skabes eller opretholdes på forskellig vis, og profilen tegner et billede af, hvordan velkendte differentieringsformer som social baggrund og geografiske skel (Sørensen & Pless 2015) ligeledes gør sig gældende i Gentofte Kommune i denne sammenhæng. Diversiteten i en aldersmæssigt bred ungegruppe, samt sociale skel, kaster lys over, hvordan 'ungdommen' antager flere betydninger og opleves forskelligt blandt de unge i kommunen. Ungdomsprofilen forsøger at beskrive dette velvidende, at det er vanskeligt, når målet samtidigt er at give en samlet og på mange måder overordnet beskrivelse af, hvordan det er at være ung i Gentofte Kommune.

En Gentofte-identitet – på godt og ondt

Gentofte Kommune er én af landets mest velhavende og uddannelsesstærke kommuner, hvor en stor del af den danske overklasse – økonomisk og socialt – har bopæl, og kommunes borgere afviger herved fra landsgennemsnittet i økonomisk og uddannelsesmæssig henseende. Det er også noget de unge er opmærksomme på. Nogle unge fortæller om stor opbakning fra hjemmet, og mange familier virker til at være ressourcerstærke. Denne nylige student fortæller:

Overskriften i kommunen er sådan set; ressourcer hjemmefra. Der er flere kræfter i ryggen i de her hjem. Og de unge er velopdragne, fokuserede, driftige, unge mennesker (mand, 20 år).

Gentofte unge er privilegerede i økonomisk forstand og på mange andre parametre, men det skal samtidigt ikke skygges for, at de unge tegner et nuanceret billede af kommunen på godt og ondt. Det må også konstateres, at en privilegeret opvækst ikke nødvendigvis er en problemfri opvækst. Der er stadig børn og unge, der oplever psykisk og fysisk vold i hjemmet, manglende opmærksomhed for deres trivsel osv. Det kigges der nærmere på i kapitel 6: *Sociale relationer*. At en del af Gentofte Kommunes borgere er økonomisk privilegerede, betyder imidlertid ikke, at alle borgere er det. Der bor også familier med mindre indkomster og unge, der har det svært. Det er en nødvendig nuance, når man ser på det overordnede billede af kommunen.

Men de unge udtrykker generelt stor tryghed ved at vokse op i Gentofte Kommune. Det har været 'rigtig godt' og 'fedt' at bo i Gentofte, og måske grundet denne trygge barndom og de ressourcestærke hjem, som flere unge omtaler i interviewene, fremstår det som om, at størstedelen af Gentofte unge formår at navigere i, hvad vi i det foregående har beskrevet som en 'præstations- og konkurrencekultur, hvor der stilles store krav til den enkelte om at 'præstere' og 'være god i skolen'. Men at være ung i Gentofte Kommune handler også om, at det er et trygt sted at bo og vokse op. Et stærkt fællesskab internt blandt kommunens unge nævnes som én af årsagerne til den trygge barndom:

Der er sådan et sammenhold i hele kommunen, blandt de helt unge. Fordi man kender alle fra skolen. Man kender mange rundt omkring. Ja, så møder man dem dér; og så møder man deres venner dér, og lige pludselig kender alle bare hinanden (Ung mand i 8. klasse, 14 år).

En tidligere gymnasieelev husker ligeledes et sammenhold blandt de unge i kommunen:

På min årgang, der følte jeg, jeg kendte alle, jeg mødte på gaden. Der var ikke nogen fra [de andre gymnasier], som jeg ikke følte, jeg kendte på min årgang – eller vidste, hvem var (Ung mand, 21 år).

Og flere unge taler ligefrem om en særlig 'Gentofte identitet' i interviewene. Her fortsætter samme unge mand:

Og hvis man går en tur inde i København, så kan man også godt se, jamen, de er vokset op i Gentofte. På én eller anden måde, så er det bare de samme mennesker, som vokser op her (Ung mand, 21 år).

Denne unge kvinde på 20 år er opvokset i Gentofte, men studerer nu i København og flytter dertil 'om kort tid'. Hun reflekterer her over livet i Gentofte Kommune:

Der var en hel masse forventninger på det gymnasie, jeg gik på, og alle var ligesom på én eller anden måde den samme person. Alle lignede hinanden. Jeg har gået på skoler, som er meget ens og personerne, der kommer derfra, er meget ens. De har alle sammen den samme tøjstil, og de kan alle sammen godt lide de samme ting. Gentofte er på én eller anden måde et reservat, hvor der opblomstrer én slags personer. Og så kommer man ind på det her studie, og så kommer der folk fra hele Danmark, som er så forskellige, og så finder man ud af, hvem man selv er. Så på den måde kan jeg godt føle, at der kan være nogle forventninger herude, som man først rigtigt opdager, når man kommer væk herude fra. Det har jeg følt meget, når jeg kom væk fra Gentofte. Men jeg har været rigtig, rigtig glad for alle de muligheder, som Gentofte har givet til mig. Det har selvfølgelig også gjort mig til den jeg er, men jeg er også glad for at finde ud af, hvem jeg er nu. I stedet for at måle mig med alle andre omkring mig, så finde ud af, "hvad vil jeg, egentlig?" (Kvinde, 20 år).

De forskellige analyser i ungdomsprofilen peger på, at performancekulturen er stærk i Gentofte Kommune (kapitel 4: *Uddannelse og Uddannelsesvalg* uddyber dette emne). Den unge kvinde oplever i mødet med 'folk fra hele Danmark', at hun er vokset op i et 'reservat' som hun kalder det. Der har været mange forventninger de unge i mellem, og de unge positionerer sig i relation til hinandens præstationer og i ønsket om at 'se ud' på en bestemt måde. Citatet peger på, i et samspil med det øvrige empiriske materiale, at det kræver ressourcer og et engagement at være en aktiv del af 'Gentofte-kulturen'. I den forbindelse er det også meget synligt, at de unge i høj grad har forskellige 'fordomme' i forhold til forskellige dele/segmenter af kommunen, hvilket er overraskende, når man kommer udefra, og flere oplever et meget negativt narrativ udefra om de unge Gentofte borgere. Et emne, der er ofte bringes frem af de unge i relation hertil er tøjvalg og mærkevarer.

Disse to unge på hhv. 14 og 15 år i udskolingen taler om dette:

Der er 3 grupper af det dér med tøj: Der er dem, der overhovedet ikke går op i deres tøj, og er ligeglad med prisen, og så er der dem, der køber dyrt tøj, men ikke taler om det, og så er der dem, der ikke kan tænke på andet end dyrt tøj, og kommenterer på alle andre, når de ikke har det. Og de sidste to, dem er der en del af, her i Gentofte (Dreng 14 år, udskolingen).

Jeg tror rigtigt mange har brug for at sætte et statussymbol på "Jeg bor i Gentofte, jeg har pengene til det-agtigt" (Ung kvinde, 15 år, udskolingen).

Flere unge fortæller i interviewene om 'dresscodes', "der bare er en del af Gentofte-kulturen", hvilket også italesættes af en gymnasieelev:

Mange går meget i sort tøj og det er meget samme tasker: Vi er lidt i vores egen lille boble. Jeg er opvokset i [en anden del af kommunen] - og jeg føler mig lidt...

anderledes. Men jeg føler ikke, det gør noget rigtig. Jeg tror bare det er... en del af det hele (Ung kvinde, gymnasieelev).

En udtalt usikkerhed præger gymnasieelever i 1.g, fortæller de selv, hvor mange 'køber de samme mærkevarer' 'for at passe ind', men flere fravælger 'presset' senere hen, som denne elev i 2.g:

Der er også dem, der ikke går ud og køber fire tasker for at passe ind, jeg har ikke købt nogen taske siden jeg er startet her, vil jeg lige sige! Og jeg tror, der er forskellige ideer om, hvad man skal have, afhængig af, hvor du kommer henne, men det er ikke et must, at du har de dér mærker, det synes jeg ikke! (Ung kvinde, gymnasieelev, 2. g.)

Eller disse unge, der fortæller, hvordan behovet for at ligne de andre ændrer sig med alderen. En dreng i 2.g fortæller:

I starten af 1.g, der ville man gerne prøve at have noget af alt dét, de andre havde, og så til sidst, så når man til et punkt, hvor man bliver helt ligeglad, så vil man bare have det på, man selv føler sig tilpas i (Ung mand, gymnasieelev, 2.g.).

En ung kvinde fra 2.g supplerer:

Jeg føler i hvert fald, der er lidt en anden ro i 2.g. I 1.g var man sådan lidt: "Wow" og alt sådan noget, og nu er man sådan lidt, det er okay, om man kommer i joggingbukser eller noget... Jeg har heller ikke haft make-up på i hele 2.g! (Ung kvinde, 2.g.).

Og en elev fra et andet gymnasie fortæller:

*Måske ser vi lidt ens ud, mange af os. Vi klassificeres éns. Og så tror man, vi er samme personer, fordi vi går i meget éns tøj. Men stadig er der så mange forskellige personligheder. Og dem, der så **skiller** sig ud, de bliver bare accepteret. Det synes jeg også kendetegner Gentofte (Ung kvinde, 3.g.).*

Som Illeris beskriver (2013) formes identiteten i det relationelle og over tid. 'Identitetsforvirring' beskrives således som en *nødvendig* del af identitetsdannelsen, hvor foranderlighed, 'søgefølelser' og usikkerhed er vilkår for ungdommen i dag (Illeris 2013). 'Identitetsforvirringen' aftager dog med alderen, og det kan ligeledes antages at have betydning, at eleverne bliver mere trygge og rolige, når de har fundet deres 'plads' i en skoleklasse.

På et andet af de gymnasiale uddannelsessteder i Gentofte fortæller mange unge, hvordan de har ønsket at trække sig fra 'Gentofte-kulturen' i valget af uddannelsesinstitution:

En grund til, jeg valgte dette, det var også fordi, jeg føler, der er kæmpe frihed, til at være splittet ligeglad med om jeg kommer og møder op i joggingbukser

eller har stribede sokker på eller sådan noget, det var jeg ikke før, da jeg gik på gymnasiet. Jeg tænkte over hvad jeg gik i, det gør jeg overhovedet ikke i lige så stor stil nu! Jeg tænker på eget behov nu, ikke for, hvad andre tænker... (Ung mand, gymnasieelev, 19 år).

Den unge mand trives i en anden kultur og oplever, han kan 'tænke på sit eget behov', nu hvor han ikke går på det almene gymnasie. En klassekammerat fortæller ligeledes, hvordan der på dette sted bare er 'højere til loftet'. Alderen kan igen være en faktor, hvor de unge på denne uddannelsesinstitution i snit er tre år ældre end på andre gymnasiale uddannelser og usikkerheden da er mindre. Mere herom, når 'venner' er temaet i kapitel 6: *Sociale relationer*, og når der ses på de unges *Trivsel* i kapitel 8.

Fordomme internt i Gentofte

'Fordomme' fylder hos de unge i kommunen som beskrevet indledningsvist. Og Gentofte, er 'skydeskive' for mange forestillinger om en særlig type unge mennesker. Ikke mindst har populærkulturen bidraget hertil¹. Denne unge mand indleder:

Jeg ved ikke, jeg har aldrig rigtigt oplevet Gentofte som et reservat, men jeg er jo også opvokset på den forkerte side af motorvejen, ikke! (Ung mand, 19 år)

Der er mange logikker og narrativer internt i kommunen. Der lyder i alle interviews mange fortællinger herom, hvor nogle bydele betegnes som 'snobbede', andre har et 'dårligt ry og rygte' eller 'er blevet kendt for at være lidt et ghettosted', så er der 'dem nordpå' og slutteligt kan man bo på den 'rigtige eller forkerte side af de to grænser'. Her præsenterer to unge modsatrettede perspektiver i relation til kommunens geografiske narrativer:

Men det er ikke fordi at, man ser ned på hinanden og sådan noget. Jeg tror bare, det er sådan lidt en joke, som, kører (Ung mand, 19 år).

Men der er jo nogen, de tager det fuldstændig, 100 % seriøst og sådan: "Jeg kan ikke snakke med dig, du kommer virkelig fra det forkerte sted!" (Ung mand, 20 år).

Men trods fordomme om Gentofte kommune, vil de unge ikke sættes i bås fortæller denne gymnasieelev:

Gentofte er jo lidt en overklasse-kultur. Men jeg tror kun, man ser overfladen af os. Mange af os har jo f.eks. jobs, ikk'? Så der er også dém, som har en rigtig holdning. I hvert fald efter mit princip (Kvindelig gymnasieelev, 17 år).

¹ Bl.a. via tv-serien 2900 Happiness

Og i relation til fritidsarbejde viser statistikkerne, at Gentoftes unge ligeså ofte har fritidsjob som andre unge på landsplan. De unges *fritidsliv og fritidsjob* uddybes i kapital 5, hvori kommunens tilbud til unge ligeledes får ros. Der er *'gode faciliteter til skoler, både folkeskoler og gymnasier og til idræt. Kommunen går meget op i, at vi skal være aktive'* fortæller en ung mand på 20 år.

Udfordringerne

Men Gentofte kommunes unge oplever ligeledes udfordringer af en anden karakter. Denne unge kvinde i 10. klasse har måske hørt 'de voksne' tale om 'identitetsdannelse', men kaster lys over ungdomslivets udfordringer, som hun oplever det i hendes perspektiv, når det handler om at finde sine egne ben i ungdomslivet:

Når man er ung, så har man ikke rigtigt en identitet, man ved ikke rigtigt, hvem man er. Man er i gang med at danne den ud fra, hvad man oplever, og hvad der sker og sådan noget. Så jo, det kan godt være svært, når man glemmer, hvem man er, eller bare lader være med at sætte sine behov særligt højt (Ung kvinde, 10. kl.)

På baggrund af det kvalitative materiale tegner der sig et billede af, at nogle af de unge, der vælger 10. klasse oplever andre udfordringer end de unge, der fortsætter direkte videre i uddannelsessystemet. Samme unge pige fra 10. klasse fortsætter:

Jeg havde det rigtigt godt socialt og med familien, men så glemte jeg mig selv, og så endte det i depression, og så var jeg på hospitalet i tre måneder. Så det er også vigtigt at huske på sig selv og ikke kun tænke på alt muligt andet (Ung kvinde, 10. kl.).

Gentofte Kommune rummer ligeledes unge med udfordringer, hvor livet ikke udelukkende skaber rum for sportsaktiviteter, foreningsliv eller jagten på de høje karakterer. Der ses tilfælde af ustabile hjemmeforhold hvor fysisk og psykisk vold er aktuelt. Der ses manglende tillid til venner og familie (kapitel 6: *Sociale relationer* og kapitel 7: *Ensomhed og mobning*), en svær tilknytning til skole, uddannelse eller arbejdsmarked (Kapitel 4: *Uddannelse og uddannelsesvalg*) samt beretninger om spiseforstyrrelser og 'cutting', hvor de unge skærer i sig selv (Se bl.a. kapitel 8: *Trivsel*)

Hvorfor fraflytter de unge Gentofte efter ungdomsuddannelsen?

I Gentofte Kommune udgør de 21-25-årige 45 % af de unge (15-25 årige) på landsplan er tallet 56 %. Der er med andre ord mange unge, der fraflytter Gentofte Kommune, når de er færdige med gymnasiet, for at tage en uddannelse et andet sted. Det er også noget de unge selv er opmærksomme på:

Man fraflytter kommunen, fordi man gerne vil ind til byen. Man vil gerne bo inde i København. Det er det, der er mest trendy. Sådan tror jeg, det er i de fleste forstæder; mange vil også ind til deres studie. Og så tror jeg, der er mange, der gerne vil væk. Mange kommer til København, fordi de gerne vil væk fra enten et meget lille samfund, eller så konkret; væk fra Gentofteborgere: Man vil gerne ind til sit studie, ind til de andre, og ind til byen, hvor alt ligger 5 minutter væk. (Ung mand, 21 år, fraflyttet Gentofte Kommune).

En kvinde på 20 år, der studerer i København fraflytter 'i næste måned' og peger på noget af det samme – nemlig, at selvom det kan virke paradoksalt, at man vil tættere på Københavns centrum, når man bor tæt på byen i forvejen, så *'er det jo ude af byen, fordi vi er vokset op her i Gentofte. Og så vil vi gerne helt ind til byen,* fortæller hun.

En lille gruppe unge forlader ikke Gentofte i disse år, måske næres der ikke et ønske om det, eller måske har de ikke mulighed for at etablere sig i København, f.eks. ved *"det lille område omkring Sankt Hans Torv, hvor der nærmest kun bor folk fra Gentofte"*, som en ung mand fortæller. Materialet viser, at gruppen af unge, der bliver i kommunen, når de flytter hjemmefra, fremstår som mere sårbar end den gruppe, der fraflytter kommunen. Kapitel 6 i ungdomsprofilen: *Sociale relationer* uddyber disse udfordringer. Rusmiddelundersøgelsen (2015; 4) antager samme perspektiv på de 21-25-årige og slutter, at gruppen da må adskille sig fra Danmarks øvrige ungdom i aldersspektret på andre parametre. Som rapporten her vil vise, underbygger nærværende ungdomsprofil denne påstand.

Afrunding

Opsamlende kan det skitseres, at Gentofte Kommune rummer unge mennesker med en bred diversitet og mangeartede udfordringer. Gentofte er en velstående kommune. Det giver ressourcer og plads til et godt ungdomsliv på mange planer. De unge oplever kommunen som et rart sted at være ung, og et sted, hvor man kender mange, hvilket giver en stor tryghed i hverdagen. Overordnet set er de unge trygge ved at bo i Gentofte og oplever, at der er blik for de unges behov i kommunen. Fællesskabet i kommunen er for mange meget positivt, men har også sine skyggesider for de unge, når standarden sættes (højt) for tøjstil, præstationer og evnen til at finde egen identitet. Kommunen opleves endvidere som et særligt sted – ofte koblet med og begrundet i den materielle rigdom – hvilket flere af de unge oplever, er udgangspunktet for deres trygge ungdomsliv, men også som noget, de oplever andre forholder sig til på en ofte negativ facon.

Ungdomslivet i Gentofte Kommune er således på den ene side trygt, men på den anden side også præget af en mere eller mindre udtalt fokusering på præstation. Det er præstation i forhold til det personlige – udseende, og om man har det rigtige tøj – og præstation i forhold til uddannelse. I begge sfærer oplever de unge en ensretning, og et pres for at passe ind og leve op til forskellige

former for forventninger, de oplever stilles af omgivelserne og ikke mindst, som de mener, de stiller til sig selv. Netop det sidste er et væsentligt kendetegn, ikke blot for de unge i Gentofte Kommune, men for alle unge uanset deres bopæl. Dette kan ses som et spil, der handler om at positionere sig i forhold til, hvad der er forkert/rigtigt socialt set. Her rummer kommunen tilsyneladende en række geografiske markører; der er områder, der er mere attraktive end andre og en række påklædningskoder, som det som ung i kommunen er vigtigt at kende til, hvis man skal indgå i ungdomslivet. Det peger samtidigt også på nogle skillelinjer, hvor nogle kan blive ekskluderet, hvis de f.eks. bor det forkerte sted, eller ikke går i det rigtige tøj og har de økonomiske ressourcer til at være en del af aktiviteterne i ungdomslivet. Men dette positioneringsspil er der også flere unge, der forsøger at sætte sig uden for eller gøre op med.

Overordnet trives mange af Gentoftes unge og har det godt, men det må således ikke skygges for, at nogle unge oplever forskellige former for mistrivsel. Det kan være i forhold til at håndtere forventningerne til, hvad man bør gøre som ung, men også i forhold til præstationskrav eller på andre måder. Disse unge findes også i Gentofte Kommune. På denne måde aftegner dette kapitel en række spor, som vi vil forfølge mere eller mindre eksplicit i de følgende kapitler i ungdomsprofilen. Et spor handler om præstationspres – at leve op til de mere eller mindre klare forventninger, faglige præstationer og valg af uddannelse. Et andet handler om et ønske om at fremstå som en person, der har styr på livet – dette kunne kaldes for idealet om det perfekte liv. Og endelig et tredje spor, hvor fokus er på håndteringen af og prioriteringen mellem alle disse krav og forventninger. Det er områder som mange unge håndterer i Gentofte Kommune, men det er også områder, der kan give de unge udfordringer eller problemer i deres hverdag.

UDDANNELSE OG UDDANNELSESVALG

Fordi nu bor vi jo i Hellerup, hvor størstedelen af vores forældre er akademikere og har en uddannelse i udlandet, så putter det et pres på ens ryg. Man skal til at tage sig sammen, når man går i 8.-9. klasse (Dreng 15 år, 9. klasse).

Indledning

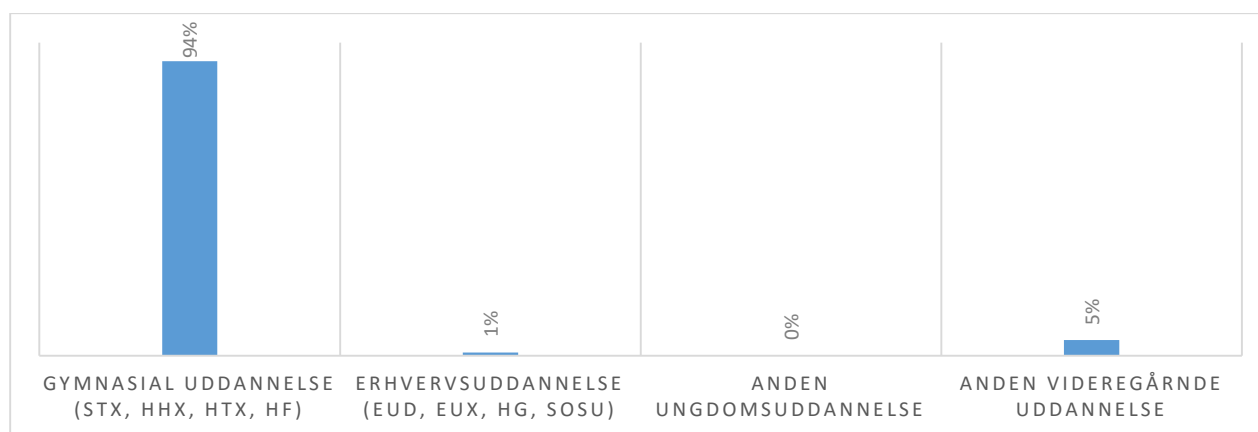
Uddannelse og uddannelsesinstitutionerne udgør en af de mest dominerende samfundsmæssige rammer for unges ungdomsliv og deres transition fra barndom over ungdom til voksenlivet (Illeris et al. 2009). Fra politisk hold har der, de seneste 20 år, i stigende grad været fokus på reformeringer fra grundskole til universitetsuddannelserne. Her har det været et særligt politisk prioriteret indsatsområde, på tværs af politiske partier og regeringer, at sikre, at alle unge får en kompetencegivende ungdomsuddannelse samt at understøtte de unges lige og hurtige vej gennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet (Velfærdsaftalen 2006). Ambitionen om, at 95 % af hver ungdomsårgang i 2015 skulle tage en ungdomsuddannelse, har i den forbindelse været en gennemgående uddannelsespolitisk ambition. I Gentofte Kommune opererer man endda med en målsætning om, at *alle* unge skal tage en ungdomsuddannelse (Gentofte Kommune 2015). Og de unge har hørt budskabet. I øjeblikket starter næsten alle unge fra hver årgang på en ungdomsuddannelse (AE 2013). Og de unge oplever generelt et stort pres for at starte på - og gennemføre - en ungdomsuddannelse (Sørensen et al. 2013). Aktuelt viser Ministeriet for Børn, Uddannelse og Ligestillings profilmodel², at 93 % af de unge vil have fuldført en ungdomsuddannelse efter 25 år. Ifølge Gentofte kommunes kvalitetsrapport 2013/2014 forventes 88,2 % af Gentofte Kommunes årgang 2012³ at fuldføre mindst én ungdomsuddannelse indenfor 6 år efter 9. klasse og 95 % målsætningen forventes opfyldt efter 25 år. Samtidig viser rapporten, at 63,1 % af de unge i årgang 2013 er i gang med en ungdomsuddannelse tre måneder efter endt 9. klasse. I 2011 var det 63,4 % og i 2012 var 65,4 % af de unge fra årgangen i gang med en ungdomsuddannelse tre måneder efter 9. klasse. For alle tre årgange gælder det, at det er relativt langt over landsgennemsnittet på godt og vel 42 % (Gentofte Kommune 2014a: 23). Gymnasiet er langt det foretrukne valg for de unge i Gentofte. Således fremgår det af rapporten, at 91,1 % af 2012 årgangen er i gang med en gymnasial uddannelse 15 måneder efter 9. klasse. For 2010-årgangen var det 89,8 % og for 2011-årgangen var

² Profilmodellen er den prognose, som bruges til at forudsige, hvor mange unge, der vil tage en ungdomsuddannelse i fremtiden. MBUL bruger normalt udgangspunktet: hvor mange unge, som forventes at have taget en ungdomsuddannelse 25 år efter, de afsluttede folkeskolen.

³ Den seneste ungdomsårgang fra Gentofte Kommune, der er data om i Profilmodellen, er den årgang, som afsluttede 9. klasse i 2012 (Gentofte Kommune 2014b: 17).

det 91,4 %. Henover disse tre årgange kan der samtidig konstateres et lille fald i andelen af unge, der er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse fra 5,3 % i 2010 til 3,6 % for 2012-årgangen (ibid.: 29).

I spørgeskemaundersøgelsen er valget af gymnasiet endnu mere udtalt. Her angiver 94 %, at de har valgt en gymnasial uddannelse. Det skal dog siges, at svarpopulationen udgøres af unge i alderen 15-25 år, hvorfor billedet forventeligt er endnu mere udtalt til fordel for valget af gymnasiet⁴. Ud af de 1296 unge, der har svaret på spørgsmålet, har kun 9 valgt eud-vejen, hvilket svarer til under 1 procent af de unge i spørgeskemaundersøgelsen (se figur 1). På landsbasis vælger ca. 18 % af de unge en erhvervsuddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen og Gentofte Kommunes kvalitetsrapport tegner altså et klart billede af, at gymnasievejen er den mest populære uddannelsesretning for de unge i Gentofte Kommune, når de er færdige med grundskolen, også markant mere populært end på landsplan.

Figur 2. Hvilken uddannelse går de unge på? N=1296

Størstedelen af de unge, der har svaret på spørgsmålet er 20 år eller yngre. Det er derfor begrænset, hvad der kan siges om de lidt ældre unge i materialet grundet de få besvarelser fra dem. Således fordeler de 78 unge på 21 år eller ældre, der har svaret på spørgsmålet, sig på to uddannelser: 16 angiver, at de går på hf, mens 62 angiver, at de går på en videregående uddannelse. Og med et særligt blik på kommunens 22-25 årige viser det sig, at kun 35,5 % har opnået en gymnasial uddannelse. 34,8 % har blot opnået grundskoleniveau (de sidste ca. 30 % har næsten alle videregående- (23,9 %) eller erhvervsuddannelser (4,3 %) ⁵. Det, der springer i øjnene er, at denne gruppe tilsyneladende er præget af nogle særlige omstændigheder og fraviger flertallet.

⁴ Dette forstærkes formentligt også af den måde, der er indsamlet besvarelser på – se appendiks 2 for en diskussion af dette.

⁵ Data baseret på Ungdommens Uddannelsesvejledning og Gentofte Kommunes jobcenter 2015.

Men gymnasievalget er for de helt unge, stadig indiskutabelt, og det til trods for udtalelserne som disse, fra et gruppeinterview med unge fra udskolingen, der viser, at de unge gør sig andre overvejelser over, hvad der skal ske efter 9. klasse:

Ung mand 1: *Jeg har også overvejet efterskole og sabbatår. Fordi det er netop nu, man har den mulighed. Og det er vildt fedt sådan at få en pause på en eller anden måde...*

Ung kvinde 1: *Og fordi man bare lige har været 10 år i skole, og så skal man bare videre og det tror jeg bliver så hårdt.*

Ung mand 2: *Jeg er ikke klar til at få så mange afleveringer om ugen. Det er sindssygt.*

Ung mand 1: *Jeg tror, det er meget hårdt at komme direkte fra folkeskolen, og så til gymnasiet og så gå i 1.g. Så tror jeg bare måske, det er meget godt lige at få en 10. klasse oveni (tre unge fra udskolingen).*

Til trods for disse forbehold vælger stort set alle unge i Gentofte Kommune gymnasievejen. Dette kalder på en vis opmærksomhed, når det ses i forhold til en række andre tendenser på nationalt plan. Hvis den nuværende uddannelsestendens med stor søgning mod gymnasiet i hele landet fortsætter, kommer det danske samfund til at mangle faglært arbejdskraft i nær fremtid (Ugebrevet A4 2015). Og i tillæg er der højst sandsynligt ikke job til alle de unge, der i øjeblikket uddanner sig i akademisk retning via en gymnasial uddannelse. I det lys kan ovennævnte ungdomsuddannelsesprofil for Gentofte Kommune give anledning til overvejelser over, om - og i givet fald hvordan - man kan få flere af de unge i Gentofte til at søge mod erhvervsuddannelserne. Som tallene understreger, er dette særligt relevant for en kommune som Gentofte, hvor skævvridningen i de unges søgning mod gymnasiet er endnu mere udtalt end på landsplan. Og denne skævvridning er også noget, de unge selv er bevidste om og mærker i forbindelse med uddannelsesvejledningen: *Man kan godt mærke, at de virkelig prøver at få os til at tage en erhvervsuddannelse, for de ved bare, at vi alle sammen vil på gymnasiet* (ung kvinde, 15 år, udskolingen).

I forbindelse med at påvirke de unges valg af ungdomsuddannelse peger førnævnte undersøgelse fra A4 dog også på, at det ikke, som hidtil antaget, handler om at gøre erhvervsuddannelsernes image bedre. De unge har generelt stor respekt for erhvervsuddannelserne. De handler i højre grad om, at erhvervsuddannelserne opleves som et uddannelses*lukkende* valg, hvorimod gymnasiet opleves, som at *holde uddannelsesmulighederne åbne*. Netop fordi videreuddannelsesmuligheder er så vigtigt et parameter for de unges valg af ungdomsuddannelse – også dem, der vælger eud-vejen (Brown, Louw & Katznelson 2011), handler det altså i højere grad om at synliggøre de videreuddannelsesperspektiver, erhvervsuddannelserne også åbner op for, hvis man skal påvirke flere unge til at vælge eud-vejen.

Med disse overordnede beskrivelser af – og overvejelser over - de unges valg af ungdomsuddannelse i Gentofte Kommune, skal vi i det følgende se nærmere på de unges perspektiver i relation til, hvilke forventninger de har til deres fremtidige uddannelsesniveau og deres engagement i- og motivation for deres igangværende uddannelse.

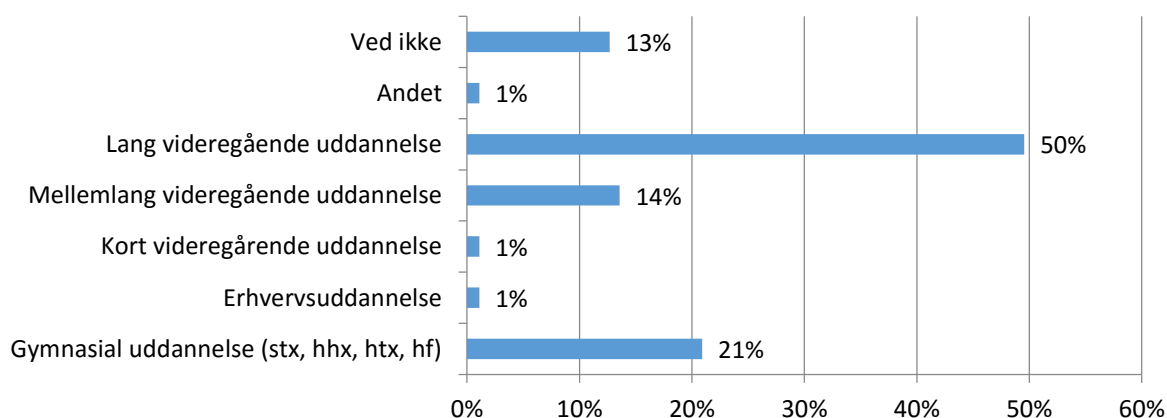
Forventninger til uddannelsesniveau i fremtiden

Som det indledende citat viste, er de unges uddannelsesambitioner for fremtiden og engagement i skolen i høj grad noget, der afspejler – og er påvirket af – deres forældres holdninger og uddannelsesniveau, som også to unge fra hhv. 7. og 8. klasse her illustrerer:

Ung mand 1: *Man lærer rigtig meget af, at have en mor eller sådan noget, der har en høj uddannelse eller sådan noget, og du tager det på dig ikke.*

Ung kvinde 1: *Jeg tror, det kommer meget i arv... Hvis man har forældre, der er højt uddannet og går meget op i skole, så kommer man på en måde automatisk til at gå meget op i sin skole (to unge, 7. og 8. kl.).*

Hvis man kigger på, hvad de unge i spørgeskemaundersøgelsen angiver i forhold til deres forventninger til deres eget fremtidige uddannelsesniveau, ligger disse forventninger også højt, og højere end den uddannelsespolitiske ambition om, at 60 % skal tage en videregående uddannelse.

Figur 3. Hvilken uddannelse regner du med at have, når du er færdiguddannet? N=1459

Som det fremgår af figur 2, angiver 65 % af de unge, at de forventer at afslutte deres uddannelse med at tage en videregående uddannelse, og langt den største andel (50 %) forventer, at afslutte med en lang videregående uddannelse. Dette skal naturligvis ansues i det perspektiv, at der er tale om de unges *egne* forventninger til fremtiden, således som de har angivet det i spørgeskemaundersøgelsen. Men det billede, der tegner sig, stemmer godt overens med de kvalitative interviews. Og forventningerne hos Gentoftes unges til deres uddannelsesfremtid er ikke

helt ude af trit med virkeligheden, hvilket Uni-C's (2011) fremskrivning af ungdomsårgangenes uddannelsesniveau fordelt på kommuner viser. Heraf fremgår det, at Gentofte Kommune ligger nr. 1 i landet, hvad angår den andel af ungdomsårgang 2014, der forventes at opnå en videregående uddannelse i løbet af 25 år efter afsluttet 9. klasse. Hele 79,9 % af årgangen forventes at opnå dette uddannelsesniveau mod et landsgennemsnit på 61,9 % (Uni-C Statistik & Analyse 2011).

Samlet set peger dette altså på en uddannelsesprofil med høje forventninger til fremtidig uddannelsesniveau blandt de unge i Gentofte, og en stærk kultur og tradition for at uddannelse sig langt og i akademisk retning. Det er da også forældres uddannelsesniveau der, ifølge Gentofte Kommunes rapport: *Ungdomsuddannelsesniveau otte år efter 9. klasse* (Gentofte kommune 2013), udgør den mest afgørende faktor for elevers uddannelsesniveau. Måske er det også af den grund, at mange unge i Gentofte selv etablerer et uddannelsesmæssigt narrativ, som er stærkt relateret til sin mor, far og søskende. En ung mand i 2.g fortæller således:

Jeg tror en masse forældre herude er meget veluddannede. Derfor tror jeg bare, folk automatisk lægger som standard et pres på dem selv, for at kunne gøre det lige så godt. Mine forældre, ville aldrig presse mig til noget, eller til at gøre det bedre, men alligevel så føler jeg virkelig, at jeg skal gøre det godt, fordi både min søster og jeg har gjort det godt, og mine forældre har gjort det godt, så jeg føler, jeg skal have et meget højt snit. Sådan tror jeg, der er en del, der har det (mandlig gymnasieelev, 2. g).

En anden elev i gymnasiet fortæller:

Det er jo lidt det, man er vokset op med; altså med gode ferier, store biler for nogles vedkommende, store huse og så tror jeg bare, man har lyst til det, når man er færdig med en uddannelse: Altså at kunne skaffe sig et godt arbejde, så man ikke bare læser italiensk eller sådan noget på KU, fordi det var det eneste, du havde snit til, fordi, så kan du ikke særlig meget bagefter (mandlig gymnasieelev, 2.g).

Den unges fortælling her bliver også knyttet an til at kunne få og opretholde en bestemt livsstil, som man er vant til. En pige i gymnasiet fortæller også dette billede frem:

Vi ved, hvad der skal til, for at vi kan komme tilbage hertil og få den livsstil, vi har vokset op med. Hvis vi gerne vil give den barndom til vores børn, så tror jeg bare man ved, man skal ud og have nogle jobs, der er velbetalte (kvindelig gymnasieelev).

Dette understreger de unges eget uddannelsesforventningsbillede, som gennemgående fremstår meget klart blandt de unge i Gentofte Kommune.

'...man behøver ikke få tolv hver gang'

De unge i Gentofte Kommune har således høje forventninger til sig selv, hvad angår deres uddannelsesniveau og –fremtid og at disse forventninger ikke er helt ude af trit med virkeligheden. Og præstationskulturen er i særdeles tydelig hos de unge i Gentofte Kommune. En ung kvinde fra 3.g viser her, hvordan forventningerne bliver individualiseret, trods de store udefrakommende krav om at præstere, som det f.eks. ses i Regeringens Fremdriftsreform fra 2013:

Altså, jeg er blevet bedre til at sige; "Ved du hvad, du behøves ikke få 12 hver gang! Fordi, det var jeg rigtig meget før. Og nu vil jeg gerne have det godt. Altså, være godt tilpas med mig selv også, samtidig med at jeg får en okay karakter. Så alt skal ikke gå op i at få 12 og være det dér "12-talsliv". Jeg tror, at så mister man også lidt sig selv ved at stræbe så meget efter noget, at man lidt glemmer sig selv. Før i tiden blev jeg rigtig skuffet, og rigtig vred, hvis jeg kun fik 10 i en opgave. Men... ja, så kom jeg på sådan et stressforebyggende kursus og det synes jeg, hjalp rigtig meget (kvindelig gymnasieelev, 3.g).

Kravet ansues som en individuel stræben af de unge selv. Når der spørges til området i interviewene, er det også karakteristisk, at de fleste beskriver, at presset for at få gode karakter som kommende fra dem selv og ikke fra forældrene. Det er ofte noget de pålægger sig selv:

Altså, mine forældre har også sagt flere gange, at de ikke forventer, at jeg får samme snit som min søster, men derfor lægger man stadigvæk presset på sig selv. (kvindelig gymnasieelev).

Citatet illustrerer, hvordan de unge i vid udstrækning har internaliseret de samfundsmæssige krav, der altså fremstår mere som egne krav end som krav, der stilles af omgivelserne. I den forbindelse er det interessant, at forældrene til tider indtager en rolle, hvor de "trækker" i modsat retning:

Min mor hun synes nogen gange, jeg går for meget op i min karakter. Fordi jeg vil jo gerne være dyrlæge, og det har jo bare sådan det højeste gennemsnit jo, og det sådan, det er sådan mega meget at leve op til, fordi så skal du kun have 10 og 12 og flest 12taller og sådan noget, så det er sådan. Der er min mor nogle gange sådan: 'Få dig nogle 7-taller!' (ung kvinde, 15 år, udskolingen).

Interviewene med de unge i Gentofte peger dog også på, at specielt store søskendes resultater og uddannelsesadfærd forpligter for mange af de unge '... når jeg skal prøve at leve op til det samme snit som min søster, kan det godt være lidt hårdt!' – fortæller en ung kvinde i gymnasiet. Og en elev fra udskolingen fortæller endvidere om broderens betydning for valget af ungdomsuddannelse:

Jeg har et meget tæt forhold til min storebror, så jeg vil nok sige, at det er ham, der påvirker mig mest. Min mor og far vil meget gerne fortælle og rådgive mig, men det er ligesom om, det ikke er dem, der kan give mig de råd, jeg gerne vil bruge – det er mest min storbror. Jeg skal på [bestemt] Gymnasium, fordi det gjorde min storebror. Jeg kommer højst sandsynligt til at gøre det, min storebror gør, fordi han har en rigtig stor effekt på mig (ung mand, 15 år, udkolingen).

Ønsket om at leve op til søskendes præstationer fylder i alle aldersgrupper, men det, der igen er slående er, at mange af de unge i interviewmaterialet etablerer et narrativ, hvor de lægger et stort uddannelsespres og -ansvar *på sig selv*. Som beskrevet indledningsvis er det samfundsmæssige pres på de unge for at tage en ungdomsuddannelse, gå hurtigt og lige gennem uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet, generelt tiltaget de senere år på alle uddannelsesniveauer. De unge mærker dette samfundsmæssige og politiske pres og mange unge individualiserer uddannelsespreset, og gør det i udpræget grad til deres eget ønske og ansvar at vælge den rigtige ungdoms- og videregående uddannelse og gennemføre den hurtigt (Sørensen & Pless 2015). Det betyder, at de unge oplever sig selv som ansvarlig, både for deres uddannelsesmæssige succes, men også for uddannelsesmæssig fiasko og frafald. Og som ovennævnte ugcitater antyder, er dette pres i høj grad også aktuelt for de unge i Gentofte Kommune – og måske i endnu højere grad end andre unge pga. det generelt høje uddannelsesniveau blandt de unges forældre og søskende. Slutteligt skal det naturligvis nævnes, hvordan interviewsituationerne ligeledes bød på, at nogle, især mere sårbare unge, udviste uvidenhed om fremtiden, og dette kunne være tegn på, at tankerne faldt på en erhvervsuddannelse, eller anden mindre 'anerkendt' uddannelsesretning, som den unge ikke ønskede at italesætte.

I det følgende skal vi således berøre temaet omkring de unges håndtering af uddannelsespreset og balanceringen af skoleliv og deres ungdomsliv i øvrigt.

Balance mellem skole og liv

Som nedenstående udtalelse fra en ung mand i 2. g. viser, er balanceakten imellem ungdomslivets mange areaner vanskelig – specielt, når der skal præsteres på alle areaner, hvilket de unge kan opleve som meget stressende:

Du skal holde styr på kæresten, lektier, afleveringer, familien, venner, så er der festerne og alt dét der. Det er mange ting. Og hvis jeg også gerne vil have et godt snit; og gerne vil have alle mulighederne åbne. Det bliver en meget stresset hverdag, og du får ikke så meget søvn og sådan, fordi du også vil nå at lave dine

lektier, så jeg vil sige, jeg føler mig ret stresset her for tiden. Og så er det nu også her, hvor vi har mange afleveringer (mandlig gymnasieelev, 2. g.).

I den forbindelse er noget af det, der optager de unge i Gentofte Kommune, både i udskolingen og på gymnasieniveau, hvordan de kan balancere og prioritere mellem de forskellige aktiviteter, de er involveret i og føler sig forpligtede på – og her udgør uddannelse et vigtigt område for de unge.

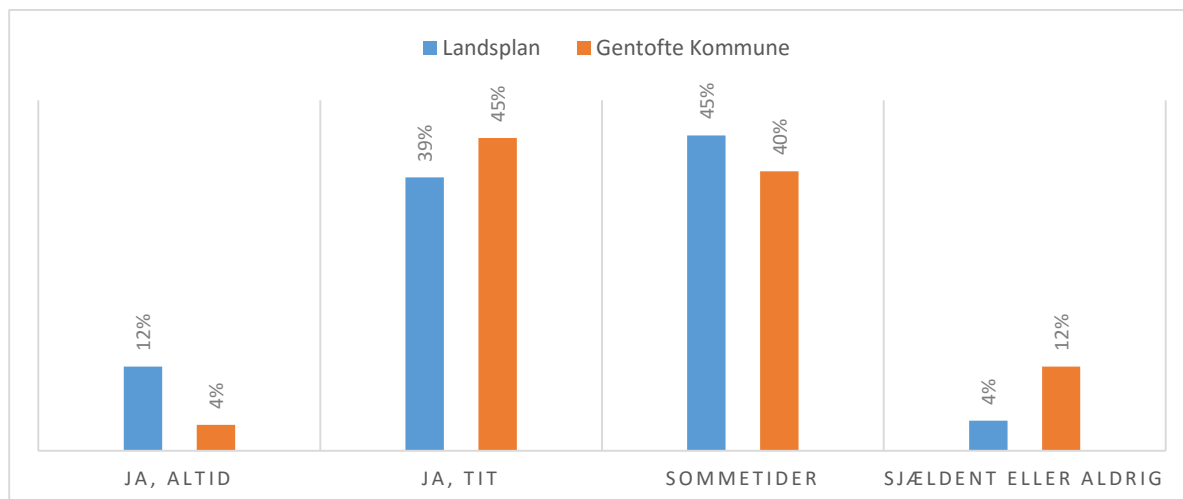
Samme unge mand fortsætter:

Men jeg er ikke så god til at prioritere mig selv og min tid sådan fuldt ud. Jeg er sammen med mine venner den dag, jeg er sammen med min kæreste den dag, og så laver jeg fuldt ud lektier den dag til de forskellige dage. Men det er jeg ikke så god til, så jeg tror for mig handler det også om at sætte mig ned og prioritere min tid. Men det har jeg svært ved (mandlig gymnasieelev, 2. g.).

En anden ung kvinde, der går i 2. g fortæller også om den vanskelige balanceakt mellem præstationer, forventninger til karaktergennemsnittet og det sociale liv:

Jeg ved, jeg skal op og have et højt snit, når jeg skal ud her fra, fordi jeg ved, hvad jeg vil, så jeg bliver nødt til at gøre det godt, ellers skal jeg finde en mulighed nummer fire efterhånden! Så det er den dér balance; at du gerne vil nyde de tre år og have det sjovt, fordi det er en helt speciel tid at gå i gymnasiet, men også samtidig, så har det en så stor betydning for din fremtid, at der også ligger et pres; sådan fra én selv, men også fra samfundet. Fordi jeg ved, jeg vil på universitetet og snittene er sat så højt, på nogle af de uddannelser, hvor jeg gerne vil ind. Så det er hele tiden den dér balance (kvindelig gymnasieelev, 2. g.).

Det er dog bemærkelsesværdigt, at hvis man sammenligner spørgsmålet om de unge i Gentofte Kommune oplever, at de har for meget at se til, med tallene for landsundersøgelsen, så viser det sig, at de unge i Gentofte i mindre grad end andre unge på landsplan føler, at de har for meget at se til (se figur 3).

Figur 4. Synes du, at du har for meget at se til? Gentofte Kommunes undersøgelse: N=1437

Balance synes at være et nøgleord for de unge i prioriteringer mellem skole, fritid og venner. Og et bud på forskellene i tabellen kunne være, at unge i Gentofte Kommune er gode til at finde denne balance. Mange unge fortæller da også om et travlt, men godt ungdomsliv, men travlheden opleves også af flere som en udfordring.

Denne unge kvinde har et aktivt sportsliv ved siden af gymnasiet, og det giver nogle udfordringer ved at skulle håndtere skolegang og ungdomsliv samt en sportsgren, der dyrkes på et højt niveau:

*Der er både' pros and cons' ved at have en sport ved siden af skolen, fordi man bliver sindssygt god til at disponere sin tid, fordi den tid, man har, skal bare lægges **fuldstændig** korrekt, for ellers kan man ikke nå det. Og jeg har da også måttet trappe rigtig, rigtig meget ned, fordi jeg **kunne** ikke nå det, jeg tror jeg spillede 14-16 timer om ugen i 1.g, og nu spiller jeg 5-7. Det bliver man bare nødt til (kvindelig gymnasieelev, 2.g)*

Denne nylige student taler ligefrem om en 'særlig personlighed', der kan tolerere og håndtere presset:

Men det tror jeg også er et spørgsmål om 'typer'. Nogle trives ved "positiv stress" i gåseøjne. Jeg har lavet sytten forskellige ting i mit 3.g år og har lavet meget mere end forskellige af mine kammerater, men jeg havde det faktisk fedt med det. Og det tror jeg er en 'typeting', en 'personlighedsting', som man måske ikke rigtig kan gøre noget ved eller sætte nogle ord på – sådan er det bare (ung mand, 19 år).

Hvilke forhold, peger materialet på, kan have betydning for, at de unge i Gentofte formår at finde denne balance i deres ungdomsliv? Her er der specielt én faktor, der træder frem som særlig betydningsfuld, og det er, at mange unge i Gentofte Kommune har et stabilt familieliv, hvor støtte hjemmefra genererer overskud; som en kvindelig, nylig student her fortæller:

Familieforhold – oplevede jeg som rigtig vigtigt i min klasse. Jeg kendte nogle stykker, der ikke havde det godt derhjemme. Der var en pige, der hele 2.g, der boede hun ikke hjemme. Hun boede hos venner og flyttede rundt. Altså sådan, Hvordan gør man det?! Jeg synes nogle gange, man har en tendens til at underdrive gymnasiet. Hvor hårdt det egentlig er. Altså, jeg prøvede nogle gange at tælle, hvor meget arbejde – med lektier – skolearbejde jeg lavede på en uge, og det var sådan 60 timer, ikk'. Og hvis man så skal have plads til elevråd og møder, så kommer man hurtigt op på meget mere (ung kvinde, 20 år).

Som citatet peger på, oplever den unge kvinde, at der skal lægges mange timer i skolen. Flere omtaler da også gymnasiet som en belastende tid, og det kan være vanskeligt at finde tid til fritidsaktiviteter, -job, kærester og mange af de andre ting, der også hører ungdomslivet til, og alle er en central del af de unges identitetsdannelse. Og her er det bl.a. vigtigt, at have et stabilt familieliv. Denne pointe underbygges i øvrigt af Gentofte Kommunes rapport: 'Ungdomsuddannelse otte år efter 9. klasse', hvor det netop påpeges, at uændrede familieforhold mellem 1. og 9. klasse giver større sandsynlighed for at få en ungdomsuddannelse (Gentofte Kommune 2013).

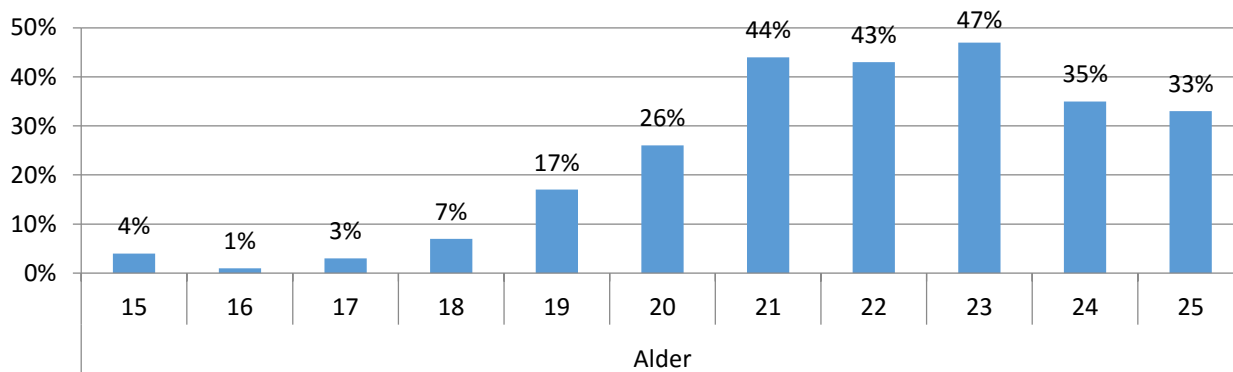
Et andet centralt aspekt handler om prioritering, forstået på den måde, at det bliver en central ungdomskompetence at vurdere vigtigheden og omfanget af forskellige aktiviteter og derudfra prioritere mellem dem. Denne unge mand fortæller, hvordan han oplever dette:

*De fleste af hverdagene kan man jo få det til at hænge sammen. Og så er der nogle ting, man må sætte til side. Eller gøre noget, fremfor noget andet og ligesom prioritere nogle ting. Men altså, jeg synes det fungerer meget godt, så længe man bare **selv** tager initiativet og siger: Nå men, så gør jeg det og så gør jeg det og så gør jeg ikke. At man ligesom **selv** begynder at sortere i ens prioriteter og gøre tingene som det passer en **selv** bedst. Men samtidig så hænger det sammen med de mennesker omkring dig, hvis man kan sige det sådan (ung mand, 17 år)*

Citatet peger ligeledes på, hvordan prioriteringer er et relevant perspektiv på balancen i de unges hverdagsliv, og som nævnt ser det ud til ligeledes at være knyttet til de mennesker, man har omkring sig. Men i lyset af individualiserings krav og ansvar, er det også slående, hvordan det flere gange i citatet fremhæves, at det er ens eget ansvar og, at man *selv* må tage initiativ. Pointen i forhold til dette er, at Gentoftes unge, med stabile familieforhold og evner til at prioritere tiden, bedre end landsgennemsnittet, formår at finde balance i ungdomslivet – til trods for et højt uddannelsespres.

Men det kunne være et opmærksomhedspunkt at støtte de unge i disse prioriteringer, så de ikke oplever, at stå alene med ansvaret.

Engagement i skolen: Skoleglæde og frafald

Figur 5. Har du sprunget fra/afbrudt en eller flere uddannelser? Svar: Ja, (procent af hver årgang). Tallene for dem over 20 år skal læses med forsigtighed, da der er meget få besvarelser i disse aldersgrupper. N=1452

Som det fremgår af figur 4, stiger den andel af de unge, der har sprunget fra eller afbrudt en eller flere uddannelser overordnet set med alderen. Der gør sig selvfølgelig en kumulerende faktor gældende, som er medvirkende årsag til den relativt store andel af de 21-25 årige, der har erfaringer med frafald / afbrud, men det kan ikke udgøre hele forklaringen. Den relativt store andel af afbrud / frafald i gruppen af 21 år og ældre hænger givetvis også sammen med, at en del af disse unge går på en videregående uddannelse, hvor frafaldet traditionelt set er større. Men den procentvise stigning fra de 16-17 årige til de 18-20 årige er måske mere interessant. Frafaldet / afbruddet stiger her markant, og det kan give anledning til overvejelser over, hvad det skyldes. Der kan være en kombination af forklaringer på dette. De fleste unge starter på en ungdomsuddannelse i 16-17 års alderen, hvor frafald / afbrud er et mere udbredt fænomen end i grundskolen. Samtidig sker der mange store transitioner og identitetsmæssige forandringer og udviklinger i de unges liv netop i afslutningen af grundskolen og overgangen til ungdomsuddannelserne (Illeris et al. 2009), hvor andre forhold, venner, kæreste m.m. fylder meget, hvilket også kan tænkes at have betydning for frafaldet. Sidst men ikke mindst viser aktuel forskning, at unges motivation for læring falder med alderen (Sørensen et al. 2013), hvilket også kan have indflydelse på de unges afbrud og frafald henover aldersgrupperne.

I 2009 var frafaldet fra de gymnasiale uddannelser ca. 20 % på landsplan (Undervisningsministeriet 2009), og på den baggrund, er der ikke grund til bekymring i relation til tallene fra Gentofte Kommune. Man kunne dog alligevel overveje, hvordan man som uddannelsesinstitution i Gentofte

kommune, kan arbejde med inkluderende og motiverende uddannelsesmiljøer, der evner at rumme de udfordringer – identitetsmæssigt som uddannelsesmæssigt - gruppen af unge i alderen 17-20 år står med på deres ungdomsuddannelse og i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse, samt understøtte de unges prioriteringer og balanceringer i en travl hverdag.

Afrunding

Som analyserne i dette kapitel med al tydelighed viser, så tager mange unge i Gentofte Kommune en ungdomsuddannelse. Langt de fleste unge i Gentofte vælger en gymnasial ungdomsuddannelse – også markant større andel end på landsplan. I den forbindelse understreger fremskrivning af jobmuligheder og behov, at der kunne være en potentiel gevinst ved at synliggøre de videreuddannelsesperspektiver som en erhvervsuddannelse også åbner op for, hvis flere af de unge i Gentofte skal vælge end-vejen som deres 1. prioritet efter grundskolen. De unge i Gentofte har desuden høje forventninger til deres fremtidige uddannelsesniveau, hvilket måske ikke er overraskende set i relation til områdets generelle meget høje uddannelsesniveau. Men det interessante er, hvorledes de unge i høj grad internaliserer dette som egne forventninger, og hvor forældrene i nogle situationer peger på, at der kan være andre elementer i livet end karakterer og uddannelse. På den måde har mange af de unge taget de officielle udmeldinger om uddannelse til sig, og det bliver set som en selvfølge. Ligeledes er gymnasiet det helt naturlige valg i Gentofte Kommune. Man kan vælge at se dette som en indikator for, hvordan unge i dag afkoder og agerer i forhold til de signaler de møder. Man kan dog samtidig også være bekymret for de unge, der af en eller anden grund ikke kan leve op til disse krav – uanset om de er samfundsmæssige krav eller båret af den unge selv. Interviewene har ikke umiddelbart åbnet op for dette perspektiv, men netop den store fokusering på bestemte uddannelsesveje, kan potentielt marginalisere denne gruppe, og det kan være svært for dem at se andre veje, når tyngden er så ensidig som det fremstår i det empiriske materiale. I interviewsituationen kan flere unges usikkerhed på fremtiden have været tegn på en tendens som denne.

Som Pless et al. (2015: 16) netop henviser til, er planlægning og prioritering netop elementer, der skaber muligheden for at mestre de mange ungdomsaktiviteter og skolen, og det ser ud til at mange af Gentoftes unge mestrer dette denne balancering / prioritering. Men hvad med den gruppe af unge, hvor dette er en vanskelig akt? De mere sårbare unge, bl.a. 10. klasserne eller de ældre unge, vi har mødt i interviewene, repræsenterede denne udfordring. Det kunne være givtigt at ruste de unge til at håndtere de forskellige krav, de møder, og som de tilsyneladende selv langt hen ad vejen står som bærere af. Det kunne være udbytterigt for, trods alt nogle unge, der af en eller anden grund kæmper med at få tid og ressourcer til at slå til i en travl hverdag.

Til trods for at frafaldet fra ungdomsuddannelser i Gentofte Kommune ikke i sig selv giver anledning til bekymring i relation til landsgennemsnittet, kunne man alligevel overveje, hvordan man kan

arbejde med inkluderende og motiverende uddannelsesmiljøer – både i relation til de unges ungdomsuddannelser og i relation til overgangen fra en uddannelsesinstitution / -niveau til et andet.

Anbefalinger

- Man kan overveje at arbejde på nye måder og tilgange, hvis de unges fokusering på gymnasiet som den eneste mulige uddannelsesvej skal ændres. Det er et sted, hvor der er en stor grad af ensretning blandt de unge i Gentofte Kommune, hvilket langt hen ad vejen skyldes de særlige socioøkonomiske vilkår, der gør sig glædende i kommunen, men som også efterlader de unge, der måske gerne vil eud-vejen, eller som ikke kan klare en gymnasial uddannelse, i en udsat position.
- Mange unge håndterer uddannelsespresset fint, men man kan alligevel overveje, om der skal arbejdes i at udvikle støtte til de unge, i relation til, hvorledes de prioriterer hverdagens mange krav og ønsker.

KAPITEL 5 – FRITIDSLIV OG FRITIDSJOB

Indledning

Unge liv er ofte meget travle. Tid er en knap ressource, der skal fordeles mellem mange forskellige aktiviteter. Det er først og fremmest skolegangen eller uddannelsen, der tager tid. Dertil kommer der samvær med familie og venner, eventuelle fritidsaktiviteter og fritidsjob. Så fri-tid, i betydningen, at tiden er fri og uden aktiviteter, er for mange unge i Gentofte en knap ressource. Det foregående kapitel om uddannelse og uddannelsesvalg pegede på, at det er en udfordring for de unge at prioritere de forskellige aktiviteter i hverdagen.

I dette kapitel vil vi se nærmere på, hvordan de unge anvender tiden udenfor skolen og uddannelsen. Der vil være fokus på forskellige former for fritidsaktiviteter. I den forbindelse skelnes der mellem organiserede og uorganiserede fritidsaktiviteter (Kofod 2009). Dernæst vil andelen af unge, der har et fritidsarbejde blive analyseret, hvorefter de unge, der er politisk aktive/engageret kommer i søgelyset.

Aktiviteter i fritiden

Blandt de unge i Gentofte Kommune er det en gennemgående fortælling, at deres hverdag i høj grad er struktureret tidsmæssigt. Skole, lektier og fritidsaktiviteter fylder meget i udskolingen og på gymnasieniveau stiger de skolemæssige krav, hvorved det kommer til at fylde mere. De lidt ældre unge, over 21 år, der enten studerer eller ikke er i arbejde, fortæller ikke i samme grad om samme travle hverdag.

Det følgende citat stammer fra en ung kvinde, der går i gymnasiet. Det beskriver på mange måder, hvordan hverdagen ser ud for nogle af de unge, og som det typisk bliver formidlet i interviewene:

Ja, jeg går i 3.g. Og i min fritid spiller jeg håndbold, men det gør jeg ikke længere, for det har jeg ikke tid til. Så nu træner jeg bare i fitness, når jeg kan. Og så arbejder jeg i en kiosk og er sammen med venner og sådan noget der (ung kvinde, gymnasiet).

Hun fortæller om en hverdag, hvor hun f.eks. ikke længere kan finde tid til at spille håndbold. Der er andre ting, der optager hendes tid. På den måde skriver hun sig ind i den fortælling, vi allerede så omridset af i kapitlet om uddannelse og uddannelsesvalg, der kan fortælles som travle, dygtige, unge borgere i Gentofte Kommune, som må prioritere knivskarpt, hvilket indebærer både til- og fravalg af forskellige aktiviteter. Det kommer vi tilbage til løbende undervejs i dette kapitel. De unges hverdag

er for de flestes vedkommende fyldt med aktiviteter – oftest centreret omkring skolen/uddannelsen, hjemme og evt. fritidsaktiviteter, som denne kvinde beskriver hendes hverdag og hvordan hun organiserer tiden:

Jeg synes... tiden går meget med lektier; at sidde om aftenen og arbejde og sådan nogle ting. Det er som om, man ikke rigtig har tid til sig selv, på samme måde som man havde i 1.g... min veninde og jeg går også meget i Lektiecaféen om mandagen, i matematik. Og vi går så i skole fra otte til tre om mandagen og så lektiecaféen til klokken seks, eller lidt over der. Og så derhjemme. Så skal jeg så enten til håndbold eller lave nogle andre lektier. Så for det meste går vi bare på skolen... (Kvinde, 18 år, gymnasiet).

Selvom skolen fylder meget, så er mange unge i Gentofte aktive i fritiden. Blandt eleverne i 8. klasse dyrker næsten halvdelen (49 %) meget sport. Det er defineret som, at den unge træner f.eks. fodbold, håndbold, gymnastik eller anden sportsgren flere gange om ugen. Yderligere en fjerdedel (25 %) dyrker en del sport, hvilket betegner en situation, hvor de dyrker sport en gang om ugen og får motion i hverdagen ved f.eks. cykling. Alt i alt oplyser 92 % af de unge i 8. klasse, at de bevæger sig og er aktive i fritiden i varierende omfang (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 10). Tallene er sammenfaldende med tallene på landsplan, dog er der en mindre tendens til, at de unge i 8. klasse er en anelse mere aktive. Tallene viser også at 31 % i 8. klasse har et fritidsjob. Dette er mindre end andelen på landsplan (38 %) (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 9).

Der er ikke helt tilsvarende tal for de 15-25-årige for deres aktivitetsniveau i fritiden. Hvis man ser på, hvor mange der bevæger sig, så de bliver svedige eller forpustet, gør det sig gældende mindst en gang om ugen for 89 % af de unge i denne aldersgruppe. Tilsvarende går 35 % til sport i en forening eller en klub mindst 1-3 gange om måneden eller oftere. Andelen, der har et fritidsjob er for denne gruppe 57 %.

I det følgende afsnit vil vi gå yderligere i dybden med disse tal. Vi begynder med at se på de organiserede fritidsaktiviteter.

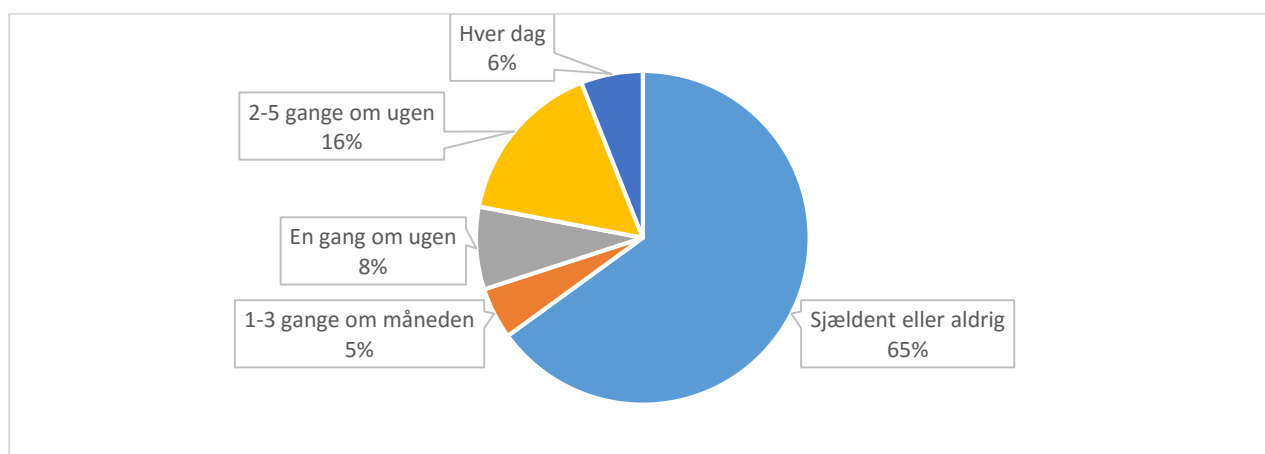
Organiserede fritidsaktiviteter

I dette afsnit vil vi se nærmere på de unges deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter. At der er tale om organiserede fritidsaktiviteter betyder, at der er tale om mere eller mindre faste aktiviteter, der finder sted med regelmæssig frekvens og hyppighed, og er typisk organisatorisk forankret i f.eks. en idrætsforening. I det efterfølgende afsnit vil vi se på uorganiserede fritidsaktiviteter, der har nogle andre karakteristika, selvom grænserne i disse år ikke længere er så klart defineret, som de måske tidligere har været. Det skyldes bl.a. foreningerne og organisationerne, der udbyder organiserede

fritidsaktiviteter oplever, at de har vanskeligt ved at fastholde de unge i deres aktiviteter, og det har afstedkommet en udvikling, hvor disse organisationer tilpasser og ændrer deres tilbud. Dette sker bl.a. ved at løsne op for de faste rammer og strukturer og gøre tilbuddene mere fleksible, så de 'passer' bedre ind i de unges hverdag. Det gør imidlertid også, at disse tilbud får en karakter, hvor de deler træk med, hvad man traditionelt ville betegne som uorganiserede tilbud og dermed bliver opdelingen uklar.

Overordnet set er de unge tilfredse med mulighederne for at dyrke sport eller være aktiv på anden måde. Skolesundhedsundersøgelsen blandt eleverne i 8. klasse (Skolesundhedsundersøgelsen 2015) viser, at 89 % af de unge i Gentofte (i 8. klasse) finder, at der er en del eller mange gode steder, hvor de kan dyrke sport, motionere eller bevæge sig tæt på deres bopæl. Det er betydeligt over landsgennemsnittet (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 3), og indikerer med andre ord, at kommunens unge borgere oplever, at faciliteterne og mulighederne er der og kan benyttes, hvis de vil.

Med det in mente kan det konstateres, at samlet set, deltager majoriteten (65 %) af de 15-25-årige sjældent eller aldrig i organiserede sportstilbud i en klub eller forening. Andelen er stort set sammenfaldende med den nationale andel, der er 62 %, hvilket i øvrigt også gælder de resterende andele.

Figur 6. Andele af unge (15-25-år), der med forskellig hyppighed går til sport i en forening eller klub. N=1396

Tallene peger med andre ord på, at omkring to tredjedele af de unge mellem 15 og 25 år, sjældent eller aldrig går til sport i en klub eller forening. Den sidste tredjedel gør, og her er det for den største andel (22 % af alle de unge i materialet) meget tit – mindst to gange om ugen. I sammenligning med rapporten fra 2004 ses der et fald i deltagelse i fritidsaktiviteter i dag. I 2004 var det blot 15 % af alle unge, der *ikke* deltog i en fritidsaktivitet og halvdelen deltog 1-2 gange om ugen. Disse tal skal dog læses med forsigtighed, da de ikke direkte kan sammenlignes grundet undersøgelsesernes forskellige aldersprofiler.

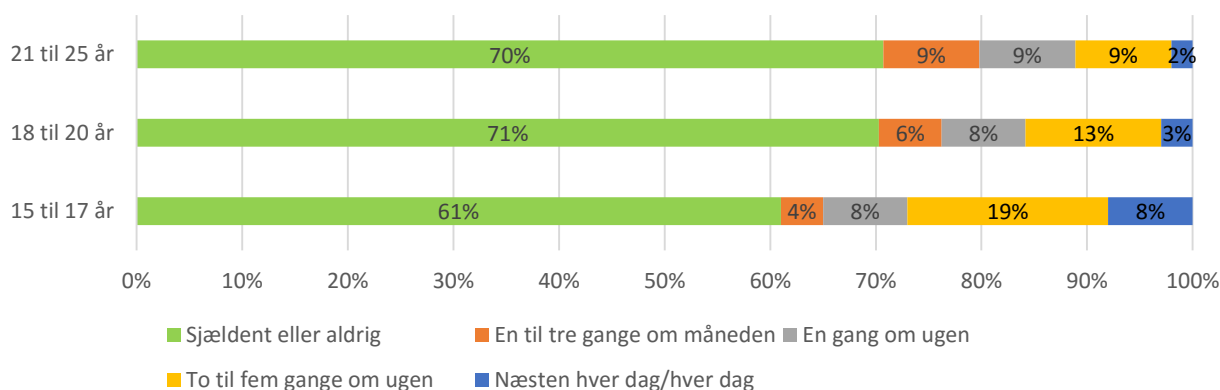
I interviewene er der en del eksempler på, at mange af de unge deltager i organiserede fritidsaktiviteter. Der nævnes bl.a. sejlads, basketball, dans, tennis og volleyball. Men, som det blev antydnet i det tidligere citat, tegner der sig samtidigt et billede af, at de unge 15-25-årige enten afvikler deres sportsaktiviteter i disse år eller intensiverer interessen i dem – for et mindretals vedkommende. Dette brud afspejles indirekte i den foregående figur med de to yderpunkter – de unge, der ikke deltager fast i sport og så den mindre gruppe, der minimum træner to gange om ugen. Nogle af de unge, der har deltaget i interviewene, kan betegnes som elitesportsudøvere. De fortæller om, *'Seks-syv træninger om ugen...'* *'Plus noget styrketræning og kampe. Jeg har ikke lavet sådan meget andet de sidste...fem, seks år* (Mandlig elitesportsudøver, 16 år). Den unge mand udtrykker senere stor glæde ved sporten, selvom den tager meget af hans tid, men det bliver opvejet af de opnåede resultater og det sociale element:

Jeg ved altid, hvad jeg skal! Og jeg synes, at det er sjovt at spille, og vi har opnået nogle resultater i klubben og med ungdomslandsholdet, der gør det fedt, at bruge meget tid på det. Og så får man også et socialt sammenhold! Så det er helt klart noget, som jeg synes er fedt at bruge min tid på (Mandlig elitesportsudøver, 16 år, gymnasiet).

Det kan være udfordrende, beskriver de unge, at bruge så meget tid på sin sport, for vennerne, kan være uforstående overfor, at der fravælges fester og andre sociale arrangementer til fordel for sporten. Denne unge mand fandt glæde ved at komme på en skole for elitesportsudøvere, hvor hans behov bliver forstået og accepteret:

For eksempel til sidst i niende klasse, begyndte det at gå meget op i fest og øl og alt sådan noget, rimelig tit, og man kan jo ikke være med til alle arrangementerne, eller man må sige: 'Nej, jeg skal ikke drikke i dag, for jeg skal spille kamp i morgen' ...Så på den måde er det rart at komme ind i en klasse, med andre ligesindede – andre sportsudøvere, der har en forståelse for, hvis man siger fra til en fest eller et andet arrangement (Ung mand, går på specialforløb for idrætsudøvere på eliteplan).

De unges festliv og andre krav kæmper således med de organiserede fritidsaktiviteter om de unges tid. Hvis der ses nærmere på de unges deltagelse i sport i en organiseret sammenhæng, og dette opdeles i relation til de unges alder, bliver det tydeligt, at desto ældre den unge er, desto færre deltager i sport og hyppigheden falder samtidigt en anelse for dem, der stadig holder fast i sporten/aktiviteten.

Figur 7. Udviklingen i de unges (15-25 år) deltagelse i sport i klub eller forening. Opdelt i tre alders segmenter. P=0,000. N=1396

Når det gælder deltagelse i sport i foreninger eller klubber, adskiller de unge i Gentofte Kommune sig ikke i væsentlig grad fra opgørelserne på landsplan. Men ifølge rapporten fra 2004 deltog 47 % af de 18-årige i organiserede sports- og idrætsaktiviteter (antal gange om ugen fremgår ikke af rapporten fra 2004), i dag er det 24 % af de 18-20-årige, der deltager i sport i klub eller forening mere end én gang om ugen. Tallet er da halveret siden 2004. En forklaring kan skyldes, at der sker et stort frafald netop mellem 18 og 20 år, men de tilsvarende tal for aldersgruppen 15-17 år i 2015 lyder 36 %. Det peger på et fald i de unges deltagelse i organiserede sportsaktiviteter siden 2004. Der tegnes samtidigt et billede af, at de organiserede tilbud i nogen udstrækning er under pres, når det gælder fastholdelsen af de unge. Set fra de unges perspektiv handler det om, at disse former for fritidstilbud konkurrerer med andre ting om deres tid, hvilket betyder, at de i en række tilfælde bliver fravalgt til fordel for andre ting. Det ses ligeledes hvordan skolearbejdet tager tid, ligeledes jo ældre de unge bliver. Denne unge kvinde beskriver dette i relation til den nylige indførte reform af folkeskolen:

Om søndagen, der dansede jeg 7 timer. Men efter skolereformen kunne jeg ikke rigtig danse så meget mere, men jeg gør, hvad jeg kan nu, for at danse så meget som muligt. Og så er jeg også sammen med alle mine venner derude fra dans (ung kvinde, 15 år, 8. klasse).

Det sociale element i de organiserede fritidsaktiviteter er vigtigt for de unge, og flere fortæller, at de ikke oplever at 'gå glip af så meget' hvis de er engagerede i en sport, for de oplever stor glæde i samværet omkring sporten.

Hvis vi ser på de helt unge, dvs. de unge, der går i 8. klasse, så er billedet lidt anderledes. Her går 71 % af de unge til sport, såsom karate, fodbold eller håndbold, og 19 % går til en fritidsaktivitet (som ikke er sport). 21 % - omkring hver femte – går således ikke til nogle aktiviteter i fritiden (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 8). Disse tal understøtter de tidligere analyser. De helt unge er

mest aktive, men deltagelsen i sport og andre organiserede tilbud ændres, når de bliver ældre og de oplever at skulle håndtere andre krav i deres hverdag – krav, som kæmper om tiden og deres opmærksomhed.

Det skal ikke læses som om, at de helt unge – 8. klasses eleverne – er utilfredse med tilbuddene. 69 % deltager i de tilbud som de kunne tænke sig. Kun 13 % gør ikke det (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 9), hvilket peger på, at de relevante tilbud tilsyneladende findes, men at de bliver fravalgt, fordi de ikke lader sig forene med et ungdomsliv, hvor der måske er mange andre ting, der frister eller kræver tid og ressourcer.

Uorganiserede fritidsaktiviteter

De uorganiserede fritidsaktiviteter dækker groft sagt over alle de aktiviteter, der ikke er skemalagt eller faste og som måske finder sted mere eller mindre spontant. En kategori, der er svært entydigt at definere. I det følgende vil det blive anvendt i sin bredeste forstand, som dækkende over aktiviteter, der finder sted uden for idrætsforeninger og sportsklubber. Man kunne også kalde dem for selvorganiserede fritidsaktiviteter, idet der er tale om aktiviteter, som den unge selv skal tage initiativ til. Det er ikke et emne, der er særligt belyst i spørgeskemaundersøgelsen for de 15-25-årige, men det er noget, der kommer til udtryk i flere interview. Et eksempel er en ung, der skater i sin fritid og selvom det er en spontan aktivitet, har det alligevel et omfang, hvor det i hans øjne ligner en klub og det er noget, han bruger tid på hver dag:

Jeg skater hver dag. Jeg har lært flere og flere at kende og så begyndte vi at hænge ud sammen, og nu er det en hel skaterklub. Når man skater, så er det lige meget om man er populær skater eller ej, som skater er man en hel stor familie. Fordi alle skatere har respekt for hinanden (Ung mand, 15 år, folkeskole).

Det sociale samvær omkring noget fælles, synes lige så vigtigt som at skate. Et samvær, der er vigtigt for den unge og som giver anerkendelse for ham. Det bliver nærmest en familie, hvilket er vigtigt, men som vi så kan findes både i de organiserede og uorganiserede tilbud.

Ungdomsklub eller fritidsjob er ligeledes et sted, de unge kan få uformelt samvær og være sammen med andre uden at der nødvendigvis er en dagsorden. Generelt er mange af de unge i interviewene rigtig glade for deres fritidsklub, især '*...hvis man ikke gider tage hjem – hvis man nu har en storesøster, der godt kan lide at være irriterende, hver dag og aldrig er sød!*', som en dreng i udskolingen fortæller om i forbindelse med daglige brug af det lokale fritidsklub. Behovet for et sted at være, er noget mange i interviewene savner. Det kan handle om, at man som ung person endnu på den ene side er ved at vokse ud af hjemmets rammer og på den anden side, er der umiddelbart ikke nogle alternative muligheder, fordi de endnu ikke er gamle nok til at have deres eget sted. En

elev i 10. klasse, der bor et sted, uden en nærliggende fritidsklub, kunne godt tænke sig et sted, hvor man kan komme:

'...generelt om dagen. Så man kan være mere sammen med vennerne i fritiden, og det tror jeg, der er rigtig mange, der vil bruge. Et sted, hvor en hel masse fra skolen bare var der, så tror jeg, der ville være rigtig mange, der bare kom for at være en del af det (ung mand, 16 år, folkeskolen).

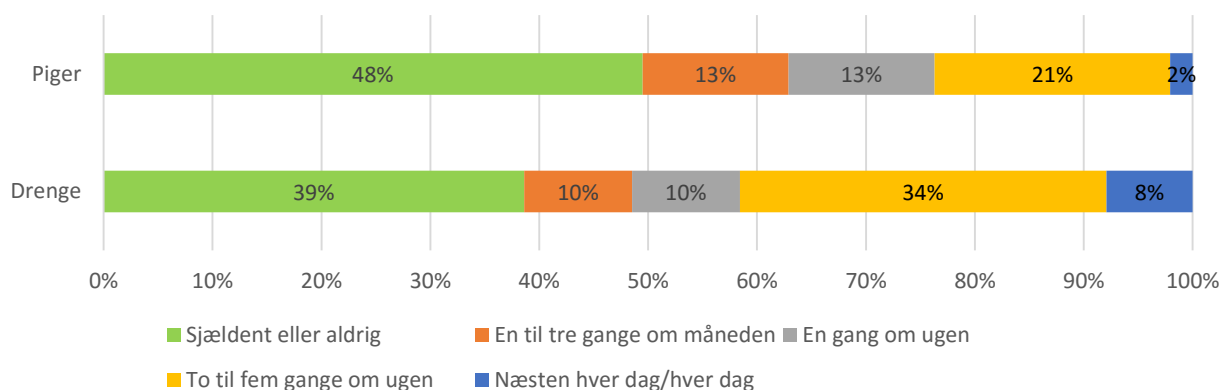
Ønsket om et sted at være, når man er ung, handler ofte om en søgen efter rum, hvor den unge kan udfolde sit hverdagsliv under nogle andre rammer end dem, der er i hjemmet og andre steder, f.eks. i det offentlige rum, hvor grupper af unge ofte ikke altid er velsete. Ses der f.eks. på andelen af 8. klasser, der selv angiver, at de anvender en fritids- og ungdomsklub er det få. 11 %⁶ af de unge i 8. klasse benytter sig af fritids- eller ungdomsklub, hvilket er betydeligt lavere end resten af landet, hvor den tilsvarende andel er 24 % (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 8). Det understøtter tolkningen af, at de unge eftersøger et rum, der er deres, og hvor de kan være sammen på deres egne præmisser, men at de ikke ser fritids- og ungdomsklubber som dette ved første øjekast. Gentofte Kommune har etableret alternative væresteder netop for unge i udkolingen, der kaldes 'Ungelounge'. Men materialet viser ikke, hvordan disse tilbud er modtaget af de unge.

Sport og motion i fitnesscenter eller uden for forening/klub

En betydelig del af de unges motion finder tilsyneladende sted uden for det organiserede fritidsliv. Over halvdelen af de 15-25-årige dyrker fitness eller styrketræning i et fitnesscenter. 40 % af de unge i dette aldersinterval træner mindst en gang om ugen i et fitnesscenter. Omtrent hver fjerde (26 %) træner minimum to til fem gange om ugen.

Der er gennemgående mange af de unge, der træner, men det er forskelligt, hvor meget de unge kvinder og mænd træner, og alderen ser ud til at have betydning. Der er flere mænd, der træner og de træner oftere. I forhold til alder så peger tallene på, at desto ældre den unge er, desto mindre trænes der. Forskellene på køn og alder er vist i de to næstkommende figurer.

⁶ Der er tale om de unges egne oplysninger, hvorved der muligvis kan være diskrepans mellem deres oplysninger og de officielle opgørelser fra kommunens side.

Figur 8. Andele, der dyrker fitness/styrketræning i et fitnesscenter, opdelt efter køn. Gælder for de 15-25-årige. N=1400.

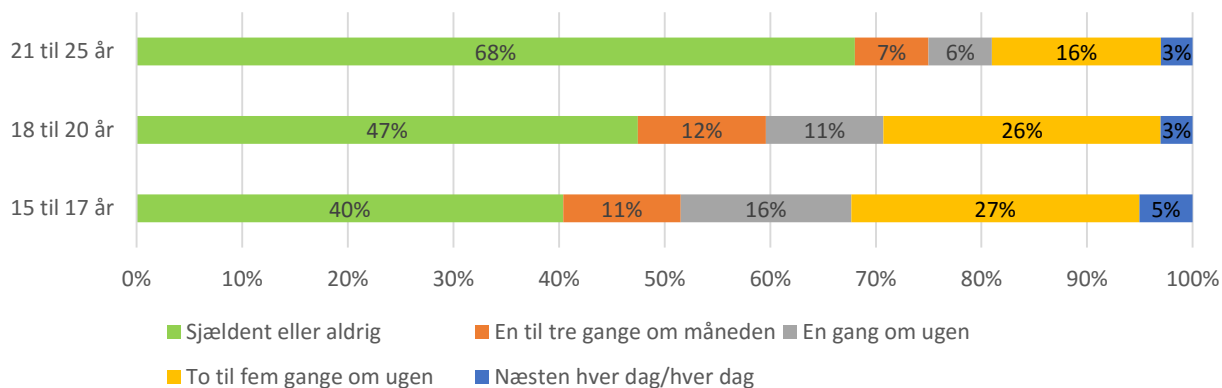
Omtrent halvdelen af de unge piger i alderen 15-25 år træner sjældent eller aldrig, mens det samme gør sig gældende for 39 % af drengene. Omvendt træner en tredjedel af drengene to til fem gange om ugen. Hos pigerne er den tilsvarende andel 21 % - altså en femtedel. Det betyder således at 36 % af pigerne og 52 % af drengene går i fitnesscenter minimum én gang om ugen. I 2004 var tallene samlet for begge køn 11 % for de 15 årige og 18 % for de 17, 18 og 19 årige. Der er sket en markant stigning i de unges tilgang til fitnesskulturen. Som denne kvinde giver et indblik i:

*Fitnesscenter eller hvis man går til crossfit, det stresser **virkelig** også folk. At de hele tiden skal være med på, at have deres krop i orden. Og det er faktisk ikke engang, fordi de spiser sådan super sundt: Det er ikke engang fordi, de siger; 'Ej, nu stopper jeg al slik og kun spiser sundt, ikk'?' Men det er som om, de tænker; 'Okay, hvis jeg bare træner, så kan jeg træne det hele væk, ikk'?. Og det fylder virkelig, virkelig meget. Sådan, **virkelig** meget. Altså, det er jo noget min mor har sagt til mig; Okay, slap lige lidt af, du laver skade på dig selv eller sådan noget, ikk'?' (Ung kvinde, 15 år).*

Det er bemærkelsesværdigt, hvor meget denne unge kvinde fortæller, træning fylder for nogen. En tidligere gymnasieelev fortalte, hvordan nogle fra hendes klasse fravalgte undervisningstimer for at gå i fitnesscenter. På den måde kan dette iagttages, hvorledes de unges performancekultur (Illeris et al. 2009), hvor de stiller store krav til dem selv og deres krop, også påvirker deres brug af fitnesscenter og de mere traditionelle idrætstilbud.

Der kan endvidere iagttages en reduktion i andelen, der træner og i hyppigheden af træningen i relation til de unges alder. Desto ældre de unge er, desto større er andelen, der ikke træner. Der ser i særlig grad ud til at være et skift, når de unge bliver ældre end 20 år. Det kan forbundet med, at der er andre ting, der kræver den unges opmærksomhed og, at der derfor bliver mindre tid til at træne.

Det kan også være forbundet med den demografiske ændring, der finder sted i denne aldersgruppe, hvor det fremstår som om, at det er en særlig gruppe unge, der vælger at blive boende i kommunen.

Figur 9, Udviklingen i de 15-25-åriges træningsmønstre. Andele, der dyrker fitness/styrketræning i et fitnesscenter, opdelt i tre aldersintervaller. N=1404

Der er også betydelige andele, der dyrker sport og motion ved siden af eventuelle sportsaktiviteter eller træning i fitnesscenteret. Det kan f.eks. være en løbetur eller den uformelle fodboldkamp med kammeraterne i weekenden. En tredjedel dyrker ikke motion eller sport uden for en forening eller et fitnesscenter. En fjerdedel (24 %) gør det omkring en gang om ugen. Der kan i den forbindelse ikke ses nogen forskel i relation til de unges alder eller køn.

Fritidsjob

Mange danske unge har et fritidsjob. Termen fritidsjob anvendes løseligt om forskellige former for beskæftigelse, hvor unge arbejder et mindre antal timer ved siden af noget andet – typisk uddannelse –, og hvor jobbet således ikke er deres hovedbeskæftigelse. Der kan dog også godt være tale om sæsonbetonede jobs, hvor den unge arbejder fuld tid i en kortere periode, typisk i ferier, men hvor der stadigvæk er tale om en bibeskæftigelse ved siden af en uddannelse.

Historisk set kan der peges på, at fritidsjob har ændret social status. Tidligere (i 1950'erne og 1960'erne) var det typisk unge fra arbejderklassen, der arbejdede. Det var en nødvendighed og et supplement til familiens indtægt. Dette skiftede i 1970'erne, med fremvæksten af velfærdssamfundet, hvor det i større udstrækning blev middelklassens børn, der arbejdede i fritiden. Typisk var der tale om en indtægt, som blev anvendt til at finansiere deltagelse i ungdomslivet. Senere, i 1990'erne og i nullerne, er fokus skiftet således, at det i dag også i nogen udstrækning handler om, at fritidsjobbet kan give den unge kvalifikationer, der kan være relevante i forhold til uddannelse og senere arbejdsliv (Hansen 2011). En tendens de unge i stigende grad er bevidste om kan være nyttig i relation til deres [valg af] uddannelse og succes på arbejdsmarkedet. Dermed

indikerer dette også et skift, hvor det tidligere var arbejdsklassens børn, der arbejdede, er det i dag i større udstrækning middelklassens unge, der har et fritidsjob og som kan håndtere det ved siden af skole og uddannelse.

Forskellige undersøgelser peger på, at mange danske unge har et fritidsjob. Hansen (2003) finder frem til at omkring halvdelen af de unge mellem 13 og 19 år i Holbæk Kommune har et fritidsjob. Den tidligere gennemførte ungdomsprofil i Gentofte Kommune (2004) peger på, at en højere andel af pigerne har et fritidsjob (52 %) end drengene (45 %) samt, at der er en tydelig progression i andelen, der har fritidsjob i forhold til den unges alder. Blandt de 13-årige havde 28 % et fritidsjob. Denne andel øges til 55 % blandt de 19-årige (Hansen 2011: 25). Sammenlignes dette med de nye tal for Gentofte Kommune – som er 57 % samlet set – ser det ud til at være uforandret. I lighed med de andre undersøgelser er der en overvægt af piger (61 % mod 52 % af drengene), der har et fritidsjob. Ses der på de unge i 8. klasse er andelen, der har et fritidsjob lavere (31 %), hvilket er en mindre andel end landsgennemsnittet på 38 % (Skolesundhedsundersøgelsen 2015: 9).

Overordnet set er andelen af unge, der i Gentofte Kommune har et fritidsjob, sammenfaldende med tallene i andre undersøgelser. I interviewene er det et emne, der dukker op i flere sammenhænge. Der er en del, der har et fritidsjob, fordi det er rart at tjene deres egne penge og ikke være afhængig af forældrenes velvilje eller evt. lommepenge.

Der er flere unge i Gentofte (24 %), der modtager lommepenge end landsgennemsnittet (16 %). Men da tallene for fritidsarbejde er enslydende, kan det indikere, at Gentoftes unge formentligt har flere penge i mellem hænderne end gennemsnittet på landsplan⁷.

Når det er sagt, er det vanskeligt at definere, hvilke type arbejde, de unge forstår ved 'fritidsarbejde', da unge ligeledes beskriver 'arbejde,' der finder sted i hjemmet eller hos naboerne; Der kan være tale om en gråzone mellem et arbejde og deciderede lommepenge:

Jeg får ret mange lommepenge. Jeg er et 'Hellerup kid'(griner).

Interviewer: Er det et begreb?

Ja, sådan 'rich kid', Hellerup-barn, måske.

Interviewer: Skal du gøre noget derhjemme for pengene?

⁷ Det er svært at angive entydigt. Der er ingen tvivl om, at forældrene i snit er ressourcestærke, men i interviewene virker det ikke som om, at de unge gennemgående får flere lommepenge. Ofte kommer ressourcerne til syne, når de unge beskriver deres gaver, og når de unge spørger, om de 'ikke lige kan få nogle penge' til en eller anden ting – her fremstår rammerne i en række tilfælde som meget vide.

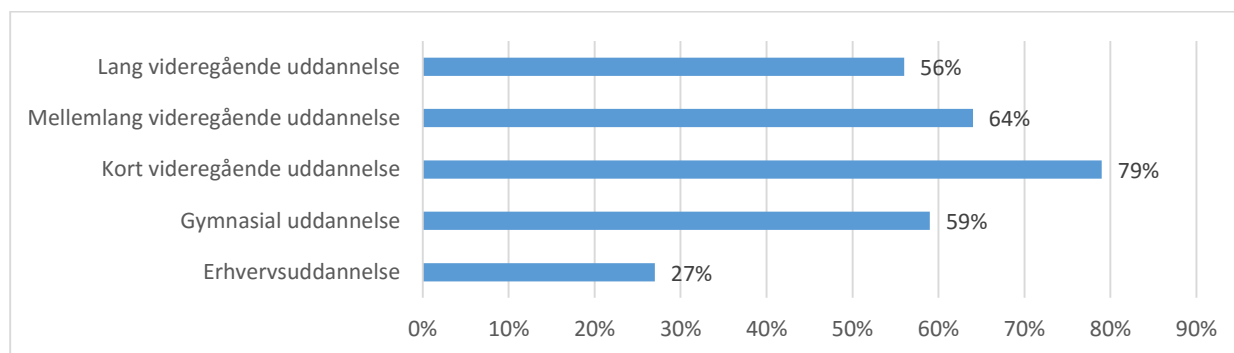
Dreng: Jeg arbejder sådan rimelig meget, jeg passer min lillesøster, henter hende og sådan noget. Men jeg gør ikke noget, der er 600 kroner værd (Ung mand, 14 år, udskolingen)

Flere fortæller, at de passer søskende eller 'naboens børn' som fritidsjob, eller som en pige fortæller: 'støvsuger hos min mors veninde'.

Som vi tidligere har været inde på, er mange af de unge i interviewene meget bevidste om, at de bor i en privilegeret kommune/område, og at det giver nogle særlige blikke på dem. Mærkatet: "forkælede unge" kender de, og der kan fritidsarbejdet være en måde at distancere sig fra dette, som en ung kvinde fortalte om tidligere.

Samlet set ser det ud til at andelen af unge med fritidsjob i kommunen er stabil over tid, når der sammenlignes med tallene fra undersøgelsen i 2004. Da aldersintervallerne fra undersøgelserne i 2004 og 2015 er forskellige, kan der ikke på samme måde ses en aldersmæssig udvikling i andelen, der har et fritidsjob. Det samme gør sig gældende i forhold til den unges postnummer.

Der er dog indikationer på, at andelen, der har et fritidsjob hænger sammen med deres uddannelsesmæssige og erhvervmæssige mål. De unge er blevet spurgt om, hvilken uddannelse de regner med at have, når de er færdiguddannet, og der er nogle forskelle i relation til disse uddannelsesmæssige ambitioner og andelen, der har et fritidsjob. Disse er aftegnet i nedenstående figur.

Figur 10. Andele af unge, der har et fritidsjob, opdelt i relation til hvilken uddannelse de regner med at have, når de er færdiguddannet. Udvalgte uddannelser. N=1102

De unge, der har en erhvervsuddannelse som mål, har i et mindre omfang et fritidsjob end de unge, der har en eller anden form for videregående uddannelse som deres ambition. Der er dog meget få i denne gruppe i Gentofte Kommune (se kapitel 4).

Hvis vi ser på de unges egne beskrivelser af, hvorfor de har et fritidsjob, handler det i en række tilfælde om, at lønnen giver dem frihed. Det er rart og frit at kunne disponere over en indkomst, når

man er ung og gerne vil bruge penge på noget, man selv er herre over – særligt, hvis der er knas i relationen til forældrene, som denne kvinde på 15 år beskriver det:

Mig og min mor er lige blevet uvenner, og så har hun skåret lidt ned på mine penge. Min mor begyndte at være flabet og så blev jeg sur på hende, og så begyndte vi at råbe af hinanden. Og så i går, så var jeg faktisk ret sød mod hende, men så lavede hun alligevel alle mulige regler til mig: "Du skal gøre dit, du skal gøre dat!" Og så skar hun bare min løn ned – eller ikke min løn, bare penge. Men det er kun i tre måneder, har hun sagt. Jeg skal være sød, siger hun og jeg skal gøre hvad hun siger i tre måneder. Så nu får jeg halvtreds procent mindre: Så hvordan skal jeg have råd til ting, når jeg nu sparer op til en computer og en iPad. Det kommer nu til at tage ekstra lang tid. Så derfor skal jeg have et arbejde! (Ung kvinde, 15 år).

Den unge kvinde adresserer her hvordan en udfordrende relation til sin mor, kan generere vanskeligheder for hende, når hun er økonomisk afhængig af sin mor. Et job, fortæller hun, kunne skabe denne frihed. Nogle jobs er mere attraktive end andre, og det er de unge meget bevidste om. Hansen (2011) peger på, at mange unge begynder med at gå med aviser (typisk drengene) eller passe børn (pigerne), hvorefter de efterfølgende får jobs i f.eks. butikker eller supermarkeder; jobs der i højere grad minder om "rigtigt" arbejde:

Men det dér med at gå med aviser, det er det kedeligste job, og jeg gør det aldrig mere! Jeg tror bare, man får ikke nok ud af det. Man går i tre-fire timer, og så får man bare halvtreds kroner i timen. (Ung kvinde, 13 år).

Pigen forklarer senere i interviewet: 'Jeg har det faktisk fint nok med at arbejde, men du kan først finde et ordentligt arbejde, når du er cirka femten, hvor du faktisk får penge nok.' Og hun fortæller, hun kan få job i H&M, med at 'sætte tøj på stativerne', når hun bliver 15 år via bekendte til hendes forældre.

Politisk engagement

Gentofte Kommune blev som sagt i 2015 udnævnt til året ungdomskommune. En væsentlig del af begrundelsen for udnævnelsen var, at kommunen igennem en målrettet indsats har arbejdet for at engagere kommunens unge i forskellige demokratiske processer (DUF 2015). Det kommer bl.a. til udtryk i forskellige tiltag, der skal medvirke til at involvere kommunens unge i planlægningen af aktiviteter og udviklingen af kommunens faciliteter og tilbud.

Kigges der overordnet på danske unges politiske engagement er der to udviklingstræk, det er væsentligt at være opmærksom på. De er forbundne – både med hinanden – og med træk fra de vilkår, der gør sig gældende for hovedparten af danske unge. For det første kan det konstateres, at danske unge generelt set er meget politisk engagerede. Dette understøttes f.eks. af unges viden om politiske processer og deltagelse. Her peger ICCS-undersøgelsen, som er en stor tværnational undersøgelse med 140.000 unge, der er gennemført af flere omgange, senest i 2009, på, at danske 14-årige placerer sig helt i top, når man undersøger deres viden om demokrati, demokratiske processer og politisk deltagelse (Schulz et al. 2010). Lieberkind og Hansen (2015) konstaterer i forlængelse af resultaterne fra ICCS-undersøgelsen, at danske unge er meget vidende om demokratiske processer, men at de samtidigt er forbeholdne overfor at deltage i politik, når det drejer sig om deltagelse på konventionel vis. Og dermed er vi fremme ved det andet punkt – nemlig, at demokratisk deltagelse ikke kun kræver den nødvendige viden om de demokratiske spilleregler, som de unge, ifølge ICCS-undersøgelsen, generelt har. Det kræver også en række ressourcer, såsom viden om emnerne, der diskuteres, tid til at deltage i de demokratiske processer og modet til at fremsætte sin holdning med risiko for, at andre vil være uenige i den. Særligt tid er en mangelvare i de unges liv, som vi har været inde på, og ofte kræver deltagelse i konventionelle politiske processer, såsom fx bestyrelsesarbejde eller andre former for tillidshverv, betydelige tidsmæssige investeringer (Hansen & Sørensen 2014).

Selvom tiden er en knap ressource er danske unge gennemgående meget politisk engagerede; men hvor engagerede, afhænger i nogen grad af den målestok, der anvendes. Ofte udtrykkes der en bekymring over, at unge er svære at engagere politisk og få til at deltage i politiske processer. Dette sker dog næsten altid med fokus på konventionel politisk deltagelse, der kan defineres som participation i f.eks. folketingsvalg eller ved medlemskab af et ungdomsparti. Udvides dette blik til at indeholde andre former for politisk deltagelse, som f.eks. markering af politiske holdninger på digitale medier eller underskrifter på virtuelle underskriftsindsamlinger, kan de unge gennemgående beskrives som endda meget politisk engagerede (DUF 2011). Pointen er blot, at dette engagement finder sted ved siden af de konventionelle politiske fora og til en vis grad derfor er usynlige.

Set fra de unges eget perspektiv kan en barriere være, at det kan være svært at se formålet med det, man laver. Det er ikke altid indlysende, hvilken indflydelse man reelt har – og om man overhovedet har nogen. Netop oplevelsen af at have reel indflydelse er vigtig for de unge, hvis de skal vælge at bruge tid på et politisk engagement, uanset om der er tale om arbejde i bestyrelsen i en forening eller som i dette citat, i elevrådet:

*Altså, du skal bestemme nogle ting. Alt det, man altid har sagt til elevrådet, det er aldrig blevet taget videre, fordi det måske ikke helt har fungeret. Men så satte jeg mig i elevrådet her. Og først syntes jeg, det var **meget** kedeligt. Der skete ligesom ikke rigtigt noget, men så skiftede jeg skole, hvor jeg så: 'Ej nu, skal jeg se,*

*hvordan det fungerer her!' Og det endte så med, at jeg blev valgt som næstformand. Og så fik jeg ligesom indsigt i, hvor meget du egentlig **kan** gøre. Og at du skal presse lidt på for det... Men hvis du virkelig prøver på noget, kan du faktisk godt få det igennem. Og så gik det ligesom op for mig – også det med at komme med til fælleselevrådsmøderne og alt det der – hvad det egentlig var, at **vi** også kan gøre. Og det viste, hvor meget de voksne gerne vil have **vores** mening, selvom det ikke altid helt virker sådan. Jeg synes, det er vigtigt for folk ligesom at være med i det. Og det er jo også dét, jeg godt kan lide, ved at jeg ligesom får informationer om, hvordan min skole ser ud, hvordan min kommune ser ud. Og nogle gange, når jeg tager nogle ting op, så står andre folk bare sådan: Hvad snakker du om? (ung kvinde, 15 år, udskolingen).*

Engagementet bliver med andre ord drevet af, at den unge oplever, at der bliver lyttet til hende og at tanker og holdninger bliver taget seriøst. Citatet understreger også, at de unge gerne vil have indflydelse, men at der er en læringskurve. De kan ikke nødvendigvis vide eller indse, hvilken form for indflydelse et givent engagement kan generere, og det kan være en barriere for at involvere sig.

Der er også en del, der er politisk interesserede, men uden at det giver udslag i frivilligt arbejde. Denne udveksling mellem drenge på en gymnasial uddannelse illustrerer dette:

Dreng 1: Altså, sådan forholdsvis engageret... Det er ikke sådan at... jeg deltager i debatter og sådan noget, men jo, jeg følger med, og jeg interesserer mig også for det, men det er også dét.

Dreng 2: Det tror jeg også er det samme her.

Dreng 3: Der deler vi nogenlunde samme engagement for politik... Støtter et bestemt parti og går ind for... de værdier de har, forskellige værdier, men jeg tror ikke der ligger så meget mere i det, end dét (tre unge mænd, gymnasiet).

Nogle unge i udskolingen, 15 år, taler ligeledes om demokratisk deltagelse, der kan udvikles rundt om spisebordet derhjemme:

Dreng 1: Jeg har overvejet lidt at melde mig ind i sådan et ungdomsparti, men jeg har ikke sådan fået det gjort...

Pige 1: *Jeg har også mine meninger, ikk'? Vi sidder også nogle gange hjemme ved bordet og taler om det. Det er ikke sådan hver aften overhovedet, men nogen gange, f.eks. her ved valget, så har vi da talt om det, og hvad stemmer I og sådan... Og min storebror han er 19 år, og han har også lige fået lov og stemme og sådan noget...* (to unge fra udkolingen).

Og nogle, er ikke interesserede:

Dreng: *Det gør vi ikke så tit mere, men i en overgang, hver aften, så blev der diskuteret politik rundt om bordet, ikk'? Og der sad jeg bare og kedede mig så meget, fordi jeg ikke er interesseret i det, overhovedet!* (Ung mand, 15 år, udkolingen).

Det politiske engagement kan – som nævnt – give indflydelse, hvilket er en væsentlig motivationsfaktor for de unge, men også medvirke til at skabe nye perspektiver i de unges liv, som igen kan genanvendes i andre sammenhænge. Det kan f.eks. være i forbindelse med uddannelsesvalg, hvor "Akademiet for Talentede Unge" flere gange nævnes som et positivt tiltag, 'som alle unge skulle have lov at deltage i' eller som denne unge kvinde på 20 år, nylig student, fortæller:

Jeg tror sådan noget som dét her...ungdomstiltag... kulturtiltag... projektlederkurser og sådan noget ungetiltag kan give folk noget... Dét, at man laver noget andet og tænker på nogle andre måder, sætter tingene i perspektiv; kan give én ro... selvom man skal være økonom eller sygeplejerske eller... så kan det give én ro om, at man har set en masse forskellige andre ting. Det hjælper én til at finde ro i det, man så finder ud af, man skal være. At man har set nogle andre ting, at man har gjort nogle andre ting, som man bliver inspireret af – sådan noget arbejde (ung kvinde, 20 år).

Når Gentofte Kommune bliver udvalgt til årets ungdomskommune 2015 med en begrundelse, der bl.a. påpeger evnen til at involvere byens unge i politiske processer, peger det på, at det er et område, der fungerer godt i kommunen. Nogle af udfordringerne i den forbindelse er blevet berørt undervejs i dette afsnit. Det kan være svært at få de unge til at bruge tid og kræfter på et politisk engagement, når de i øvrigt er hårdt pressede, og det kan være svært, at få de unge engagerede i konventionelle demokratiske organer. Det handler således ikke kun om tid og ressourcer. Det handler også om, at man er opmærksom på, om man rent faktisk får kommunikeret mulighederne for indflydelse og de aktuelle spilleregler til de unge, der kan være interesserede i at deltage og

bidrage. Det kan være en barriere, hvis de ikke forstår spillereglerne, og hvis de ikke kan afkode, hvilken form for indflydelse, de reelt kan få, hvis de vælger at være med (Lieberkind & Hansen 2015). Netop indflydelse er også en væsentlig faktor i de unges engagement, og der kan det også handle om at "turde" give de unge en faktisk indflydelse på de politiske processer, også selvom de måske endnu ikke er myndige i politisk forstand. Udnævnelsen af Gentofte Kommune som året ungdomskommune peger på, at kommunen er 'godt på vej' i arbejdet med at øge de unges muligheder for deltagelse i det politiske liv i kommunens forskellige politiske organer.

Afrunding

De unges fritidsliv er på mange måder præget af den travlhed, der gennemgående præger deres liv og hverdag. Der ser ud til at være en tilfredshed med de tilbud, der er i kommunen. Det er ikke det, der mangler, når man spørger de unge. Analyserne peger på, at der sker et skift væk fra de organiserede tilbud mod de uorganiserede fritidstilbud, desto ældre de unge er. Skiftet sker væk fra de traditionelle fritids- og idrætsaktiviteter og imod f.eks. træning i fitness- og motionscentre. Det er ikke et skift, der er særligt for Gentofte Kommune, men som ses overalt.

De unge i Gentofte dyrker generelt meget motion. Det ser ud til at hovedparten af dette sker uden for de organiserede tilbud. Det er primært motionscenteret, der trækker og den motion, hvor man selv bestemmer tid og sted. Der bliver trænet meget og ofte. De unge mænd træner mere end de unge kvinder. Andelen, der dyrker motion falder med de unges alder, hvilket indikerer, at det måske bliver vanskeligere at finde tid til at dyrke motion, når de f.eks. skal passe deres uddannelser og et festliv/aktivt ungdomsliv ved siden af skolen.

Andelen af unge i Gentofte, der har et fritidsjob, kan på mange måder sammenlignes med resten af Danmark. Lidt over halvdelen af de unge i materialet har et fritidsjob. Der er en mindre overvægt af piger, der har et fritidsjob end drenge. Et resultat, der afspejler tilsvarende resultater fra andre undersøgelser.

Fritidsjobbet er en måde, hvorved de kan tjene deres egne penge, hvilket de fleste sætter pris på. Det handler ofte om at blive uafhængige af forældrene og markere, at man godt kan selv. Derudover giver lønnen mulighed for selv at bestemme, hvad man vil bruge den til.

Det er bemærkelsesværdigt, at andelen af unge med et fritids- eller studiejob er fastholdt siden undersøgelsen i 2004, når man tager højde for det øgede uddannelsespres, som vi beskrev i kapitel 4, men det kan også være forbundet med den øgede opmærksomhed blandt unge på, at fritidsjobbet kan give dem kvalifikationer, der kan anvendes i andre arealer af ungdomslivet.

Anbefalinger

- Det er en udfordring at fastholde de unges interesse i at dyrke motion. Det gælder særligt de ældre unge, hvor andelen og hyppigheden af motion i forskellige sammenhænge falder. Set fra de unges perspektiv handler det tit om mangel på tid, når de skal varetage andre ting i en travl hverdag. Det er ikke en specifik udfordring for Gentofte Kommune. Det er en gennemgående tendens på nationalt plan. Det er ikke nogen enkle løsninger på dette, men en anbefaling kunne være at arbejde på at sikre et udvalg af aktiviteter, der rummer en fleksibilitet, så de lader sig indgå bedst muligt i en travl hverdag.
- I forhold til politisk engagement er det centralt, at de unge oplever, at de bliver hørt, at deres holdninger har reel vægt og ikke blot bliver indslag i en art skueproces. Det er også vigtigt, at de har mulighed for at lære "spillereglerne" i de politiske arenaer. Det er ikke altid klart for de unge, hvad der er på spil, og om de faktisk bliver taget med på råd. Der er det en anbefaling, at man arbejder på at være tydelig omkring dette, hvis målet er at få flere unge i Gentofte Kommune involveret i diverse politiske sammenhænge – store som små. Tydeligheden gælder både i relation til de unge, men også til voksne/politikere/praktikere, der ønsker de unges involvering i politiske processer.

KAPITEL 6: SOCIALE RELATIONER

Rigtige venner er jo folk, man kan dele alting med. Folk, man kan lave alting- og ingenting med på samme tid. Altså, det er jo bare nogle, man har et eller andet bånd med. Hvor man har tillid til dem, stoler på dem, og kan gøre ting for hinanden, uden at forvente at få noget igen, fordi man ved, i sidste ende så har vi været der lige meget for hinanden (Kvinde, 18 år, gymnasial uddannelse).

For mig er det rart at have en ven. Fordi, så er der én, hvor man kan få sine følelser ud hos. Og jeg har nogle venner fra ti år siden! For eksempel én, som hedder Troels og Bo – han er også én af mine bedste venner. Og jeg har nogen som er lige derude i Rødovre. Jeg har faktisk venner over det hele. Både i Søborg og Bagsværd – og her på skolen, der er man nærmest venner med alle. Og så er det også vigtigt at få kærester! (Mand, 20 år, STU)

Venner og fællesskaber

Venner og sociale fællesskaber er et centralt omdrejningspunkt for ungdomslivet. Ikke mindst i skolen og på uddannelser, men mange af de unges fritidsaktiviteter har ligeledes et socialt omdrejningspunkt. Der opstår venskaber, man bliver kærester, der dannes netværk og alliancer. Venskaberne og de sociale fællesskaber, man som ung indgår i, går på tværs af fritid, sociale medier, skole og uddannelse. Og som citatet her illustrerer, kan vennerne ligefrem være det, der motiverer for at komme i skole: *'Når jeg kommer i skole kl. 8 mandag morgen, så er det jo ikke, fordi jeg tænker; Yes, nu skal jeg have engelsk! Så er det også, fordi jeg kommer for at være sammen med mine venner, ikk'?* (Gymnasieelev, 2.g). Nyere forskning viser ligeledes hvordan en 'relations-motivation' er et helt centralt element i skabelsen af motivation i skolen (Pless et al. 2015: 83).

Vennerne og de sociale fællesskaber er helt basale omdrejningspunkter for de unges identitetsdannelse, og det at 'hænge ud med vennerne' opfattes af mange unge, som noget af det vigtigste ved deres ungdomsliv. Det kan være i uformelle rammer hjemme på værelset, når man færdes sammen i byrummet eller på sin skole / uddannelse. Når venner og de sociale fællesskaber fylder så meget for de unge, samt er så centrale aspekter af ungdomslivet, og de unges identitetsdannelse, betyder det også omvendt, at mangel på venner, og det at føle sig uden for sociale fællesskaber, kan være et alvorligt problem for de unge (Illeris et al. 2009; Kofod & Nielsen 2005). Denne gymnasielev, italesætter her vigtigheden af venskaber for ham:

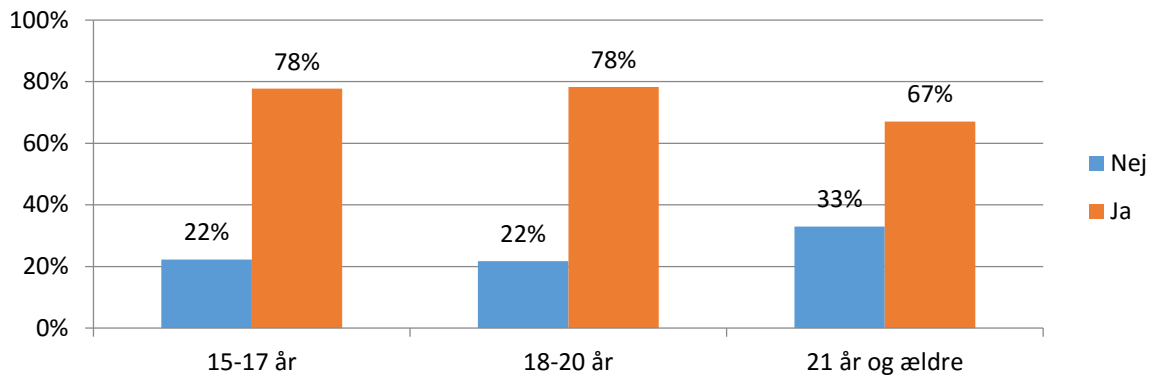
Vennerne er jo dem, du læner dig op ad. Det er jo generelt dem, du kommer til med dine problemer. Der er nok høj sandsynlighed for, at de har oplevet det samme som dig. Det er jo ikke fordi, vi så snakker megapersonligt, hver gang vi er sammen, men vi har det jo også bare så sjovt sammen, og på den måde påvirker det éns humør, når man er sammen med dem, så bliver man gladere. Det betyder jo bare, hvis du ikke har en vennegruppe eller et par gode venner eller bare én god ven, som du hele tiden er sammen med, så tror jeg det er svært, at få sin hverdag til at hænge sammen. Sådan ville jeg i hvert fald have det, jeg kan godt lide at være sådan social aktiv. Så for mig personligt, ville det i hvert fald være svært, ikke at have så mange venner (Mand, gymnasial uddannelse).

I dette kapitel skal vi først se nærmere på, hvilke aspekter undersøgelsen peger på som centrale i forhold til de unge i Gentoftes Kommunes venskaber og sociale fællesskaber, for dernæst at belyse de unges relationer til forældre og evt. søskende.

Vennegrupper

Som den første tilnærmelse til temaet omkring venner og fællesskaber, er de unge blevet spurgt, om de har en gruppe venner⁸. Det svarer 77 % af alle unge (15-25-år) ja til. På landsplan angiver 74 %, at de har en gruppe venner. Selvom flere af Gentoftes unge således angiver, at de har en gruppe venner, end på landsplan, betyder det samtidig, at 23 % af de unge i Gentofte oplever, at de *ikke* har en gruppe venner. Opdelt på køn viser der sig en lille forskydning. Flere unge piger end drenge oplever således, at de ikke har en gruppe venner. 25 % af pigerne angiver dette mod 20 % af drengene. En opdeling i aldersgrupper viser ligeledes, at der er forskydninger her, om end den ikke er signifikant. Som det fremgår af figur 11 ligger gruppen, der angiver, at de ikke har en gruppe venner enslydende på 22 % for de unge i alderen 15-20 år, og i kapitel 7 om ensomhed sættes der fokus på denne gruppe unge. Men blandt de lidt ældre unge på 21 år og ældre, sker der en stigning. Her angiver en tredjedel, at de oplever, at de ikke har en gruppe venner. Denne gruppe ser vi nærmere på senere i kapitlet.

⁸ Det er dog værd at sige, at denne måde at spørge på ikke tager højde for, at man godt kan have en eller flere venner uden at opleve at tilhøre en gruppe.

Figur 11: Har du en gruppe venner? Fordelt på aldersgrupper. N=1407

Men det er ikke kun positivt for de unge at have gode venner. Overraskende udtrykker nogle unge med en stabil vennegruppe, at det også kan skabe stress. Her to gymnasieelevers tanker i den forbindelse:

Kvinde 1: Jeg synes virkelig, jeg har mange venner. Jeg synes nogle gange, det kan blive totalt stressende. Jeg er virkelig gået ned med stress. Det har virkelig været hårdt. Det har været virkelig, virkelig hårdt. Og Jeg tror også det har gjort, at dem fra skolen, er jeg lidt mindre sammen med, fordi jeg ser dem hver dag. Og så sørger jeg bare for sådan, at få snakket med dem i frikvarteret og så er det mere mine venner udefra, som jeg ligesom for set.

Kvinde 2: Jeg kan i hvert fald huske i 2. g, der var det ret hårdt at holde styr på; 'Jeg skal også lige se dig! Og jeg skal også lige se dig!' At pleje éns venskaber, det kræver også rigtig meget tid. Og det at være i skole sammen med en klasse – det er også at være social! (to kvinder, gymnasiale uddannelser)

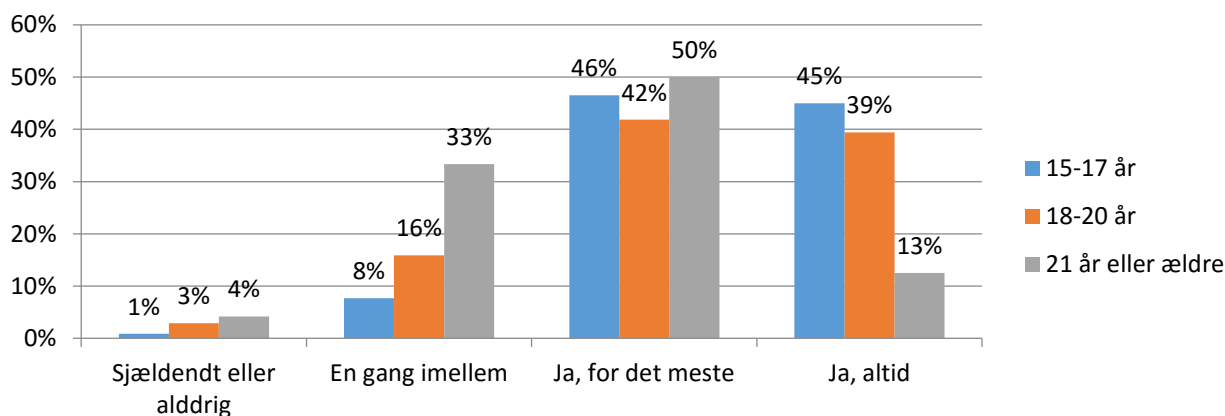
Det peger på, at de unges venskaber og betydningen af disse er fyldt med dilemmaer og ambivalenser. Og som vi senere skal se, prioriterer nogle af de unge helt aktivt at have *alene*-tid. Dette er også interessant i relation til at udvikle prioriteringskompetencer hos de unge, som belyst i kapitel 4.

Fællesskaber på skolen og uddannelsen

Hvis man zoomer ind på temaet omkring venner og fællesskaber på de unges skole og uddannelse fremgår det, at langt de fleste unge oplever, at de for det meste eller altid er med i de sociale fællesskaber på deres skole eller uddannelse. Det angives samlet set af 80 % af de unge i Gentofte undersøgelsen (se figur 12). På landsplan angiver 82 % dette, hvilket stort set er sammenfaldende med tallene for Gentofte Kommune. Og som antydnet indledningsvis, er det for mange unge ligefrem vennerne og det sociale liv, der motiverer for at komme i skole:

Det er meget socialt at gå i skole. Jeg har mange venner, som har sabbatår nu, som siger, at de savner det at gå i skole, hvilket lyder lidt mærkeligt i nogles ører,

men her ser man sine venner hver dag, og man snakker lige om ting og sager, og nu ser de jo ikke hinanden særlig tit, fordi de alle sammen har en travl hverdag med et fuldtidsarbejde. Så skolen er lige såvel noget socialt som noget fagligt. Vennerne spiller en kæmpe rolle. Også indlæringsmæssigt og for at kunne gennemføre skolen. Hvis folk har været meget alene og ikke har haft nogen venner, så har det også påvirket deres skolegang (kvinde, 19 år, gymnasial uddannelse).

Figur 12: Er du med i det sociale fællesskab på din skole eller uddannelse? - fordelt på aldersgrupper. N=1324. P=0,000

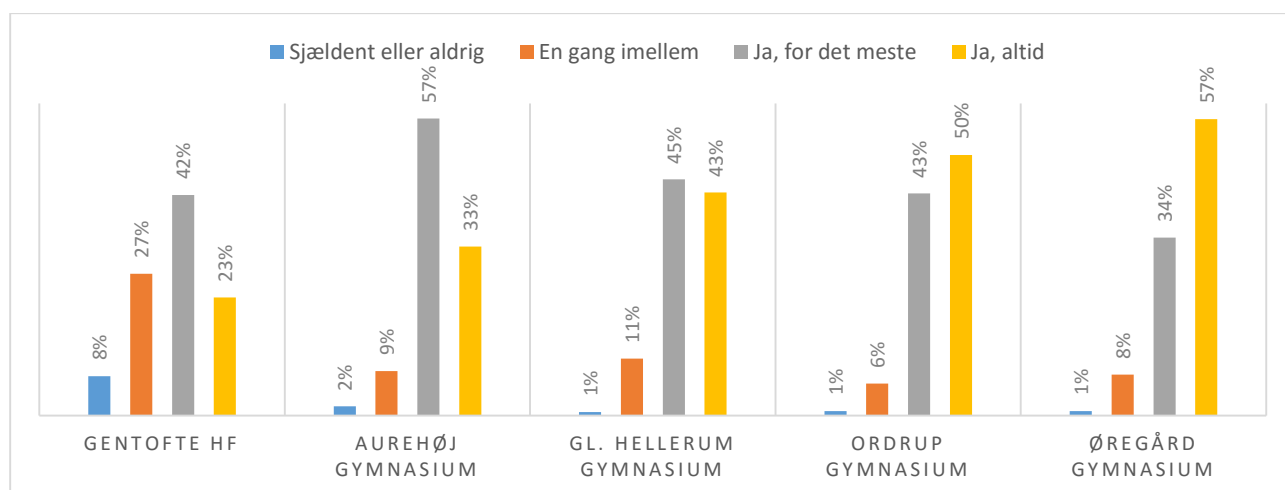
Det er ofte de lidt ældre unge, der oftest føler sig uden for fællesskabet. Kun 13 % af de unge på 21 år og ældre angiver *altid*, at være en del af et fællesskab, hvorimod hos de yngre unge er det hhv. 39 % og 45 %, der *altid* er en del af fællesskabet. Det er en lidt anden tendens, end vi har set i tidligere undersøgelser. I en undersøgelse af læringsmiljøet på erhvervsuddannelserne (eud) fra 2011 (Brown, Louw & Katznelson 2011), angiver således næsten dobbelt så mange yngre eud-elever under 20 år (55 %), at de har brug for mere hjælp til at lære de andre elever at kende end blandt gruppen af eud-elever på 20 år og ældre (27 %)⁹. Det er ikke helt samme pointe som i denne undersøgelse, men det indikerer en mulig forandring af gruppen af unge, der føler sig inkluderet eller ekskluderet på deres uddannelse. Om tallene fra ungeprofilundersøgelsen i Gentofte Kommune peger på en ny tendens: at det er de lidt ældre unge, der oftere ikke føler sig som en del af fællesskabet på deres uddannelse, kan dog være svært at sige noget om med sikkerhed¹⁰. Et perspektiv på det kan handle om, at en større andel af de lidt ældre unge går på videregående uddannelser, som er mindre baseret på klasse-fællesskaber. Et andet perspektiv kunne være, at de unge oplever et andet fokus på skolearbejdet, når de bliver lidt ældre og det kunne betyde, at klassekammeraterne får en anden prioritet: *Vi kommer her på hf for at færdiggøre vores uddannelse, så der er et helt andet mål, og*

⁹ Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever på 4 indgange: Bygge og anlæg, mad til mennesker, medieproduktion og merkantil. Godt 7.000 elevbesvarelser. Samlet svarprocent: 39 %).

¹⁰ Det kan være forbundet med sammensætningen af respondentgruppen i ungdomsprofilen (appendiks 2).

man bruger sin tid på nogle andre ting, end hvad man ville gøre på et almindeligt gymnasium (kvinde, 20 år, gymnasial uddannelse).

Derudover viser det kvalitative materiale, at flere unge i denne aldersgruppe ikke er under uddannelse, men på arbejdsmarkedet eller midlertidigt uden job, og denne livssituation kan ligeledes udgøre en forklaring på den manglende fællesskabsfølelse i hverdagen. Som nævnt i kapitel 4 om uddannelse, er de unges ungdomsuddannelsesvalg i Gentofte kommune entydigt orienteret mod gymnasiet, med stx og hf som de to mest populære uddannelsesretninger. Ud af de unge, der i undersøgelsen har angivet, hvilken ungdomsuddannelse, de går på, angiver 1108, at de går på gymnasiet og 86 angiver, at de går på en anden ungdomsuddannelse, hvilket samlet set svarer til 98 % af de unge i undersøgelsen. Hvis man kigger på, hvordan det fordeler sig internt på de fem gymnasieinstitutioner i Gentofte, ser det forholdsvis ens ud, om end der er nuanceforskelle.

Figur 13: Er du med i de sociale fællesskaber på din skole eller uddannelse? - fordelt på gymnasiale institutioner (Gentofte studenterkursus ej medtaget da besvarelser mindre end 5). N=1125.

Overordnet set tegnes som nævnt, et positivt billede af, at langt de fleste elever føler sig som en del af det sociale fællesskab på skolen. Dog angiver dobbelt så mange elever på Gl. Hellerup Gymnasium, at de kun en gang imellem er med i det sociale fællesskab (11 %) end på Ordrup Gymnasium, hvor færrest angiver dette (6 %). Samtidig viser figuren, at mellem 7 til 12 % af de unge på de fire gymnasier kun en gang i mellem er en del af de sociale fællesskaber. 8 % på Gentofte hf angiver her, at de *sjældent eller aldrig* er med i de sociale fællesskaber, mens blot 65 % af de unge her 'altid' eller 'for det meste' er en del af fællesskabet. Der er ikke tale om store grupper, men for den enkelte unge kan det have store konsekvenser, at føle sig uden for fællesskabet i ungdomsårene (Illeris et al. 2009; Kofod & Nielsen 2005). De lidt anderledes tal for Gentofte hf kan dog også hænge sammen med enkeltfags-strukturen på hf og, at de unge, der vælger hf generelt er lidt ældre. Det kan betyde, som

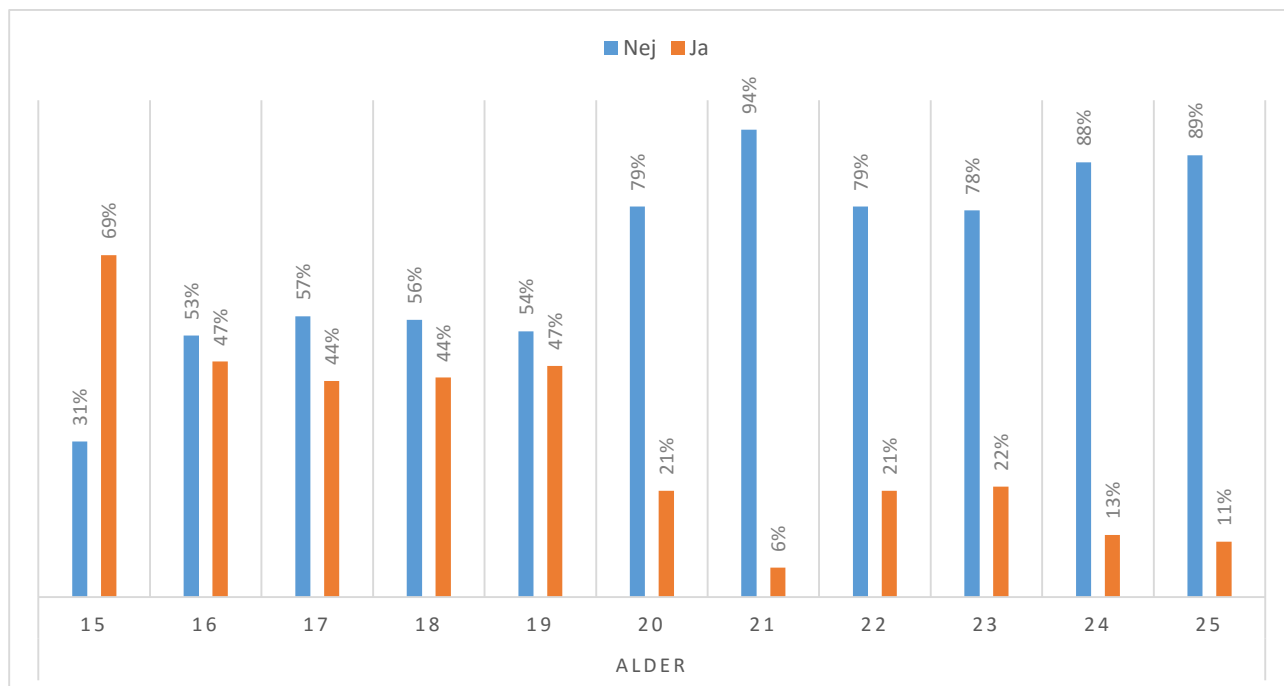
citater ovenfor viste, at fokus ændrer sig mod at færdiggøre en uddannelse, og som denne unge mand nedenfor beskriver, er vennerne og de sociale relationer, ikke det vigtigste på uddannelsen:

Jeg synes ikke vennerne er specielt vigtigt. Jeg ser lidt på skolen, som noget, der bare skal overstås. De fleste af mine venner, dem har jeg ikke gået i skole med, dem har jeg bare mødt udenfor – sådan andre steder. Og hvis man er lidt for gode venner, så laver du lidt for meget ballade (Mand, Gentofte hf).

Selvom de fleste unge i Gentofte kommune ser ud til at have en vennegruppe, er der stadig en mindre del, der ikke har. Mange af de unge er opmærksomme på de positive elementer ved vennerne, der ofte er centreret omkring skolen, men der er også nogle, hvor vedligeholdelsen af vennegruppen kræver mange kræfter og det, derfor opleves som lidt stressende. Der kan ses mindre forskelle på en række af ungdomsuddannelserne i Gentofte kommune, når det gælder de unges vurdering af deres oplevelse af inklusionen i de sociale fællesskaber de pågældende steder.

De unge og byrummet

I det følgende skal vi se nærmere på, under hvilke forhold og hvor, de unges fællesskaber udfolder sig – hvad laver de unge, når de er sammen uden for skolen? Som nævnt indledningsvis, er det centralt for de unge *at hænge ud* og det kan f.eks. være hjemme på værelset eller i byrummet. På spørgsmålet om den gruppe, man oplever at være en del af, bruger meget tid på at være sammen i byrummet (spørgsmålet er ikke afgrænset til Gentofte Kommunes byrum), svarer 43 % *ja*. Her er der dog relation mellem, hvor meget ens gruppe bruger byrummet og hvor gammel man er, som det fremgår af figur 14.

Figur 14: Bruger gruppen meget tid sammen på offentlige steder? (parker, indkøbscentre, på gaden) - opdelt på alder. N=1081. P=0,000

Den generelle tendens, der kan aflæses af tabellen er, at jo ældre man bliver, jo mindre bruger ens gruppe byrummet. Det er nærliggende at antage, at de unge over 20 år oftere har egen bolig og kan være sammen med vennerne her. Der er et par store skift, som det også er værd at bemærke. Fx angiver 69 % af de 15 årige, at de bruger byrummet meget, mens gruppen af 16-19 årige som angiver dette, næsten er halveret (44-47 %). Det ser altså ud til, at de unges adfærd som gruppe i forhold til brugen af byrummet ændrer sig fra 15 års alderen, til de unge er 16-19 år. Herefter sker der igen et stort fald i brugen af byrummet for gruppen af 20-25 årige. Her angiver 6-22 %, at de bruger byrummet meget. Det kunne skyldes, at de 15 årige med deres nylige indtagelse af ungdomslivet, benytter offentlige steder; shopping, cafélivet eller en tur i parken som et rum for at agere selvstændigt – uden forældrenes nærvær. I de senere teenageår (16-19 år) er dette behov måske mindre udtalt eller får nogle andre former, hvilket afspejles i figuren.

Hvordan de unge bruger byrummet og hvilket byrum, de bruger giver profilundersøgelsen ikke mulighed for at belyse. Men interviewene kan dog give en fornemmelse af, hvordan de helt unge bruger byrummet. Som fx denne dreng på 15 år, der fortæller, at han bruger skaterparken ved Jægersborg meget:

Jeg skater hver dag. Jeg har lært flere og flere at kende og så begyndte vi at hænge ud sammen, og nu er det en hel skaterklub. Når man skater, så er det lige

*meget om man er populær skater eller ej, som skater er man en hel stor familie.
Fordi alle skatere har respekt for hinanden (dreng, 15 år, 8. klasse).*

Men som næste citat peger på, så efterlyses der generelt muligheder i byrummet i Gentofte Kommune, hvilket også var en central pointe i profilundersøgelsen fra 2004 (Hansen 2004). Denne dreng i udskolingen er 13 år og fortæller:

Vi er ikke særlig tit i Gentofte Kommune, vi er helt udenfor Gentofte Kommune. Vi er i Lyngby eller på Strøget eller biografen eller sådan noget, fordi når vi er i Gentofte [byen] ... der mangler en gade med nogle butikker, fordi det er ret hyggeligt at gå rundt der med alle butikkerne. Og madbutikkerne! (dreng, 13 år, udskolingen).

Samlet set peger undersøgelsen dog på, at vigtigheden af byrummet som rammer for de unges venskaber og sociale fællesskaber aftager med alderen. Der ser særligt ud til at være et markant fald i 16 års alderen og igen i 20 års alderen.

Der er dog også forskel på drenge og piger hvad angår, om den gruppe man er del af bruger byrummet, om end mindre signifikant sammenhæng end hvad angår alder. Således angiver 38 % af drengene, at deres gruppe bruger byrummet, mens 47 % af pigerne angiver dette. I det kvalitative materiale fortæller en gruppe gymnasieelever om, hvordan drengene primært 'hygger sig sammen' i privat regi, og pigerne oftere mødes på café.

I profilundersøgelsen af de unge i Gentofte fra 2004 blev de unges brug af organiserede fritidsaktiviteter belyst detaljeret. Her fremgik det, at 78 % af pigerne, mens kun 22 % af drengene havde shopping som den mest populære aktivitet sammen med vennerne. Omvendt angav 59 % drengene mod kun 19 % af pigerne computerspil som den mest populære aktivitet (Hansen 2004).

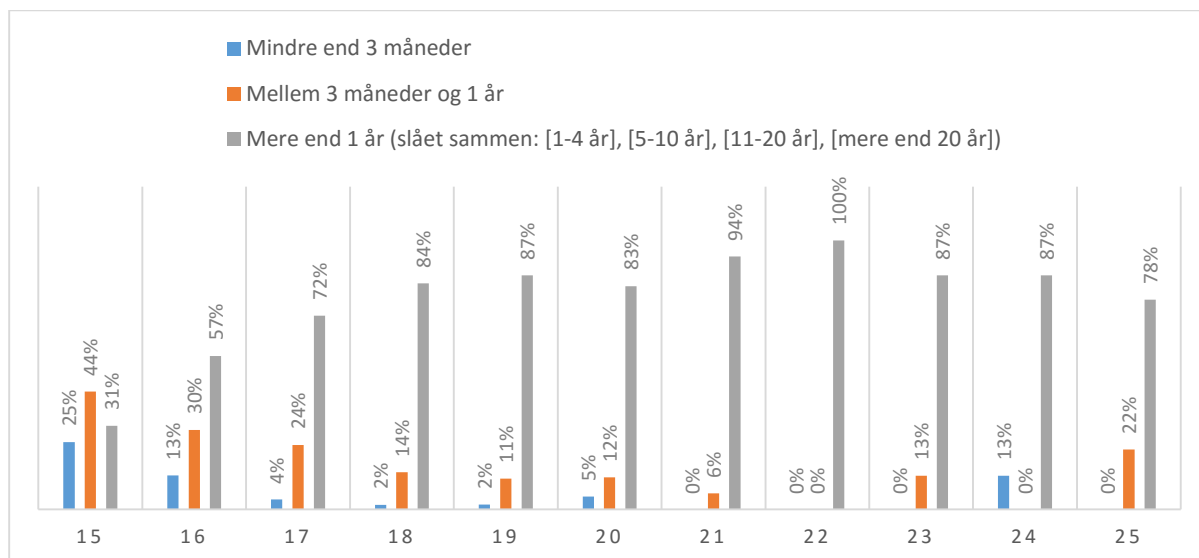
Det kvalitative materiale anno 2015 understøtter ikke dette billede. Her gives det indtryk, at der ikke overlades meget tid for de unge til shopping. Især for gymnasieeleverne er fritidslivet primært præget af skolearbejde og for nogle organiserede fritidsaktiviteter eller foreningsarbejde.

'Efter skolereformen kunne jeg ikke rigtig danse så meget mere', fortæller en pige på 14 år fra udskolingen. Det synes umiddelbart ikke usandsynligt, at skolereformen samt de voksende karakterkrav på gymnasierne og universiteterne genererer meget stort engagement i lektiearbejdet hos de unge i Gentofte Kommune, som det også blev fremhævet i kapitel 4.

Varighed af venskaber

I det følgende belyses varigheden af de unges venskaber. Varigheden af venskaber kan sige noget om, hvor stabil de unges vennegrupper og sociale relationer er, og hermed kan det også være et

udtryk for de unges trivsel (Illeris et al. 2009). Generelt beskriver de unge i Gentofte at have en stabil tæt vennekreds, de er trygge ved, og 79 % af de unge har oplevet sig som del af en gruppe, der har eksisteret i 1 år eller mere. Kun 5 % oplever sig som del af en gruppe, der har eksisteret mindre end 3 måneder.

Figur 15: Hvor længe har gruppen eksisteret? - fordelt på alder. N=1076. P=0,000

Som figur 15 peger på, stiger varigheden af de unges venskaber markant fra 15 års alderen, og til de unge er 22 år, for så igen at falde lidt op mod de 25 år. Dette kan have varierende årsager. Som denne unge mand, der er omkring de 25 år fortæller, kan det hænge sammen med en vanskelig fortid:

De venner, er heller ikke noget for mig, hvis de bliver mopsede over, jeg en aften vælger dem fra. For jeg har det sådan, man skal overhovedet ikke regne med nogen i livet altså. Hvis man regner med at folk gør, som man tror eller forventer, så bliver man bare skuffet, og så kan man jo højst blive glædeligt overrasket, hvis de endelig gør det, man forventer. Men man skal ikke regne med folk. Så der er jeg måske, sådan lidt ramt af min fortid, tror jeg (griner) Men altså, man skal jo bare forene sig med de ting, altså tænke: 'sådan er det bare nu, der er ikke noget at gøre ved det alligevel'. Nu har man oplevet det, så er man måske blevet stærkere på nogle punkter (Mand, 25 år).

En manglende tillid til vennerne, kan naturligvis generere kortere venskaber og det kvalitative materiale viser tegn på, at de unge borgere, der bliver i Gentofte Kommune, når de flytter hjemmefra, er mere sårbare end de unge, der fraflytter kommunen – ofte efter gymnasiet.

Årsagen kan dog også være en ændring i de lidt ældre unges prioriteringer. F.eks. fortæller samme unge mand, hvordan han også er begyndt at prioritere egne behov frem for vennegruppens. Slutteligt kan tendensen også hænge sammen med, at mange af de lidt ældre unge er i gang med at slutte deres ungdomsuddannelser og således bortfalder én af de afgørende institutionelle rammer for de unges etablerede vennegrupper og de unge bevæger sig ud i nye sociale sammenhænge (uddannelse, job, rejser, sabbatår etc.), der kræver, at venskaberne er stærke, for at kunne bevares, når hverdagen ikke holder dem sammen længere.

At prioritere alene-tid

Som kapitel 4 viste, oplever mange unge i Gentofte Kommune en travl hverdag, og det synes for flere essentielt at prioritere alene-tid – som et aktivt fravalg af fællesskabet. Og det synes ud fra det kvalitative materiale at være essentielt at skelne mellem *ensomhed* og det aktive fravalg af det sociale liv. Disse to gymnasieelever, fra hvert sit gymnasium, bidrager selv til at skabe distinktionen:

Kvinde: Men jeg synes også, der er stor forskel på at føle sig ensom og føle sig alene, og så rent faktisk bare være sådan: "Jeg vælger at være alene."

Mand: Der er en stor forskel, fordi ensom er; når man føler, der ikke er nogle at tale med, men alene tid, er et aktivt valg man træffer (gymnasielever).

En del unge i interviewene fortæller om behovet for at være alene, og især ses ønsket meget udtalt hos de unge, der er meget engagerede i skolearbejdet, foreningslivet eller har omfattende, organiserede fritidsaktiviteter. Denne gymnasieelev, der prioriterer fritidssport og skole meget højt, eksemplificerer: *Jeg synes, det kan være meget rart lige at have et frirum en gang i mellem. Altså, hvor man får lov til at være alene og bare lige se en film eller lave sine lektier.* Alene-tiden kan ligeledes være et udtryk for mindre glæde ved det sociale, travle liv. Og derfor en prioritet: En dreng på 14 år i udskolingen fortæller:

Sådan en dag, hvor man kommer hjem og ikke ved, hvad man skal lave: Så kan man lave alt! Personligt hader jeg, når jeg skal noget dér, dér og dér, så det vil jeg helst gerne undgå. Så kan jeg selv bestemme, hvad jeg vil lave hele dagen! (dreng, 14 år, udskolingen).

Trods det sociale livs helt centrale placering i ungdomslivet, er behovet for alene-tid en væsentlig del af ungdomslivet i Gentofte Kommune. I næste afsnit skal vi se nærmere på de unges relationer til deres forældre og søskende.

Forældre og søskende

De fleste unge i kommunen fortæller, at de har et godt forhold til deres forældre og, at de kan henvende sig til deres forældre, hvis de har problemer. Men som rapporten om Gentoftes unge fra 2004 pegede på (Hansen 2004), foretrækker mange unge i kommunen stadig at gå til vennerne, hvis de har problemer. Dette afspejles også i nærværende ungdomsprofil. Denne unge mand fra 2.g fortæller i det følgende citat om, hvor grænserne går mellem hvad man bruger familien og vennerne til – for ham er grænserne rimelige klare:

Jeg synes godt, man kan sige til forældrene, hvis man har haft en dårlig dag, og så spørger de også ind til og alt sådan noget. Hvis der er problemer, så kan man også tale med dem.

Interviewer: Og hvad med emner som kærester og fester, alkohol og stoffer og sådan nogle ting?

Det taler man mest med éns venner om – ikke så meget med ens forældre (Mand, gymnasial uddannelse).

Og i nedenstående citat fortæller to unge på 15 år om de samme emner og hvilken rolle deres forældre har her. For dem er der også ret klare skillelinjer mellem, hvad de fortæller deres forældre, og hvad de vælger ikke at tale med dem om. Det handler ikke direkte om at lyve for forældrene; det er i lighed med det foregående citat en afvejning af, hvad der hører ungdomslivet og dermed vennerne til, og hvad der er "relevant" for forældrene:

Kvinde 1: Mine forældre ved slet ikke, hvad der sker med fester og alkohol og den slags. Man fortæller kun halvdelen af sandheden til sine forældre. Det gør jeg.

Mand: Man kommer til det dér emne, der hedder sex og så bliver det akavet, at snakke med sine forældre. Altså, det er noget af det mest akavede, jeg har prøvet! De prøvede at snakke med mig om det, men så gik jeg bare...

Kvinde 2: Det er også akavet at snakke med sine forældre om at drikke og ryge... fordi de forstår det bare overhovedet ikke! Nej, de tror bare, vi alle bare er artige og sådan noget. Ej, det fungerer bare ikke! (tre unge på 15 år, udskolingen).

De unge i citatet taler om, at der er områder, hvor de oplever, at det er akavet at tale med forældrene. Det er områder som rusmidler, fester og sex. Det spejler i en forstand de nye arenaer, som i ungdomsårene får større betydninger og i en anden forstand måske også nogle områder, hvor forældrene også oplever, at det er akavet – en usikkerhed, der spejles af de unge. Det er en udfordring som forældre, at kunne tale med de unge omkring disse områder, der, som nævnt, bliver mere vigtige igennem ungdomsårene. Men citaterne afspejler også en proces, hvor den unge løsriver sig fra barndommens rammer og bevæger sig ud på egen hånd. I den bevægelse bliver vennernes

input vigtig og hjælper den unge til at navigere igennem ungdomslivet (Hansen 2008; Illeris et al. 2009).

Rapporten fra 2004 viste også, at andelen af unge, der taler om alvorlige ting med deres forældre steg med alderen, og denne unge mand på 22 år fortæller om samme tendens – der sker en ændring i forholdet til forældrene og hvilke dele af de unges liv, de bliver involveret i:

Jeg tror, det har ændret sig lidt, hvordan jeg bruger mine forældre. I gymnasiet, var det mere sådan; "Årh, de dér forældre!" Nu er det mere som en ven, vi snakker. Det er sådan, man tænker højt sammen i en telefonsamtale. Selvom man måske ikke ser dem så meget, så er de der stadig til at dele tanker med ... Også om deres liv, og hvordan de går og har det. Så det bliver et lidt andet forhold. Og det er et virkelig vigtigt forhold. Og det er jo familien, der har været der. Og det er dem, der har gjort, at man kunne komme igennem det hele nemmere, ikk'?
(Mand, 22 år)

Og alderen synes at betyde noget for, hvordan de unge bruger deres forældre. Denne pige på 15 år har brug for at hendes forældre giver konkrete råd:

Jeg har i hvert fald brugt mine forældre meget. Også nu med skoleskift... Fordi man har lidt travlt, og man er nødt til at prioritere, kan man ikke selv beslutte sig til, hvad man skal prioritere. Og så er det nogle gange ret rart lige at have nogen, der siger; "Det er sådan her, du skal gøre!" (pige, 15 år, folkeskolen).

Men ikke alle har et fortroligt eller nært forhold til deres forældre. Her indikerede ungeprofil-rapporten fra 2004, at forældrene i Gentofte Kommune ikke altid var så meget hjemme, som de unge måske kunne ønske sig. Det kvalitative materiale fra 2015 understøtter dette, og nogle af de unge i materialet beskriver således relationen til forældrene som neutral eller decideret negativ. En dreng på 13 år fortæller i den forbindelse:

Jeg taler ikke så meget med mine forældre, fordi når de er hjemme, så er jeg bare på klub, og når jeg er hjemme, så er de på arbejde. Og når vi er hjemme på samme tid, så skal jeg lave lektier...

Interviewer: Er det ikke lidt træls?

Joh...

Interviewer: Savner du dem ikke?

Næh. Mine forældre, de kan godt lide at skælde mig ud over ingenting (dreng, 13 år, folkeskolen).

Nogle unge fortæller om voldsomme episoder med fysisk og psykisk vold i familien. Dels fra forældre og dels om 'slåskampe' med søskende. Det findes også selvom forældrene måske er højtuddannede og økonomisk velstående. Vi kan ikke sætte tal på udbredelsen, blot konstatere, at det findes, og selvom det måske er sjældent, bør det ikke overses. Der kan findes tal på antallet af unge, der oplever at blive slået af forældrene i kapitel 8 om trivsel. Et eksempel på en voldsom episode kommer til udtryk i følgende citat fra en 13 årig:

... jeg kan ikke huske, hvad det var, jeg sagde til min søster. Og så kastede hun sådan én der, man bruger til at vende frikadeller på panden efter mig. Så gik jeg over og slog hende i ansigtet, også begyndte hun sådan rimeligt meget at græde (Dreng, 13 år, folkeskolen).

Men søskende er ligeledes en 'base' for nogen, hvis forældrene ikke er så meget hjemme: En dreng i udskolingen fortæller: *Man er mere sammen med sin bror end med sin familie eller mor og far. Fordi, de er bare derhjemme mere. Meget mere end min mor og far.* Og det kvalitative materiale viser stor variation i de unges forhold til søskende. Nogle unge 'skændes' mest med deres søskende, nogle 'ser dem bare ikke så meget' og taler på denne baggrund derfor ikke sammen på hverdagsbasis. De fleste unge indikerer dog, at søskende har en central rolle i deres liv. Som denne unge mand, der beskriver hans relation til broderen:

Mig og min bror har et rigtig godt forhold, for han har altid hjulpet mig. Vi hjælper hinanden og sådan noget, så allerede der, har vi et bånd, der gør, at jeg ved, at han er et godt menneske - jeg vil gerne være ligesom ham (Mand, 15 år)

Som kapitel 4 viste, er søskende for mange unge også en rollemodel; et perspektiv, der kunne drages nytte af i forhold til uddannelsesvalg. Og som kapitel 8 om *rusmidler* viser, kan søskende som 'rollemodeller' og have en indflydelse på de unge i forhold til indtag af rusmidler.

Afrunding

Analyserne peger på, at de allerfleste gymnasieelever i Gentofte Kommune føler sig som en del af det sociale fællesskab på skolen, men at der er en lille gruppe af elever, der hænger i kanten af de sociale fællesskaber. En særlig problematik tegner sig ift. de lidt ældre unge på 21 år og ældre og i forhold til de unge på hf, hvad angår inklusion i de sociale fællesskaber.

I forhold til de unges brug af byrummet efterlyser de unge flere muligheder i Gentofte Kommune. Samtidig aftager byrummet som betydningsfuld ramme om de unges venskaber med alderen. Undersøgelsen peger også på, at de unges venskaber og betydningen af disse er fyldt med dilemmaer og ambivalenser, og selvom de unge anser venner og de sociale relationer som vigtige, fortæller mange unge også om behovet for at prioritere alene-tid. Især ses dette behov udtalt hos de unge, der har en travl hverdag pga. deltagelse i mange omfattende fritidsaktiviteter og et stærkt

engagement i skolen. Særligt de unge i gymnasiet har travlt. Her er fritidslivet primært præget af skolearbejde og organiserede fritidsaktiviteter, som mange unge i kommunen er engagerede i, men også elever i udskolingen fortæller om en presset hverdag efter implementeringen af skolereformen.

I forhold til temaet omkring relationen til forældre og søskende, fortæller de fleste unge i interviewene om, at de har godt forhold til deres forældre, og oplever, at de kan henvende sig til mor eller far, hvis de har problemer. Karakteren af ting, man taler med forældre om ændrer sig over tid, og andelen af unge, der taler om alvorlige ting med forældrene er således noget, der stiger med alderen. Samtidig viser undersøgelsen også, at nogle unge savner forældrekontakt i hverdagen, fordi forældrene har travlt og ikke er meget hjemme – et eftermiddagstilbud kan, ifølge de unge, afhjælpe dette savn. Denne tendens genfindes i 2004 profilen af Gentoftes unge. Enkelte unge i Gentofte Kommune fortæller om episoder med fysisk og psykisk vold i hjemmet. Spørgeskemaundersøgelsen afdækker ikke dette tema i væsentlig grad, så det er svært at udtale sig om udbredelsen af dette, der er tal for området i kapitel 8, som peger på, at det er et mindretal, der oplever dette, men det kalder alligevel på opmærksomhed. De fleste unge fortæller dog som sagt om positive forældre- og søskende relationer og som påpeget, er der mange yngre søskende, der har deres ældre søskende som rollemønstre i forhold til uddannelseskariere, men også i forhold til rusmidler.

Opmærksomhedspunkter

- I forhold til sociale relationer, peger analyserne på, at der er en udfordring til gruppen af unge, der bliver boende i Gentofte Kommune og som er over 20 år. De fremstår som udsatte, når det gælder opretholdelsen og etableringen af sociale relationer. Det kan være fordi, de kæmper med særlige problemstillinger, men også fordi de måske ikke i samme grad har adgang til sociale relationer igennem skole eller uddannelse. Det er vanskeligt at pege på, hvad der konkret kan gøres i forhold til denne gruppe, men det peger på vigtigheden af nogle af de eksisterende tilbud, såsom f.eks. Unge Cafeen og Vangede Fritidsklub, og måske handler det om at sikre, at alle unge kender til de eksisterende tilbud.
- En fortsat bevidsthed om, at selvom Gentofte Kommune rummer mange ressourcer stærke familier, findes der også familier, hvor børn og unge oplever psykisk og fysisk vold i hjemmet.

KAPITEL 7: ENSOMHED OG MOBNING

Indledning

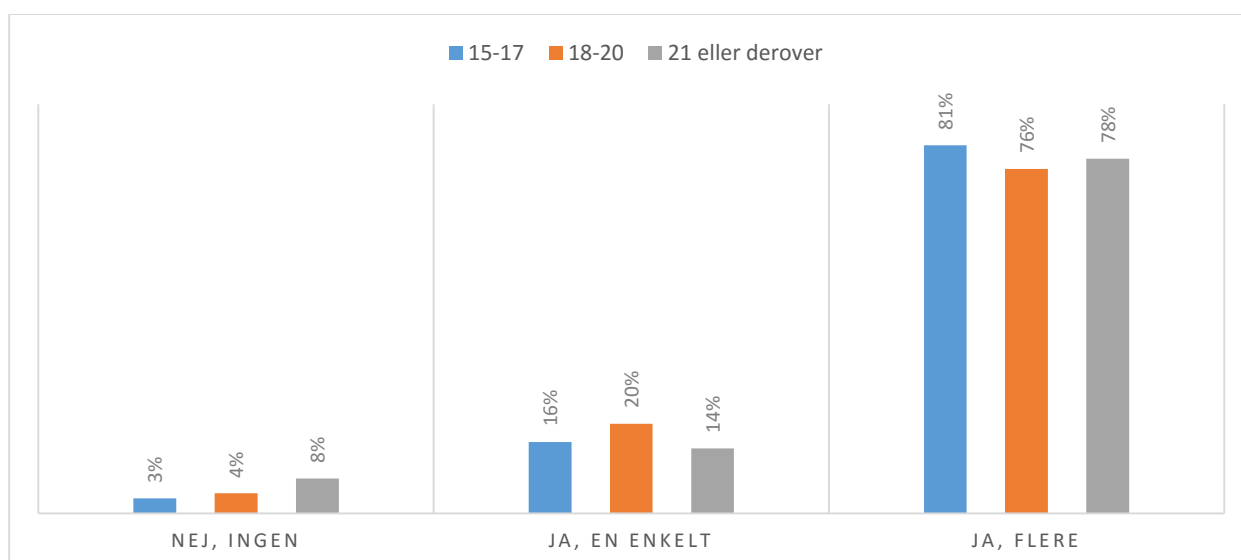
I dette kapitel vil vi kigge nærmere på de unges oplevelse af eventuel ensomhed og se på de unges oplevelse af mobning. Selvom analyserne overordnet set peger på, at ensomhed er et relativt lille problem i Gentofte Kommune, er der interessante aldersvariationer, som vi vil fokusere på i dette kapitel.

Ensomhed som fænomen er svært at definere entydigt. Det kan handle om, at man ikke oplever at have nogle fortrolige i sit liv, men ensomhed kan også opleves, når man er blandt andre mennesker, hvor man måske ikke føler sig inkluderet i det fællesskab, man umiddelbart er en del af.

Ensomhed er noget, mange unge mennesker oplever i større eller mindre grad og i kortere eller længere perioder. Men som regel er det et forbigående fænomen. Dog viser ensomhedsforskningen, at hvis ensomhed bliver til en varig følelse hos en ung, kan det have stor indflydelse på trivsel og føre til yderligere isolation (Nielsen et al. 2010; Lasgaard 2007).

At være alene

Som det fremgår af figur 16, ser det ud til, at langt de fleste unge i Gentofte Kommune har mindst én at tale med deres problemer om. Således angiver 95 % af de unge, at de har én eller flere at tale med.

Figur 16: Har du nogen at tale med, hvis noget går dig på eller gør dig ked af det? - fordelt på aldersgrupper. N=1435. P=0,060

Dette tegner et positivt billede for de unge i Gentofte Kommune, ja faktisk hvad angår de unge i hele landet. Tal for ungeprofilundersøgelsen 2014/2015 på landsplan viser således, at 96 % af de unge har én eller flere at tale med, hvis der er noget, der er svært. For Gentofte Kommune gør det sig gældende for 95 % af alle de unge i undersøgelsen. Samtidig er det vigtigt ikke at glemme, at selvom langt de fleste unge har mindst én at tale med, er der stadig en gruppe på 5 % af de unge, der ikke har nogen at tale med, hvis noget går dem på eller gør dem kede af det. Det er selvfølgelig baseret på de unges subjektive oplevelse af deres situation. Men hvis man kigger nærmere på gruppen opdelt i aldersgrupper, fremtræder der en svag tendens, at det er de ældre unge, der udgør den største gruppe blandt dem, der ikke har nogen at tale med; nemlig 8 %. Gruppen af unge, der oplever at stå alene med deres problemer vokser tilsyneladende med alderen, selvom denne udvikling ikke er statistisk signifikant. Det kan dog indikere, og det er vores tolkning, at det bliver mere vanskeligt at fastholde kontakten til etablerede vennegrupper fra barndommen i denne alder. Ligeledes færdiggør mange unge deres ungdomsuddannelse og har ikke længere denne daglige, sociale tilknytning, og samtidig begynder de unge at flytte hjemmefra i større stil, når de passerer 21 år. Og som det blev beskrevet tidligere, fraflytter mange Gentofte Kommune i 21-årsalderen, og ét perspektiv kunne være, at det er vanskeligt for dem, der 'bliver tilbage', at bevare venskaber til dem, der er flyttet.

Jeg har nogle nye venner, som jeg mest ses med, og de gamle venner, jeg har haft, de forsvinder. Man vokser tit fra hinanden. Éns veje skilles, og så har man ikke noget til fælles mere. Det er i perioder, man har noget med folk at gøre. Jeg ser ingen fra min folkeskole – der er slet ikke nogen, jeg har noget til fælles med (Ung mand, over 21).

Det er lidt kedeligt nogle gange [at bo alene]. Jeg tror, for de fleste, ville det måske være lidt et chok at være så meget alene, som man er, for det er jo ikke sådan, at dine venner kommer hjem til dig hver dag (Ung mand, 20 år, gymnasial uddannelse, bor alene).

Men de helt unge bryder sig heller ikke om at være for meget alene og på trods af, at det er få, der angiver, at de ikke har nogen at tale med deres udfordringer om, nævner flere unge, ofte fra folkeskolens ældste klasser, at de ikke bryder sig om at være alene:

Kvinde 1: Jeg hader bare at være alene. Hvis man har en dag, hvor man bare skal hjem alene, og man ikke skal noget hele den dag, så synes jeg bare, at det er en helt vildt dårlig dag.

Mand: Så bliver jeg trist.

Kvinde 1: Det er bare ærgerligt. Jeg hader virkelig at være alene.

Mand: Og så sidder jeg bare og har ikke noget at lave resten af dagen, og er desperat og vil gerne have en aftale med en eller anden, fordi jeg synes, det er

simpelthen så dødsygt at være alene. Der er en grænse for, hvor lang tid, jeg gider sidde og spille. Og en begrænsning for hvor meget, jeg kan lave i mit eget hus. Så det er sådan lidt 'lonely' at gå alene i byen eller sådan noget.

Kvinde2: *Sådan har jeg det også* (Tre unge folkeskoleelever)

Nogle unge ytrer et ønske om en fritidsklub, hvor man kunne mødes med kammeraterne efter skole. Disse tilbud eksisterer dog allerede i nogen grad i Gentofte Kommune.

Ensomhed i relation til andre perspektiver

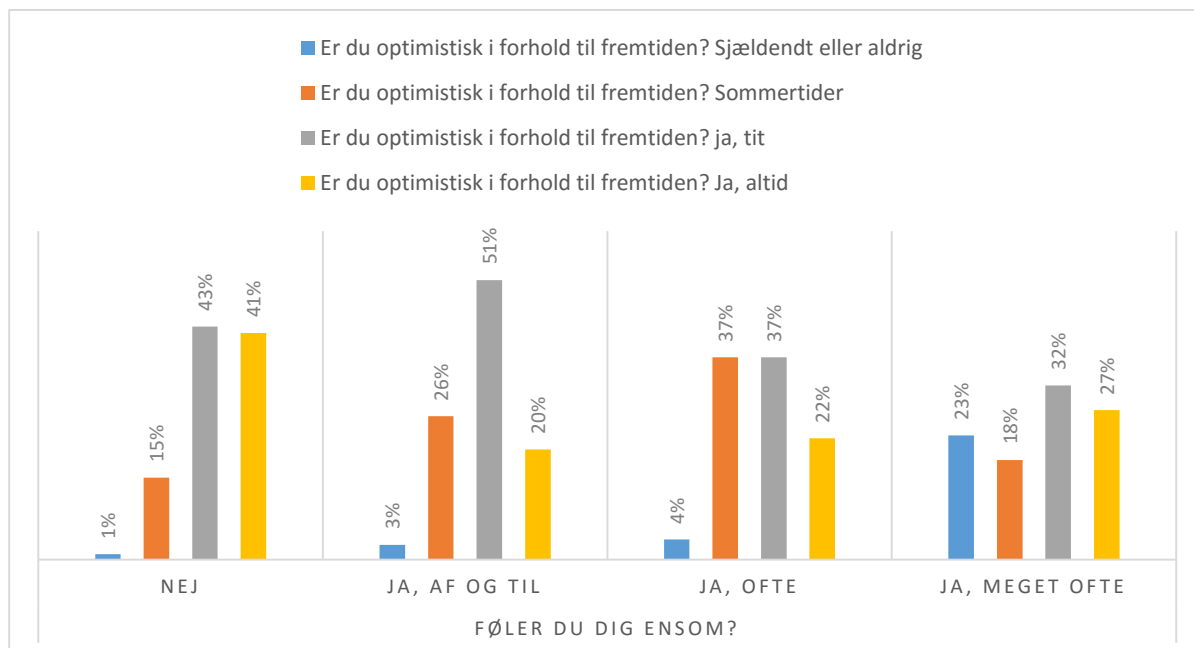
Men ensomheden kan ligeledes komme til udtryk i det sociale medielandskab, der er en stor del af de unges liv – en dimension der ikke nødvendigvis fanges i spørgsmålet om ensomhed. En ung mand, fortæller:

Når vi i vennegruppen skal planlægge: "Nå, hvad laver vi i weekenden?" Så har mine venner en meget irriterende tendens til aldrig at svare i gruppesamtaler på Facebook. Og hvis jeg for eksempel skriver: "Nå, har I lyst til at gå ud at spise søndag?" så er der bare intet respons og der er ingen, der gider svare én. Og der vil jeg sige, der føler jeg mig sgu lidt alene, når jeg ikke ser drengene så tit, fordi vi ikke går i klasse sammen, og alligevel så gider de ikke engang at svare mig! (...) Og så er jeg sådan 'nå okay, er vi så ikke så gode venner som jeg troede', for det sker ofte. Så på den måde kan jeg godt føle mig ensom, når jeg bare sidder derhjemme og finder ud af, at de andre laver et eller andet og om mandagen siger: "Ej, men du kunne sagtnes være taget med" og så bliver jeg kaldt "uboy" det vil sige, jeg ikke prioriterer dem og ikke gider være sammen med dem og sådan... (Ung mand, gymnasiet).

Ensomhed kan således gøre sig gældende på mange platforme, og ligeledes vise sig på de sociale medier samt i kombination med de øvrige arealer, der danner rammerne for de unges venskaber og sociale relationer.

Direkte adspurgt om man føler sig ensom angiver samlet set 5,3 % af de unge i undersøgelsen fra Gentofte Kommune, at de ofte eller meget ofte føler sig ensomme. På landsplan angiver 6,6 % dette, så her ligger Gentofte lidt under gennemsnittet for hele landet.

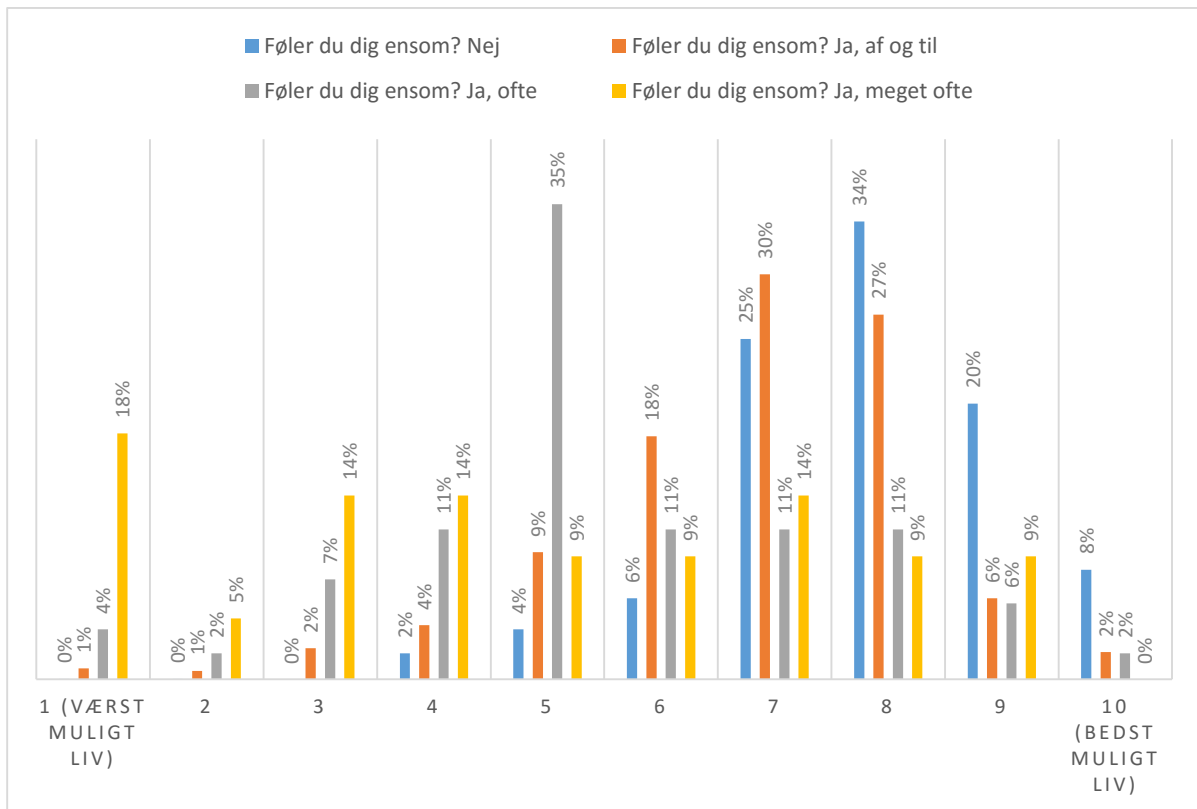
Hvis man kobler gruppen af ensomme med spørgsmålene, *om man er optimistisk i forhold til fremtiden og hvordan man har det for tiden*, er der signifikante sammenhænge og ensomhed som indikator på andre problemstillinger bliver ekstra tydelig. Det ses f.eks. i relation til den unges vurdering af fremtiden, som vi vil se på i det følgende.

Figur 17: Er du optimistisk i forhold til fremtiden koblet med, om man føler sig ensom. Besvarelser fra de 15-25-årige. N=1437. P=0,000

Som figur 17 peger på, ses der sammenhæng mellem troen på fremtiden og følelsen af ensomhed. Den overordnede tendens, som figuren peger på er, at jo mere ensom man føler sig, jo mindre optimistisk er man med hensyn til sin fremtid. Og omvendt: jo mindre ensom man føler sig, jo mere optimistisk er man i forhold til fremtiden.

Hvis man foretager lignende kobling af ensomhed med spørgsmålet om, hvordan man har det for tiden er tendensen den samme, hvilket er vist i den følgende figur.

Figur 18: Hvordan har du det for tiden i relation til den unges oplevelse af evt. ensomhed. N=1438. P=0,000

Figur 18 peger således på, at der er sammenhæng mellem at føle sig ensom og at vurdere sit liv negativt. Og modsat er der sammenhæng mellem ikke at føle sig ensom og at vurdere sit liv positivt. Figuren peger således på, at den generelle følelse af, om de unge kan 'magte livet' kan have sammenhæng med, om man føler sig ensom. Nedenstående citat af en ung kvinde, der går i 3.g illustrerer, hvordan afmagt og magtesløshed kan føles om ensomhed for hende:

Altså, det lyder måske lidt dramatisk. Men nogle gange kan man godt have en følelse af afmagt, at man ikke kan gøre noget som helst. Man er helt magtesløs; 'Wow, lige nu, kan jeg slet ikke forholde mig til noget af alt det her – overhovedet!' Selv på trods af, at man har så meget rundt omkring sig, så alligevel tænker man, at man er alene... sådan i verden – på en eller anden måde (Ung kvinde, 3 g.).

En 13-årig dreng fortæller om ensomhed i relation til at skulle forholde sig til mange faktorer i livet:

Når du bliver ældre, så har du en masse, du skal tænke over. Skole, fritid og venner. Der er meget, du skal overveje. Og din fremtid. Der er meget, du skal tænke over nu. Og det lyder måske lidt... 13 år gammel og være ensom, men altså... sådan har jeg det (Dreng, 13 år, folkeskolen).

Ensomhed kan således ses både som fraværet af venner og gode sociale relationer, og som en følelse af, at skulle stå alene med en række overvejelser og tanker over ens vej igennem livet. På den måde er der flere former for ensomhed, hvoraf den sidstnævnte kan ses som en følge af individualiseringen af ungdomslivet og den dermed forbundne ansvarliggørelse for eget liv.

Mobning

Et nært beslægtet fænomen til ensomhed handler om mobning, som vi kort skal berøre i det følgende på baggrund af det kvalitative materiale. Indledningsvis viser kommunerapporten for Gentofte Kommune, at 92 % af de unge i 8. klasse *ikke* er blevet mobbet indenfor de sidste to måneder og lige så få har mobbet andre. Endvidere viser det sig, at Gentoftes unge (alle aldersgrupper) sjældnere oplever at være udsat for mobning (10,1 %) end unge på landsplan (14,8 %) (Sundhed.dk 2015). Forskellen er statistisk signifikant og overordnet set er mobning ikke et emne, der adresseres af mange unge i det kvalitative materiale. Ydermere viser det sig at mobning, er mindre aktuelt i 2015, end i 2004 ved udarbejdelsen af den første ungeprofil for Gentofte Kommune, hvor knapt halvdelen af alle unge i kommunen, havde oplevet mobning (Hansen 2004). Datamaterialet (2015) viser meget lidt om emnet, men de unges refleksioner fra interviewmaterialet om emnet kan bidrage til at kaste lys over området. Umiddelbart nævnes mobning heller ikke her af mange unge som et problem, og der skelnes ligeledes mellem mobning og drillerier:

Jeg ser ikke mobning, men drillerier, og det ser jeg kun som en positiv ting. For ham, der bliver drillet, han bliver kun gjort grin med, fordi folk ved, han kan tage det. Hvis det er en rigtig skrøbelig person, en følelsesmæssigt ustabil person, så tror jeg aldrig man kunne drømme om at sige noget ondt, fordi man ville aldrig vide; hvor er grænsen for ham (Ung mand, gymnasielev).

Nogle italesætter en klassekultur, der vidner om, at man ikke tolererer mobning. Her en anden gymnasielev:

Nogle fra vores klasse havde set, drengene fra en anden klasse mobbe én lidt og så tog de fat i dem! Og jeg tror, det er blevet bedre, fordi vores klasse gik i hvert fald helt amok over det. Der var mange af drengene, der gik over og tog fat i nogle af de dér: 'Nu tager I jer lige sammen! Det er ikke i orden, det dér!' (Ung kvinde, gymnasielev).

Men der hersker uenighed i denne 8. klasse om emnet, som denne samtale mellem eleverne vidner om:

Ung mand: Jeg synes, vi har en klasse, hvor der faktisk bliver taget hensyn til ikke at mobbe – vi prøver i hvert fald. Jeg har gået på en anden skole, og der var der mobning, men i vores klasse, der er ikke mobning på nogen måde. Vi driller

hinanden på en venlig måde. Jeg kan nogle gange sige nogle lidt irriterende ting til Peter, for han er irriterende over for mig.

Ung kvinde: Jeg synes, der er mobning i vores klasse! Altså virkelig! Det er nogen, der kan blive rigtig uvenner nogle gange, og da vi gik i b-klassen, der råbte de altid af mig og blev sure på mig, og Nanna hun nev mig bare! (To elever på 15 år, 8. kl.).

De unge kender til mobning, og der er delte meninger om fænomenet, men der skelnes i høj grad mellem mobning og drillerier. Men der opleves tilsyneladende mindre mobning i 2015, og det kan det kan skyldes, at problemet reelt set, er blevet mindre. Men det kan også hænge sammen med at mobning/drillerierne har taget en anden form – og ligeledes opleves forskelligt fra ung til ung. Og som vist tidligere, kan de sociale medier generere et forum for ensomhed og utryghed, og de unge adresserer de sociale medier som en platform, hvor der kan foregå 'mobning' eller måske nærmere en social ekskludering: Og som vist ovenfor, fortæller en gymnasieelev om, at han føler sig ensom og 'ekskluderet', når han, via de sociale medier inviterer til socialt samvær og ingen af hans venner responderer. I interviewsituationen bidrager en ven til fortællingen ved at beskrive nogle af de særlige mekanismer, han ser, gør sig gældende i de sociale medier:

Men det er fordi, at du for det første gerne vil se, hvordan de andre forholder sig til invitationen, så man venter lige og afser "okay, hvad gør de andre?" For hvis du siger med det samme: "Ja, jeg er frisk." Og 'committer' dig til det, så er du låst, hvis der er ingen, der kan. Og så sidder mig og Verner til opvarmning – og det gider man ikke. Man vil gerne have mulighederne åbne, så derfor så venter man med at svare (Mand, gymnasieelev).

Den unge mands angst for at 'træffe en beslutning'; 'comitte sig' og behovet for de 'åbne muligheder' er en tendens, der ses i forhold til de unges valg af f.eks. gymnasiet, men således også i forhold til sociale relationer, hvor det kan diskuteres, hvordan det skal tolkes. Er der tale om mobning, hvis folk afventer og ser hvem, der kommer til et eller andet, og så fravælger det, hvis det er de "forkerte" der kommer? For den unge mand i citatet handler det om have det sjovt – er det et frafald af Verner eller et tilvalg af noget andet? For Verner vil det måske opleves som et fravalg og en nedvurdering. Det kan vi kun gisne om, men det peger på, at formerne for sociale interaktioner, in- og eksklusionsmekanismer og dermed også mobning, får et andet udtryk i kraft af brugen af sociale medier, og at det derfor kan være svært at stadfæste helt; er der tale om mobning eller blot strategisk adfærd?

Afrunding

Samlet set peger undersøgelsen således på, at ensomhed, at føle sig alene på sin skole eller uddannelse og at opleve, at man ikke har nogen at tale med, når noget går én på eller gør én ked af

det, ikke er et stort problem blandt de unge i Gentofte Kommune. Og selvom det numerisk ikke er tale om mange unge i undersøgelsen, der giver udtryk for ensomhed, er den stærke sammenhæng mellem et 'værst muligt liv' og ensomhed bemærkelsesværdigt. Og for den enkelte unge, der står midt i ensomheden eller føler sig ekskluderet og ikke oplever at have nogen at tale med, kan det have omfattende konsekvenser, hvis disse forhold, som beskrevet indledningsvis, etablerer sig som en varig tilstand.

På baggrund af kommunerapporten for Gentofte Kommune (sundhed.dk 2015) og det kvalitative materiale, vurderes det, at mobning er mindre udbredt i dag end i 2004. Men det er naturligvis yderst vanskeligt at afgøre på denne baggrund og som nævnt, kan mobningen have ændret karakter og medie. Deslige tegnes et billede af, at de unge mænd er mere tilbøjelige til at afvise mobning og henvise til 'drillerier' end de unge kvinder.

Opmærksomhedspunkter

- I forhold til ensomhed kan det være relevant at have en opmærksomhed på de lidt ældre unge i Gentofte Kommune. Det kunne være i forhold til at skabe rammer, der sikrer deres fællesskaber eller sikrer muligheden for at etablere nye venner og fællesskaber i nye rammer. Det kunne f.eks. være tiltag som Unge Caféen, der omtales i rosede vendinger blandt de unge i Gentofte Kommune eller et fritidsklubtilbud som Vangede Fritidsklub, der også får rosede ord med på vejen af de unge.
- I forhold til mobning kan det være relevant at have opmærksomhed på, om fænomenet er aftagende eller om det er 'flyttet' til andre arealer som de sociale medier, og hvordan det i givet fald tager sig ud her.

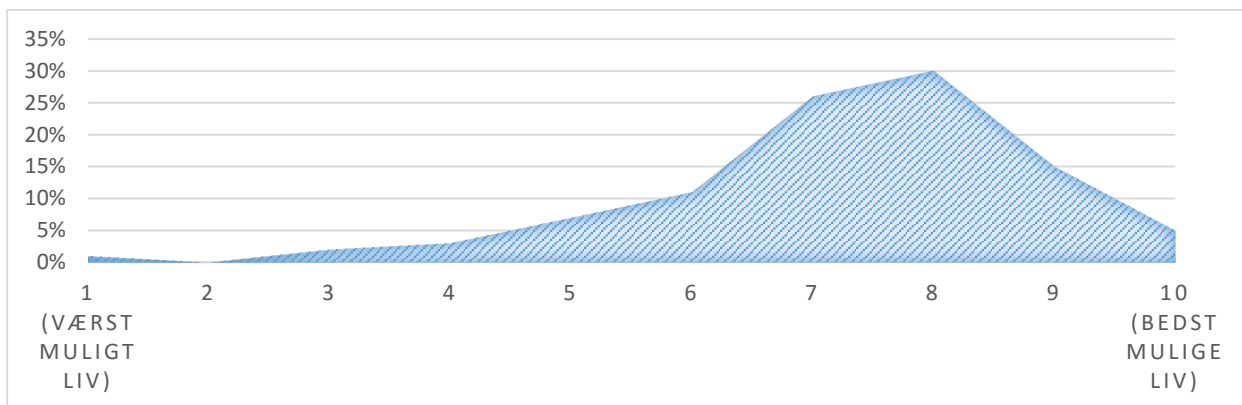
KAPITEL 8 – TRIVSEL OG MISTRIVSEL

Indledning

Hvordan har de unge det? – Det spørgsmål har vi i de foregående kapitler belyst med fokus på henholdsvis uddannelse, fritidsliv og sociale relationer i bred forstand. I dette kapitel vil vi se på, hvordan de unge trives i relation til sundhed, og hvilke risikoparametre materialet peger på. Trivsel skal i denne sammenhæng forstås ganske bredt, hvilket også afspejles med al tydelighed, når man ser på overskrifterne i kapitlet. Kvantitativt belyses de unges søvn- og kostvaner, de unges egen opfattelse af sundhed, samt de unges egen opfattelse af udseende og vægt. Herefter følger et kvalitativt perspektiv på de unges *risikoadfærd*, hvori de unges beretninger omkring sundhed og 'usundhed' beskrives. De unge fortæller, hvordan de sociale medier, som helt overordnet synes at være en naturlig og positiv del af de unges liv, deslige har betydning for de unges 'mindre sunde' opfattelse af krop og trivsel. I forlængelse heraf berøres emnet seksualitet ligeledes i relation til sociale medier, et perspektiv, spørgeskemakonstruktionen frembragte. Slutteligt behandles de unges oplevelser af smerter samt indtag af smertestillende medicin og udseende- og præstationsfremmende midler.

Helt overordnet 'trives' størstedelen af Gentoftes unge, der generelt oplever færre tilfælde af psykiske og adfærdsmæssige udfordringer end unge på landsplan (Pedersen et al. 2015: 16). Det fremhæves, hvordan unge kvinder i Gentofte Kommune er 'mindre belastede' end danske kvinder generelt. Der er bl.a. signifikant færre tilfælde af oplevede tvangshandlinger (Gentofte: 3,1 % mod 7,6 %), selvmordstanker (3,4 % mod 7,3 %) og i forhold til selvskade, ses en markant forskel på 1,9 % i Gentofte mod 5,2 % på landsplan. De unge i Gentofte har det bedre på disse parametre, men herved er mere *moderate* udfordringer, som bl.a. ensomhed, mere udtalte i Gentofte, således ses det, at 37,8 % af Gentoftes unge kvinder oplever disse *moderate udfordringer* mod 28,0 % for danske unge kvinder generelt. Tal, der ikke er uden betydning, og Pedersen et al. (2015) henviser til et eventuelt 'præstationspres', som én årsag hertil som nærværende profil ligeledes stiller skarpt på og peger på ved flere lejligheder.

Indledningsvis præsenteres nogle kvantitative perspektiver på de unges sundhedsvaner, når vi kigger på de unges søvn, kost og sundhed. Men først er det måske væsentligt at slå fast, at langt de fleste 15-25-årige i spørgeskemaundersøgelsen finder, at deres liv generelt set kan karakteriseres som værende forholdsvis tæt på det 'bedst mulige liv'. På en skala fra et til ti, hvor et er det 'værst mulige liv' og ti det 'bedst mulige liv', finder hovedparten at deres liv kan beskrives som værende tættest på det 'bedst mulige liv'. Det er meget få, der angiver, at deres liv befinder sig i den anden yderlighed. Der er ikke forskel på de unge mænds og kvinders vurdering af dette.

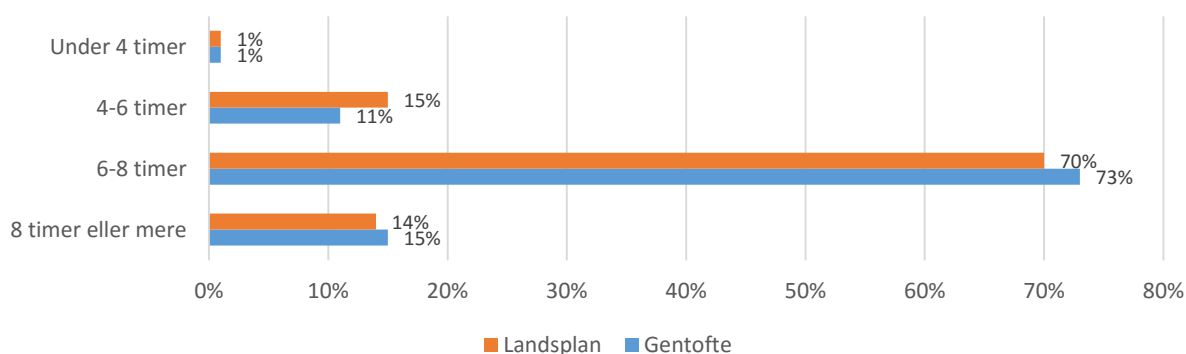

Figur 19. De unges vurdering af, hvordan deres liv er på undersøgelsestidspunktet. N=1432

Udgangspunktet er således positivt. Hovedparten af de unge oplever, at deres liv kan beskrives positivt og det er meget få, der finder, at det ikke er tilfældet. I interviewene giver de unge også i mange tilfælde udtryk for, at de på mange planer trives. Som vi beskrev det i kapitel 3, opleves Gentofte Kommune af de unge som et trygt og godt sted at vokse op, og det kommer også til udtryk, når det gælder deres trivsel.

Søvn, kost og sundhed

Som det allerede er blevet beskrevet tidligere i ungdomsprofilen, oplever de unge at have travlt og en hverdag, hvor de løbende arbejder med at prioritere deres forskellige gøremål, der præger deres ungdomsliv. Denne travlhed kunne meget let tænkes at påvirke de unges søvnvaner i negativ retning. I interviewene nævner nogle unge da også at: *'hvis jeg havde mere tid, ville jeg sove...!'* Spørgsmålet er om de unge generelt sover for lidt – det ser vi på i det følgende.

Figur 20: Hvor meget sover den unge typisk en nat i løbet af hverdagene. Sammenligning af Gentofte (N=1425) og landsplan (N=17057)

Der kan ikke spores nogle signifikante sammenhænge med de unges køn eller alder, hvad angår hvor meget de unge i Gentofte sover. Det gennemsnitlige søvnbehov for voksne er cirka 7½ time med store individuelle forskelle, hvilket peger på, at de fleste unge i Gentofte (15-25 år) typisk får

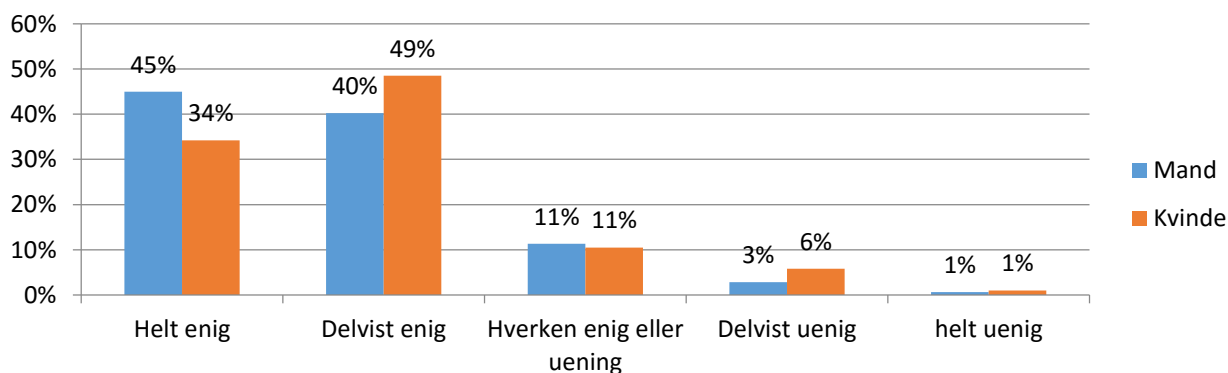
tilstrækkelig med søvn i hverdagen. Sammenlignet med de nationale tal, ser det ud som om, at andelen, der får sovet i et tilstrækkeligt omfang, er en anelse større i Gentofte, end på landsplan, hvilket er en positiv tendens.

Kost og spisevaner er et stort område, som vi kun kan berøre overfladisk. Det er samtidigt et område, hvor vores interview viser, at de følgende opgørelser skal læses med nogen forsigtighed. I Interviewene har en del af de unge talt om forskellige former for forsøg med at kontrollere madindtaget i hverdagene. Men flertallet fortæller dog om et 'fornuftigt' forhold til krop og sundhed. De fleste unge spiser, når de er sultne, men der er også eksempler på, at de unge forsøger at styre deres kost via forskellige tiltag. Det kan være ved at springe måltider over, ved at kaste mad op eller ved at reducere fødevarerindtaget. Dertil skal det bemærkes, at hvad unge kategoriserer som sund eller usund mad, kan ske på et andet grundlag end man lige skulle forvente. I en ungdomsprofil i Fredericia Kommune (Brown, Hansen & Olsen 2009) blev det synligt, at de unge ofte kategoriserede hjemmelavet mad som sund, uanset den aktuelle type af mad, og mad købt ude i byen, som usund. Dermed forholdte de unge sig udelukkende til, hvor maden blev fremstillet og ikke den ernæringsmæssige side af maden, hvilket kan være væsentligt at have i mente, når de unge fortæller om deres indtag af sund og usund mad senere i kapitlet.

Inden vi giver os i kast med kosten, vil vi dog lige se på, hvordan de unge overordnet set oplever deres egen sundhedstilstand.

Sundhed

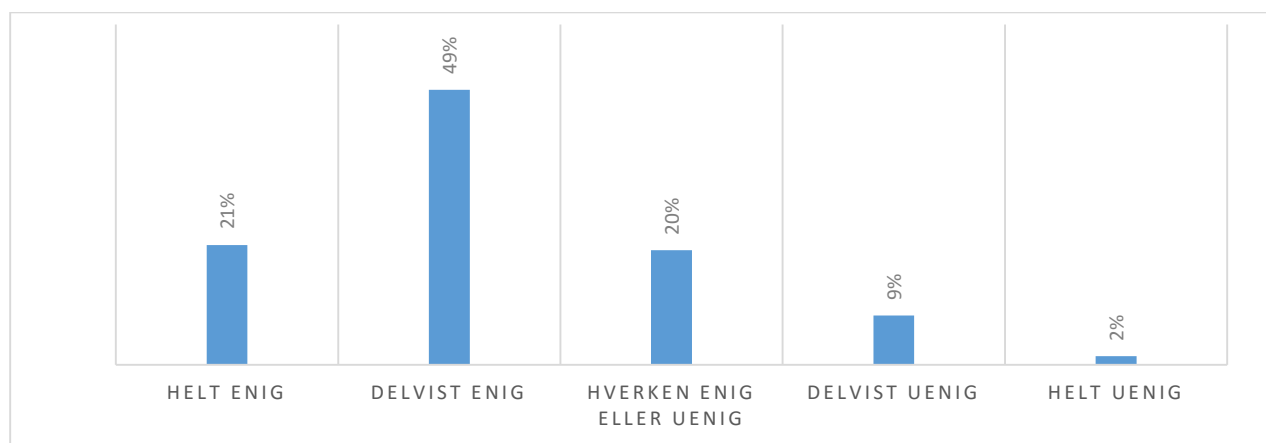
Når det kommer til de unges selvvurderede sundhedstilstand er der, som det fremgår af figur 3, forskel på de unge mænds og kvinders oplevelse af denne. Markant flere mænd (45 %) end kvinder (34 %) er *helt enige* i, at de føler sig sunde og raske og dobbelt så mange kvinder som mænd angiver, at de er *delvist uenige* i, at de føler sig sunde og raske.

Figur 21: Jeg føler mig sund og raske i relation til den unges køn. N=1415. P: 0,000. Ingen sammenhæng med alder.

De unge kvinder er altså mere tilbøjelige til ikke at føle sig helt sunde og raske. Selvom langt den største del af de unge overordnet set føler sig nogenlunde sunde og raske, er det alligevel bemærkelsesværdigt, at kun 1/3 af de unge kvinder føler sig helt sunde og raske. Disse tal skal formentligt ikke læses som at to tredjedele af de unge kvinder, der ikke erklærer sig helt enige, omvendt føler sig syge. Der er nok tale om en vurdering af, at de føler, at de godt kunne optimere deres sundhed yderligere. Der tales nogle gange om en bekymringsindustri i dag, hvor borgerne bliver mødt med forslag til, hvordan de kan øge deres sundhed eller risikerer at øge risikoen for sygdom ved bestemte former for adfærd (Petersen 2012). Det er måske den, der indirekte kommer til udtryk her – de unge har internaliseret ansvaret for egen sundhed, og denne kan altid forbedres – men det har så samtidigt den følge, at de unge – tilsyneladende især kvinder – oplever, at ens sundhed samtidigt ikke er helt i top.

Hvis vi vender blikket mod de unges kost og spørger til, om de unge oplever, at de spiser sundt, er de unges vurderinger delte, om end gennemgående mest positive:

Figur 22: Jeg spiser sundt. Ingen sammenhæng med alder eller køn. N=1420.

Således er 70 % af Gentoftes unge enige eller delvist enige i, at de spiser sundt. Det er dog kun omkring hver femte unge – 21 % - der er helt enige i, at de spiser sundt. Halvdelen oplever at de spiser sundt nogle gange og usundt andre gange. Det afspejler måske hvad man kunne kalde for en ordinær kost, hvor der indgår både usunde og sunde elementer i varierende omfang.

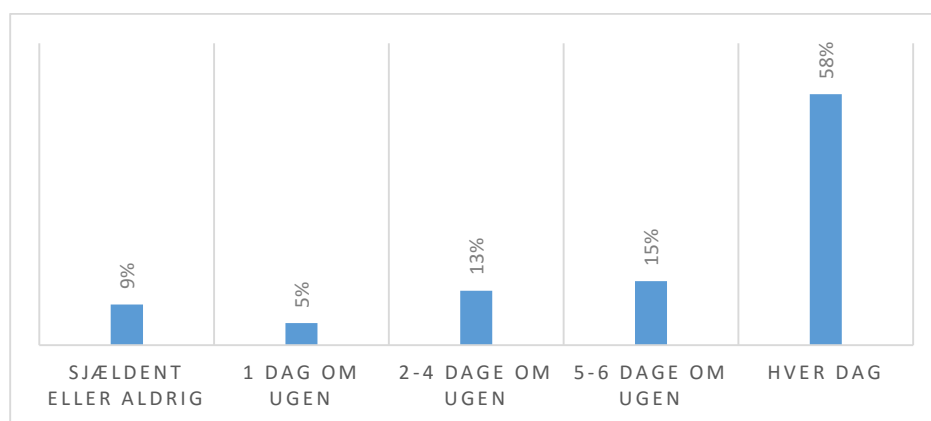
I ungdomsprofilen fra 2004 (Hansen 2004) blev de unge bedt om at angive deres vurdering af, om de spiser sundt på en skala fra 1-5, hvor 5 er *meget sundt*. I 2004 var der forskel på kvinders og mænds vurderinger, men samlet set angav 43 % '4'. Dette kan sammenlignes med kategorien *delvist enig* i 2015-undersøgelsen. Der er dog en forskel i forhold til, hvor mange der i 2004 angav, at de spiser meget sundt ('5') og hvor mange unge, der i 2015-undersøgelsen er *helt enig* i, at de spiser sundt. Ca. dobbelt så mange unge i 2015-undersøgelsen (21 %) er således *helt enig* i, at de spiser sundt mod 10 %, der angav 5 = *spiser meget sundt* i 2004-undersøgelsen. Det ser således ud til, at de unge oplever,

at deres spisevaner har ændret sig siden 2004 hen mod sundere madvaner og/eller en større bevidsthed om at spise sundt.

Hvis man sammenligner med de nationale tal (for 2015) viser det sig ligeledes, at Gentoftes unge ligger over gennemsnittet, hvad angår angivelsen af, om man spiser sundt. På landsplan er det 15 % af de unge, der erklærer sig helt enig, mens det som nævnt er 21 % blandt de unge i Gentofte Kommune. Disse tal stemmer overens med, og peger i samme retning, som andre opgørelser af sundhedstilstanden blandt borgerne i Gentofte (Pedersen et al. 2015).

Kost – morgenmad

Ifølge Sundhedsstyrelsen spiser 90 procent af 11-årige danske børn regelmæssigt morgenmad, mens de resterende 10 procent kun spiser morgenmad to gange om ugen eller sjældnere. Ifølge kommunerapporten for Gentofte (Skolesundhed.dk 2015) spiser 10 % af Gentoftes unge i 8. klasse (ca. 14 år) ikke morgenmad. Det tilsvarende tal på landsplan er 21 % og således tegnes der et positivt billede af Gentoftes unges morgenmadsvaner inden for denne aldersgruppe.

Figur 23: Hvor tit spiser du morgenmad? Ingen signifikant sammenhæng med køn eller alder. N=1422.

Andelen af unge, der springer morgenmaden over, stiger med den unges alder. Tallene peger på, at knapt en tredjedel af de unge mellem 15 og 25 år i Gentofte Kommune kun spiser morgenmad fire dage om ugen eller sjældnere. I interviewene fortæller flere unge, om vanskeligheder ved at spise morgenmad: *'Jeg er ikke sulten før kl. 12 – dér skulle man spise morgenmad'*, fortæller en gymnasieelev.' En anden ung mand på 19 år fortæller at *'Mange spiser ikke morgenmad nogensinde! Dét havde jeg mange veninder og venner, der ikke gjorde. Og det ved jeg, er skadeligt!'*

De unge har mange beretninger om og vinkler på emnet, men til trods for, at tallene i denne undersøgelse ikke adskiller sig væsentligt fra landsgennemsnittet (sjældent eller aldrig: 14 %, hver dag: 54 % Sundhedsstyrelsen.dk), ses til stadighed en mindre afvigelse, hvor Gentoftes unge er lidt bedre til at spise morgenmad. Selvom de gennemgående er bedre til at spise morgenmad, er det dog

næsten halvdelen af de unge, der ikke spiser morgenmad hver dag og 14 % af de unge kun spiser morgenmad en gang om ugen eller slet ikke.

Kort kan det i denne forbindelse nævnes, at interviewene viser, at hos de unge elitesportsudøvere eller andre unge, der dyrker meget sport, er der bred enighed om, at man skal spise *'en hel del og meget protein'*, som en ung pige på 14 år fortæller. En gymnasieelev fortæller om sin *'kæmpe madpakke med virkelig meget rugbrød'*. De meget sportsaktive unge, har ifølge dem selv, et fornuftigt forhold til mad, men det er formentlig også en følge af deres sport og en medfølgende opmærksomhed på kosten.

Risikoadfærd i forhold til kosten

Meget få unge i ungdomsprofilens interviews fortæller selv, om et *'usundt forhold til mad'*, og Rusmiddelrapporten (2015) viser da heller ingen signifikante forskelle på indtagelsen af mad eller slik mellem unge fra Gentofte og unge generelt i Danmark. Men i interviewene dukkede forskellige fortællinger op, som kan medvirke til at nuancere de unges forhold til mad og i særdeleshed indtagelsen af mad. Disse fortællinger peger på, at nogle unge udviser en potentiel risikoadfærd i forhold til deres kost. Vi vil i de følgende afsnit fokusere på disse former for adfærd, velvidende at der er tale om de unges egne fortællinger, og at vi således ikke har specifikke tal på udbredelsen af de forskellige fænomener. Derfor skal det ses som et indblik i nogle af de tanker og overvejelser, der er spil, når de unge forholder sig til kost og tilknytter risikoadfærd i den forbindelse. Det første citat kommer fra en ung mand, der fortæller om sin ferie:

I sommerferien, der levede jeg ret unormalt, ikk'. Jeg var ude hver dag, og fik kun mad én gang om dagen, og jeg tabte mig sådan rigtigt meget. Og lige pludselig kunne min krop ikke klare det mere, og så, så besvimed jeg bare sådan... (Ung mand, 15 år).

Det var først da kroppen gav op, at den unge mand bemærkede, at han måske havde et problem med maden – eller rettere sagt mangel på mad. Men at undvære mad eller forsøge at kontrollere madindtaget er noget, der ofte italesættes af de unge. Flere har meget uddybende fortællinger om *andres* usunde adfærd. Og adfærd, der set udefra, grænser til spiseforstyrrelser optager flere af de unge i interviewene. Det kommer til udtryk i denne unges vurdering. Han gætter på, at halvdelen af kvinderne i hans gymnasieklasse, har anorektiske tendenser, og han fortsætter:

Og det kan godt være, det ikke helt er halvdelen, men det kan ikke være alt for langt fra sandheden. Så har vi måske ikke så mange udfordringer med stoffer i kommunen, som nogle andre steder i landet, men hvis man kan have et gymnasium, hvor man regner med at halvdelen har haft anoreksi eller bulimi... men jeg tror, det er en kulturel ting... Og det har også meget med alle mulige andre ting at

gøre. Sociale medier og alle mulige ting, hvor man kan udstille sig selv dér. Jeg tror, det er en udfordring, der måske er større end sådan lige... (Ung mand 19 år).

For den unge mand kobles madkontrollen til et ønske om at positionere sig selv som perfekt. Et ønske, der næres af – i hans øjne – de sociale medier, hvor det gælder om at vise den bedst mulige udgave af sig selv. Men ifølge de unge, kan man befinde sig i slags gråzone mellem opmærksomhed på ens vægt og en potentiel spiseforstyrrelse, som denne unge kvinde beskriver det:

Det er sådan en sjov grænse, fordi'... hvis det dér bulimi bryder ud og man gør det hver dag. Jamen, så finder folk jo ud af det. Det gider man jo heller ikke. Der er sådan en grænse. Man skal være virkelig tynd – lige på grænsen. Fordi, hvis det kommer forbi grænsen, så bliver det et problem. Så begynder folk at spørge ind til det og vil gøre noget ved det. Men hvis man lige holder sig over den der grænse, jamen så fungerer det fint. (Ung kvinde 20 år).

Det handler tilsyneladende om kontrol. Både over ens egen vægt, men også i forhold til at holde afstand til evt. spiseforstyrrelser. Det handler om at være tynd, men ikke så tynd, at omgivelserne sætter spørgsmålstegn ved en kontrol over kroppen. Ønsket om kontrol omsættes ved forskellige tilstande, som hun efterfølgende beskriver på følgende facon:

... og måske er det ikke anoreksi i lys lue. Sådan, at du taber dig ti kilo om ugen, men så er det de små ting; skipper morgenmaden. Jeg havde også en pige i klassen, som droppede en matematiktime, for at komme op i fitten [fitnesscentret] og tage et hold, ikk'? Det er de små ting; "Nu kaster jeg lige lidt op, fordi nu har jeg lige spist en is for meget! Men det gør jeg kun en gang om ugen – det er jo ikke rigtig bulimi, for jeg gør det jo ikke hver dag." Folk vil jo ikke sige sådan; Jamen, jeg har et problem." Fordi, det er jo pinligt (Ung kvinde 20 år).

Tab af kontrol er pinligt beskrives det. I lighed med det tidligere citat med den unge mand, der først tog sine spisevaner op til overvejelser, da kroppen sagde fra, er kroppen blot et værktøj til at vise omgivelserne, at man har kontrol over sig selv og indirekte sit liv generelt. Dermed bliver kroppen og vægten en væsentlig markør på dette. Citatet peger også på, hvordan grænserne for "normal" og "unormal" adfærd kan forhandles. Det giver et billede af et meget instrumentalt forhold til kroppen; og disse historier er noget en ung mand, på 17 år kalder for 'strategisk bulimi', hvilket er en meget tankevækkende beskrivelse, der fanger nogle af de overvejelser de unge giver udtryk for.

Disse udtalelser lægger op til et bekymringspunkt: Er nogle unges spisevaner båret af denne høje grad af bevidsthed om at 'holde sig på grænsen' og kontrol? Det skal her nævnes, at Gentoftes unge har et lavere BMI end i resten af landet, et BMI i Gentofte på 21,6 mod 23,1 på landsplan (Pedersen et al. 2015; 15), men da normalområdet i følge sundhedsstyrelsen (2013) spænder mellem et BMI på 18,5 og 24,9, må 21,6 antages at være et 'fornuftigt' BMI. Med et blik på de voksne, er lidt flere borgere (primært kvinder) i Gentofte Kommune undervægtige. Dog uden nogen viden om eventuelle

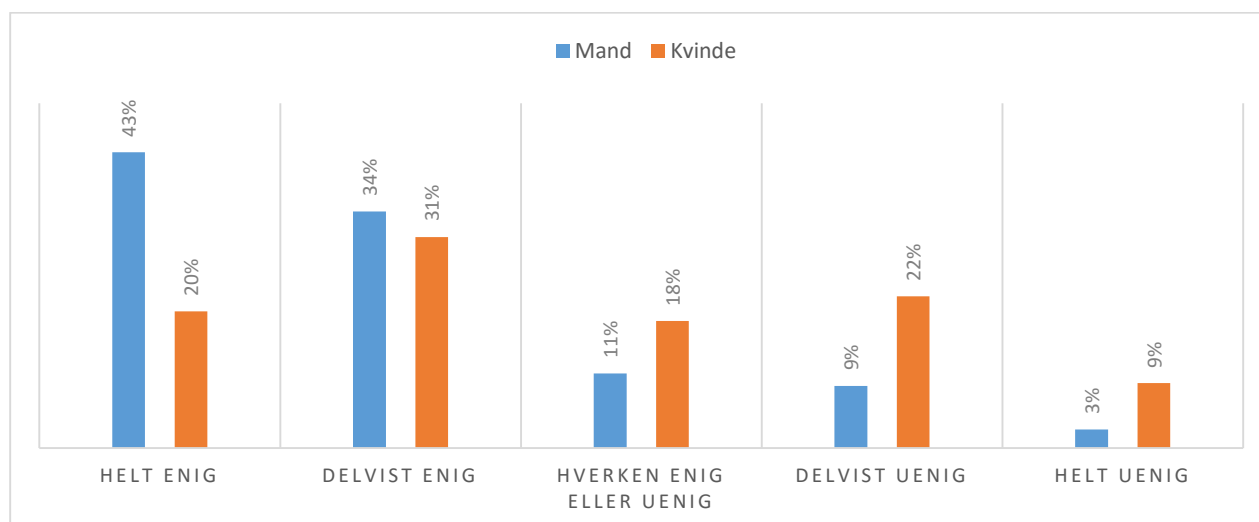
spiseforstyrrelser. Og Gentofte Kommune er da ligeledes den kommune med færrest overvægtige med 33 % i Gentofte mod 47 % på landsplan (Drews 2015). Men det bemærkes i samme notat, at Gentoftes borgere generelt er sundere på langt de fleste parametre end gennemsnittet på landsplan.

Som nævnt tidligere er der tale om indsigter fra ungdomsprofilens interviewmateriale. Det er indsigter, der kan nuancere de unges egne oplysninger om deres forhold til vægt og sund kost, men det er samtidigt vanskeligt at sige noget om, om der er særlige problemer blandt de unge i Gentofte Kommune og hvor udbredte disse fænomener er. Det fremstår dog som vigtigt at hæfte sig ved de tendenser disse citater indirekte afspejler – at der er en væsentlig fokus på krop og vægt og, at det i nogle sammenhænge kan føre til en risikoadfærd blandt de unge.

Overordnet kan der peges på, at selvom kommunens borgere generelt er sundere end sammenlignet med resten af Danmark, er der blandt de unge tilsyneladende en del fokus på, hvad der er sund adfærd og hvornår bestemte former for adfærd får karakter af f.eks. spiseforstyrrelser. For det andet peger dette på, at de unge oplever et vist pres for at være slanke – den tynde krop sidestilles med den sunde krop, hvilket igen må ses i relation til de overordnede tanker om det perfekte ungdomsliv, som vi diskuterede i kapitel 3.

Opfattelser af egen vægt og udseende

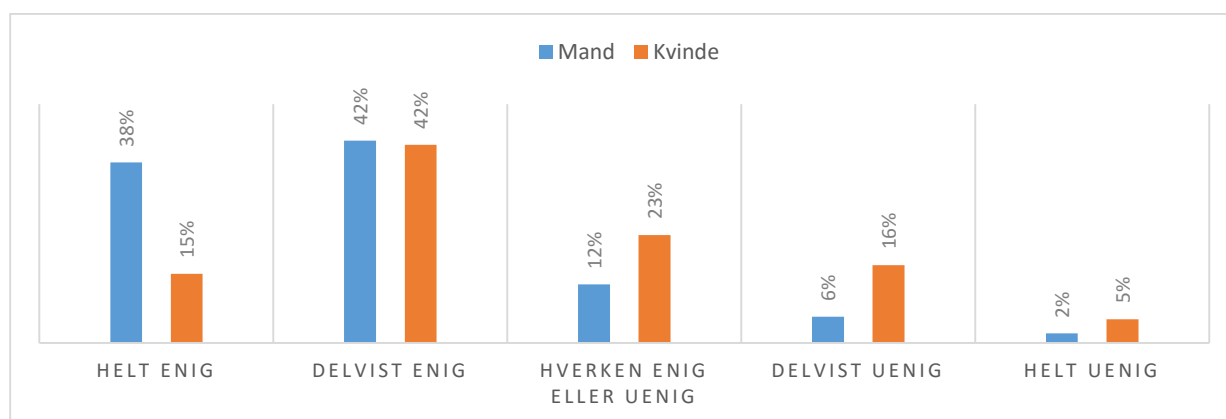
Der er forskel på de unge mænd og kvinders vurdering af deres egen vægt. De unge mænd er gennemgående mere tilfredse med deres egen vægt, hvor kvinderne omvendt typisk er mere utilfredse.

Figur 24. De unges vurdering af deres egen vægt. Opdelt på køn. Spørgsmålet var: Jeg er tilfreds med min vægt. (Ingen sammenhæng med de unges alder). N=1415. P: 0,000

Figuren peger på, at dobbelt så mange mænd (43 %) som kvinder (20 %) angiver, at de er helt enige i, at de er tilfredse med deres vægt og, at mere end en tredjedel af de unge kvinder er delvist- eller helt uenige i udsagnet: *Jeg er tilfreds med min vægt*.

Det er bemærkelsesværdigt, at halvdelen af Gentoftes unge kvinder og en fjerdedel af de unge mænd, ikke er særlig tilfredse med deres vægt til trods for at 70 % af de unge mener, de spiser sundt og, at Gentofte er én af de mest sunde kommuner på landsplan. Tendensen ses ligeledes i forhold til de unges tilfredshed med eget udseende, som illustreres i den næste figur.

Figur 25: De unges besvarelse af: Jeg er tilfreds med mit udseende. N=1413. P: 0,000

De unges besvarelser viser et tydeligt billede af, at de unge kvinder gennemgående er mindre tilfredse med deres udseende end mændene. Mere end dobbelt så mange mænd (38 %) som kvinder (15 %) angiver således, at de er helt enige i, at de er tilfredse med deres udseende. I den anden ende af skalaen er markant flere kvinder end mænd *delvist* og *helt uenige* i dette. Således er det kun knapt halvdelen af de unge mænd og kvinder i Gentofte Kommune, der er *delvist* tilfredse med deres udseende.

De forskellige figurer tegner et billede af en gruppe unge, der i nogen udstrækning er tilfredse med deres udseende og vægt, men hvor især de unge kvinder fremstår som mere utilfredse med disse to ting. Det giver anledning til eftertanke i relation til den tidligere diskussion af krops- og vægtkontrol. Det er også et aktuelt emne, når blikket vendes mod de unges egne fortællinger. Her kommer der et udsnit fra en samtale mellem tre gymnasieelever om, hvorfra tendensen til, at unge piger ikke er tilfredse med deres vægt, stammer:

Kvinde 1: Jeg tror piger egentlig sætter pigers kropsideal, fordi vi har nogle tanker om, hvad drenge og fyre gerne vil have. Men der er mange drenge, man taler med, der egentlig er lidt mere ligeglade om pigerne er buttede og curvy eller tynde...

Mand 1: *Jeg tror også mere, det er blandt pigerne i forhold til, hvad pigerne tror, drengene egentlig synes, at pigerne skal være. Jeg tror, det er en lille idé, de har, som mange piger går med inde i deres eget hoved. Jeg kender én, der har en spiseforstyrrelse. Og hun sagde, det var lidt pga. standarden; normen blandt pigerne, at de skulle være sindssygt tynde.*

Mand 2: *Jeg tror også standarden er højere for piger. Jeg tror, drenge forventer, piger måske er lidt tynde eller er i god form eller sådan noget, ikke. Hos drenge, der føler jeg slet ikke noget, altså jeg er så ligeglad... bare jeg ikke bliver 'noticable' tyk, vel, altså, så er det helt fint. Så er jeg ligeglad med kropsidealer (tre gymnasieelever).*

Der tales altså om et pres, særligt på kvinderne i gymnasiet – et pres der til dels kommer fra kvinderne selv. Der peges således på, at specielt piger pålægger sig selv nogle potentielt usunde standarder som baseres, dels med et pres fra én selv og dels i et pres fra de idealer de *tror*, drenge vurderer dem på baggrund af. Et bekymringspunkt kunne derfor være de unges egne opfattelser og opfattelser af, hvad andre forventer af deres kroppers tilstand og udseende. Et interessant perspektiv i den forbindelse, som de unge gør opmærksom på i interviewene er også, hvilke betydning, de sociale medier tillægges de unges egne kropsidealer, hvilket vi ser på i næste afsnit.

Sociale medier og kropsidealer

De unge i interviewene omtaler ofte de sociale medier som et naturligt og uundværligt værktøj til daglig kontakt med vennerne og til studiebrug. I dette afsnit vil vi se på, hvordan de sociale medier, såsom Facebook, Instagram, Snapchat, Whatsapp m.fl., har indflydelse på de unges kropsoptagelser. Det er i forlængelse af analyserne i det foregående afsnit, hvor det blev synligt, at de unge kvinder oftere var kritiske overfor eget udseende og egen vægt. Det er med andre ord et særligt blik på de sociale medier. Vi ser således kun på samspillet mellem de sociale medier og de unges kropsidealer, og dermed ikke deres værdi som platform for kontakt og vidensudveksling.

Interviewene med de unge viste, hvordan flere oplever udfordringer ved brugen af de sociale medier. I kapitlet om ensomhed, sås denne udfordring i relation til social ekskludering, men ligeledes i relation til kropsidealer bringer de unge sociale medier i søgelyset. Især udfordringen med at se 'perfekt' ud på de sociale medier, og hvordan der herved skabes et kunstigt skønhedsideal, giver anledning til stor bekymring. Dette afsnit belyses via tre unges perspektiver på de sociale mediers udfordringer.

Hele tanken om at fremstå som 'perfekt' kan *skabe og påvirke* de unges motionsadfærd, kommer det frem undervejs i interviewet:

Jeg ser da også mine veninder sådan: "Ej, jeg skal lige tage et billede til Instagram, kan I ikke lige sætte jer op?" Og "vi går bare i fitness lige for at tage et instagram-billede og så går vi igen!" Og det, dér med at have 'følgere'. Det er en hårfin balance, om: Man vil gerne være populær. Men også bare være ligesom de andre! Nu har jeg overhovedet ikke noget problem med sådan noget. Overhovedet! Min Instagram er mine egne billeder og jeg kan godt lide at tage billeder og sådan noget, og jeg er rimelig ligeglad med, hvor mange følgere jeg har, og jeg kan godt lide min krop og alt dét der. Vi har det også oppe på min skole - med sociale medier og hvordan kan vi ligesom få bugt med det, ikk'? Men det er kommet for at blive, tror jeg. Og så må man bare finde sig i det og leve med det og vænne sig til det på en eller anden vis (Ung kvinde, 15 år).

Den unge kvinde efterspørger efterfølgende viden om, hvordan man på bedste vis kan 'leve med det' og 'agere i de sociale medier'. På den måde indretter hun sig benhårdt efter de krav, som hun ser de sociale medier giver hende i hverdagen. Præmissen ved denne form for adfærd stilles der ikke spørgsmålstejn ved. Ved en lidt ældre ung – en 19-årig mand, ses der også en bekymring, men også en accept af, at den positionering, der finder sted på de sociale medier, ikke er ny, selvom mediet måske er det:

Den identitet, man skal have på Instagram og på Snapshot. Det kan jo fuldstændig diktere, hvad man laver; Skal man tage til en koncert? Ja, dét skal man, hvis man kan lægge et billede ud af, at man står forrest eller... Så det er helt klart noget, som fremover skal sættes fokus på. Men det er også bare enormt svært at gøre noget ved. Ligesom at det er svært at gøre noget ved, at folk prøver at se perfekte ud. Altså, det er jo nogle kulturelle problemer, som man kan snakke nok så meget om. Men jeg ved ikke, om det hjælper, hvis folk bliver klar over det. Men man kan jo ikke bare – fordi man anerkender problemet – lave om på at der er popularitetskonkurrencer blandt unge mennesker. Det er jo et ældgammelt fænomen, altså... (Ung mand, 19 år).

Det er samlet set en komplekst diskussion de forskellige analyser rører ved. På ét plan handler denne diskussion om, at statistisk set trives de unges godt. De spiser og sover som de bør. På et andet plan dækker dette over en række overvejelser omkring den "rigtige" krop og hvordan denne ser ud. En række overvejelser der også finder sted i forhold til sociale medier, og hvor de unge kvinder fremstår som særligt sårbare. Og blandt de unge er der tilsyneladende en enighed om, at Gentofte Kommune, særligt de enkelte skoler og gymnasier, har et stort ansvar i forbindelse med brugen af de sociale medier:

*Jeg håber rigtig meget rektorerne, på de forskellige gymnasier, vil gøre noget mere ved misbrug af de sociale medier. Fordi der har været mange sager med piger, der er blevet udstillet mod deres vilje også – ikke nogen, der er gået med til det, men **mod** deres vilje – hvor de er gået op og har sagt til rektor; 'Jeg har ikke*

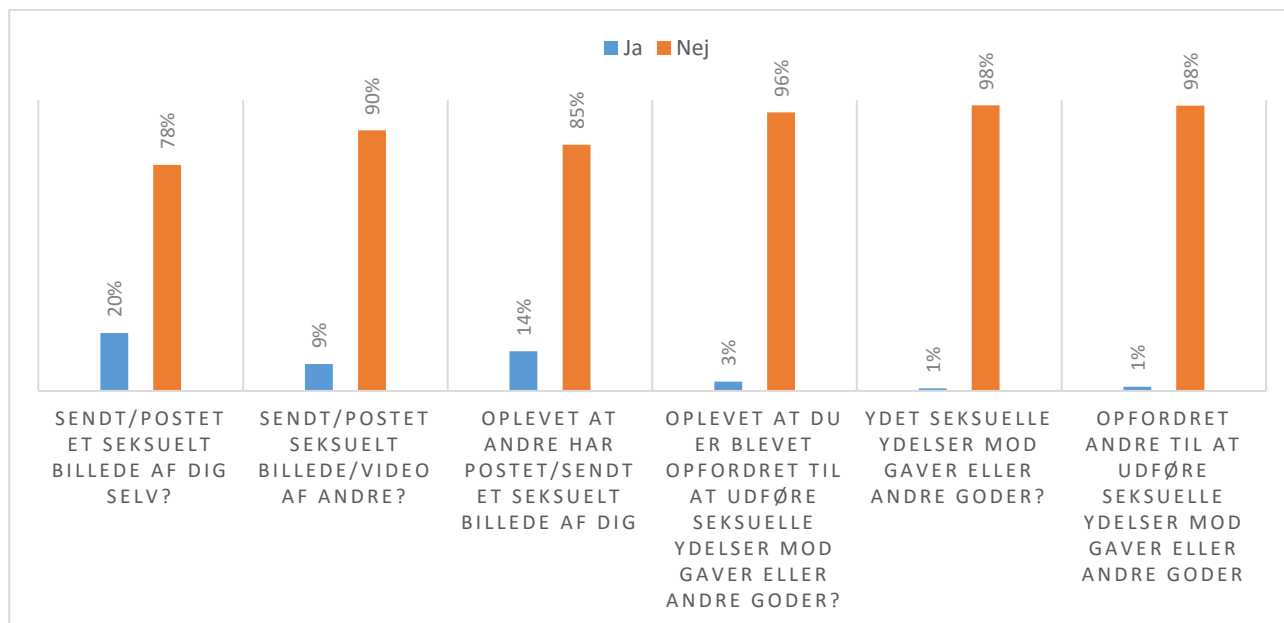
noget imod, at det her billede så bliver brugt i en retssag. De her drenge, de skal bare have at vide, at det her ikke er okay'. Hvor rektor så har været sådan; 'Vi kan ikke gøre noget.' Der er deciderede eksempler fra Gentofte Kommune, hvor jeg synes, de skal stramme op. Det er ikke okay. Og det var noget, hele skolen snakkede om i én sag: Hvorfor bliver de skyldige ikke smidt ud? Og jeg har brug for at sige, at det skal påtales meget mere! Jeg tror ikke, det er noget, de voksne er klar over foregår. Jeg synes det her eskalerer helt vildt. Og det går rigtig hurtigt!
(Ung kvinde 20 år).

Seksuelle grænser og gråzoner

Når det kommer til de unges seksuelle adfærd og grænsedragninger – altså hvordan unge forholder sig til og sætter grænser i intime og seksuelle situationer, er grænserne ikke altid givne og stabile. Nutidens ungdomsliv kan rumme seksuelle situationer, der kan opfattes problematiske og rykker ved de normale grænser. Der kan f.eks. være tale om tilfældige sexpartnere, ubeskyttet sex eller sex under påvirkning af rusmidler. Det kan også være deling på de sociale medier af seksuelle eller intime billeder mod og med én's vilje eller modtagelse af gaver eller goder for seksuelle ydelser (Sørensen et al. Forthcoming 2017).

I dette afsnit vil vi, i forlængelse af diskussionen i det foregående afsnit om sociale medier, tage analysen et skridt videre og se på, hvordan disse arenaer påvirker de unges seksuelle grænser og deres erfaringer med f.eks. at udveksle seksuelt orienterede billeder på sociale medier af dem selv og andre.

Hver femte ung i undersøgelsen har således sendt eller postet et seksuelt billede af sig selv. Lidt færre (9 %) har sendt eller postet et seksuelt billede/video af andre eller oplevet at andre har gjort det mod én selv (14 %). Hvad angår disse tre spørgsmål er der ingen sammenhænge med alder eller køn i undersøgelsen. Når det kommer til en seksuel adfærd, der indeholder en form for købsrelation har langt færre unge erfaringer med dette.

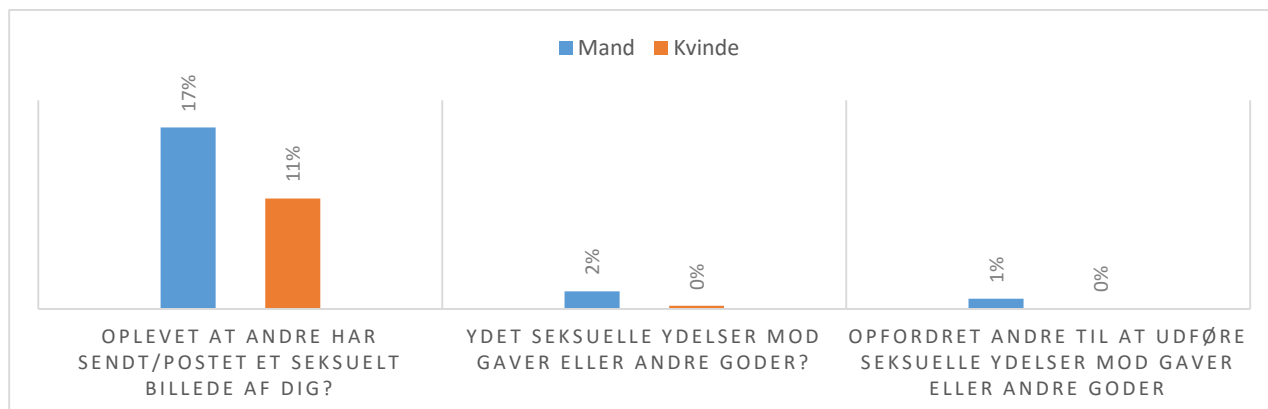

Figur 26: Selvrapporeret adfærd (seneste 12 måneder) på en række seksuelt relaterede områder. Svarkategorien 'ved ikke' er medtaget.

Andelen er lidt højere i Gentofte's unge end på landsplan, når det gælder unge, der har sendt/postet seksuelle billeder af sig selv (20 % mod 18 %) samt sendt/postet seksuelt billede af andre (9 % mod 6,7 %). Vi vil ikke gå ind i en diskussion af, hvorvidt der er tale om en problematisk adfærd, når det handler om at poste/sende seksuelle billeder af sig selv, men ufrivilligheden i det, og det perspektiv, at konsekvenserne for en handling på de sociale medier, kan være vanskelige at overskue, må dog adresseres som et relevant opmærksomhedspunkt.

De tre sidste spørgsmål: *Blevet opfordret til at udføre – opfordret andre til at udføre - eller har ydet - seksuelle ydelser mod gaver eller goder*, er opstillet efter køn i den næste figur. Det er relativt få i undersøgelsen, der har erfaringer med disse tre typer af seksuel adfærd, men det er i højere grad mænd end kvinder, der er repræsenteret¹¹.

¹¹ Det skal dog tages med et vist forbehold. For det første er der tale om ganske små tal. Og for det andet, kan det være udtryk for 'støj'; altså at mænd – i højere grad end kvinder – synes det kunne være morsomt at 'klikke' disse felter af i besvarelsen.

Figur 27: Seksuel adfærd (seneste 12 måneder) fordelt på køn.

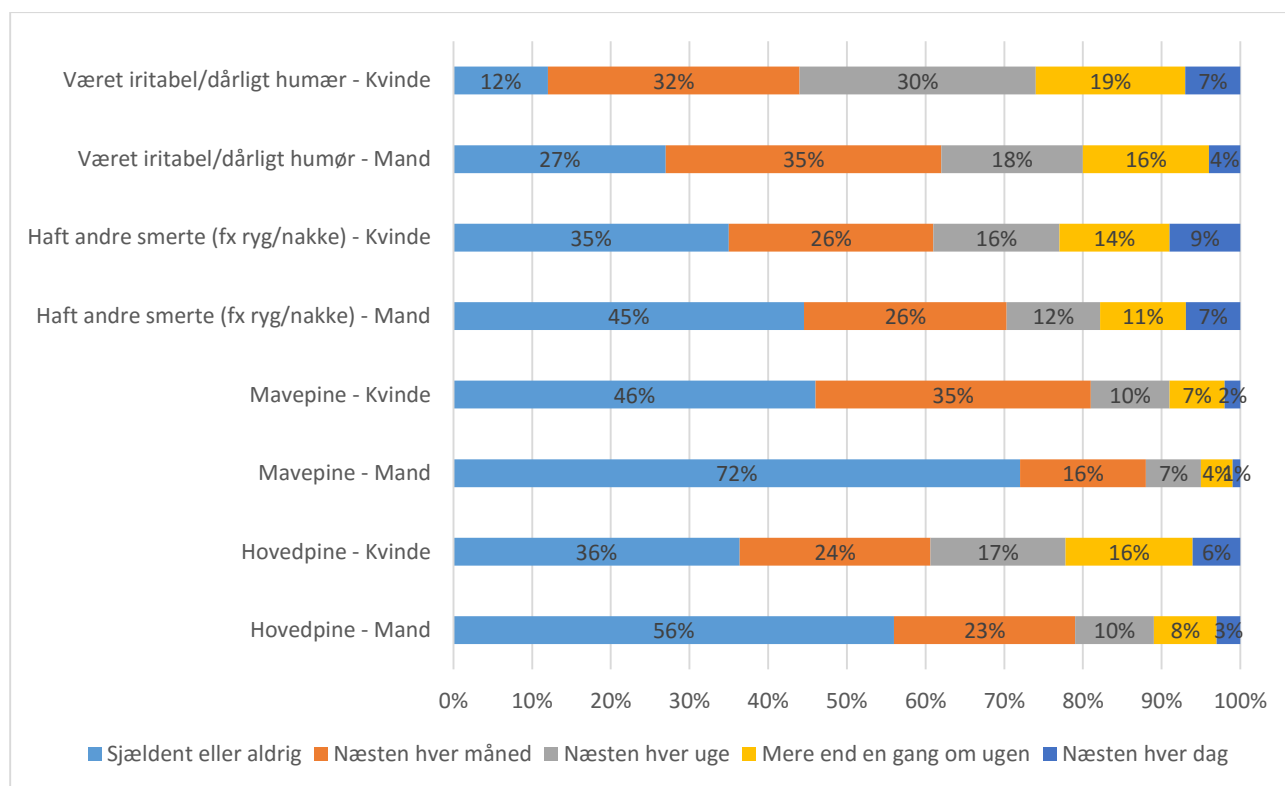
Ifølge de unges besvarelser af spørgeskemaet er det næsten hver femte mand, der har oplevet, at andre har sendt eller postet et seksuelt billede af dem. Det peger måske på en ny tendens blandt de unge, der knytter sig til de senere års opkomst af nye arealer for seksuel adfærd på nettet, der skaber nye muligheder for at indgå forskellige former for intime relationer og adfærd. I forskningen har man især fokuseret på nye former for seksuel eksponering, samt sex mod økonomisk eller anden form for kompensation. En svensk undersøgelse viser her f.eks., at 5 % af alle 3.g.'ere har oplevet, at nogen har lagt sexede billeder af dem på nettet. Denne undersøgelse viser også, at det i langt højere grad er pigerne, der har oplevet dette (Ungdomsstyrelsen 2012). Blandt Gentoftes unge er dette tal markant højere og et hyppigere fænomen blandt drenge, modsat den svenske undersøgelse. En anden svensk undersøgelse peger på, at det er mellem 1,4 % og 1,7 % af alle svenske unge mellem 16-25 år, der på et tidspunkt har modtaget kompensation for sex (Svedin & Priebe 2009). Dette svarer meget godt til billedet blandt Gentoftes unge. Det er svært at sige, hvad der er årsagen til, at tallene for Gentoftes unge er så forskellige fra Sverige, hvad angår oplevelsen af, at andre har sendt eller postet seksuelle billeder af dem. Under alle omstændigheder ønskede de unge mere viden om området og hårdere konsekvenser for dem, der udstiller andre seksuelt på de sociale medier. Det tyder på, at det er et relevant område at have fokus på i forhold til, om det er en form for seksuel adfærd, der er stigende. Det kan der være indikationer på i de unges besvarelser.

Smerter samt midler til at forbedre udseende og præstation

I dette afsnit vil vi se på de unges trivsel indirekte. Vi vil se på deres oplevelse af forskellige former for smerter, såsom hovedpine og mavepine samt brugen af evt. smertestillende medicin de seneste par uger. Efterfølgende vil vi se på brugen af forskellige midler til at forbedre udseende og præstationsevnen.

Som det fremgår af nedenstående figur, er der relativt mange unge i Gentofte Kommune, der næsten hver måned eller oftere er påvirket af forskellige former for smerter, som hovedpine, mavepine eller oplever at være irriteret eller i dårligt humør. De forskellige angivelser vil i det følgende blive tolket

som mulige symptomer på mistrivsel. Det betyder, at selvom disse kan være udtryk for sygdom, vil de i denne forbindelse primært blive set som (mis)trivselsindikatorer.

Figur 28. De unges oplevelse af forskellige former for smerte samt om de har været i dårligt humør. Opdelt i forhold til hyppighed de seneste seks måneder og på køn. Hovedpine: N=1411, P:0,000. Mavepine: N=1411, P:0,000. Andre smerter: N=1396, P: 0,002. Været iritabel: N=1401, P: 0,000.

Det er væsentligt at erindre, at de unge er blevet bedt om at forholde sig til deres oplevelser det seneste halve år og tallene kan derfor være behæftet med nogen usikkerhed¹². Hvis der fokuseres på andelen, der har haft smerter/været iritabel næsten hver uge eller oftere, er der tale om betragtelige andele. F.eks. har 39 % af de unge kvinder haft hovedpine næsten hver uge eller oftere. Den tilsvarende andel for de unge mænd er 21 %. Det samme gør sig gældende ved smerter i ryg/nakken: 39 % af de unge kvinder angiver at de oplever dette næsten hver uge eller oftere – for de unge mænd er andelen 30 %.

Tallene peger samlet set på, at de unge udviser indikationer på, at de er under et væsentligt pres. Det er en diskussion vi har berørt ved flere lejligheder i ungdomsprofilen. F.eks. i kapitlet om uddannelse (kapitel 4), hvor vi fremhævede, at de unge havde gang i rigtig mange ting, men at de allerfleste formår at balancere og håndtere dette store pres i hverdagen. Tallene for andelen, der oplever hovedpine, mavesmerter, andre smerter osv. peger på, at dette ikke sker uden omkostninger. Det

¹² Det giver et problem i forhold til, hvorvidt de unge med rimelighed kan forventes at kunne huske dette. Hansen et al. 2015 peger på, at det kan være vanskeligt at spørge til ting i et spørgeskema, der rækker mere end 2 uger tilbage, og selv det kan være vanskeligt for folk at huske nøjagtigt.

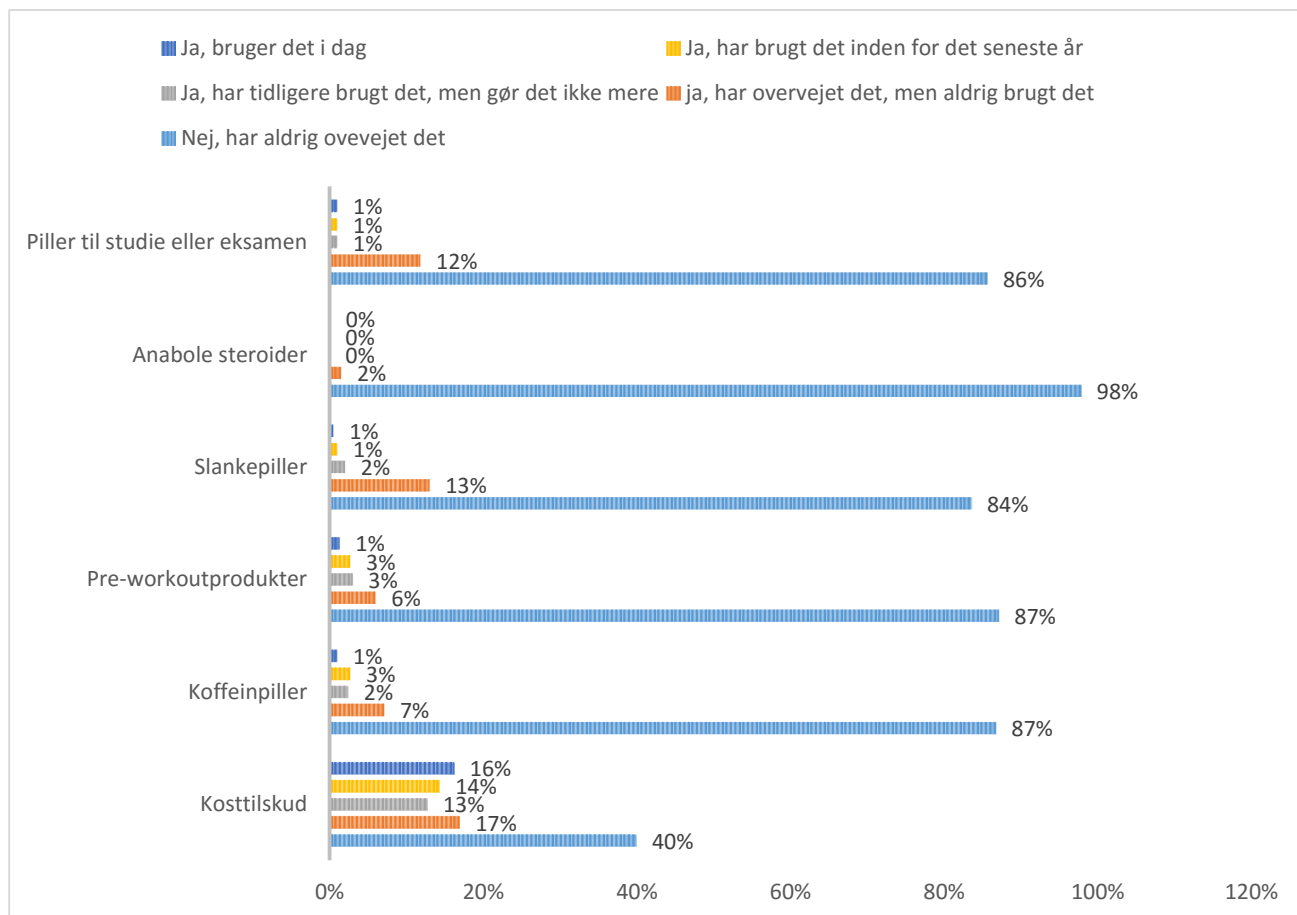
skal dog i denne forbindelse bemærkes, at andelene, der udviser disse mistrivelsstegn ikke adskiller sig i væsentlig grad fra de nationale andele (Landsplanundersøgelsen 2015).

Et andet forhold, der er interessant, er den gennemgående forskel på de unge mænd og kvinders oplevelse af de forskellige mistrivelsindikatorer. De unge kvinder oplever i større udstrækning de forskellige symptomer. Der er ingen grund til at antage, at de unge kvinder skulle være mere udsatte for sygdom end de unge mænd, hvilket leder til en tolkning af, at de fremstår som mere sårbare. Det kan også være en følge af en række af de mønstre der er trådt frem undervejs i dette kapitel i relation til kvinder.

Det er ikke en ny tendens i den forstand, at tendensen ligeledes trådte frem i 2004-undersøgelsen (Hansen 2004), og at denne forskel på mænd og kvinder i øvrigt kan genfindes i andre undersøgelser. Det er en forskel, der også afspejles i de unges forbrug af smertestillende medicin, såsom hovedpinepiller og lignende. De seneste fjorten dage har 55 % af de unge kvinder (15-25 år) brugt denne form for medicin, mens den tilsvarende andel for de unge mænd er 36 %. Der er uanset køn tale om et højt forbrug; men det er særligt højt for de unge kvinder.

Præstationsfremmende midler og slankepiller

I relation til at foretage handlinger, der kunstigt fremmer udseende eller præstationen er det meget få unge i Gentofte, der benytter sig af sådanne produkter eller blot har *overvejet* at benytte f.eks. koffeinpiller, pre-workoutprodukter, slankepiller, anabole steroider eller piller til studie eller eksamen, som figur 11 illustrerer.

Figur 29: Brugt midler til at forbedre udseende eller præstation

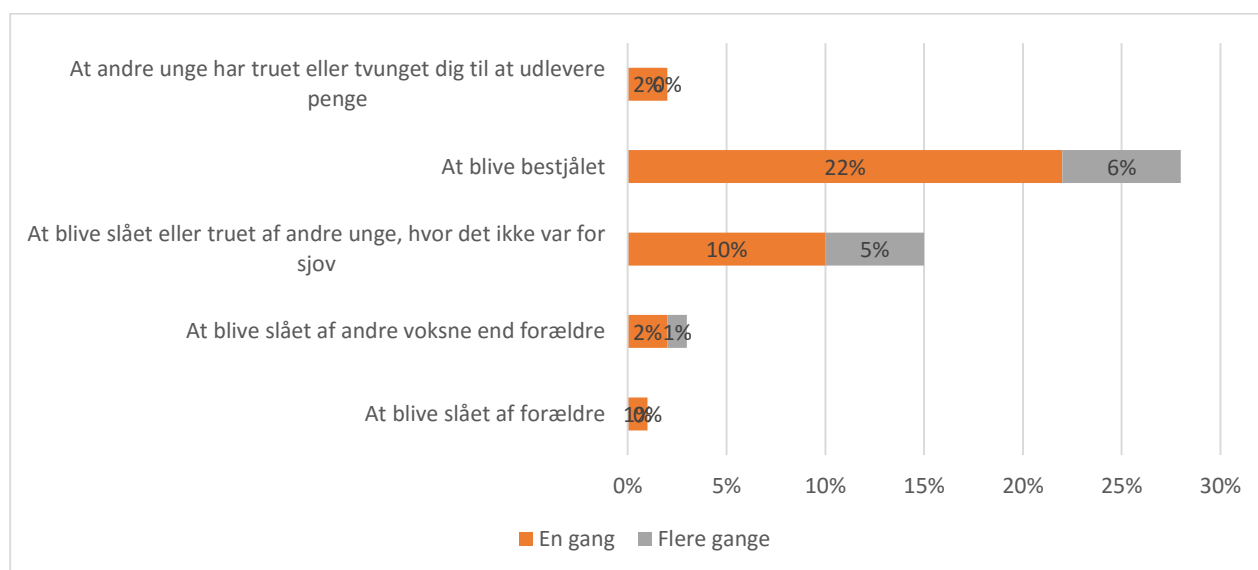
Bortset set fra brugen af kosttilskud (16 % hver dag, 14 % indenfor det seneste år), angiver langt størstedelen af de unge i undersøgelsen, at de aldrig har overvejet at anvende nogle af ovenstående midler. Ganske få har *overvejet, men aldrig benyttet* brugen af hhv. koffeinpiller (7 %), piller til studie eller eksamen (12 %) eller slankepiller (kvinder 22 %, mænd 2 %). Men lige præcis forbruget af produkter som koffeinpiller og eksamens- og 'studie-piller' peger ligeledes i retning af rapportens konklusioner om, at studie-(og ungdoms)-presset er stort i dag. Overvejelserne om at prøve slankepiller taler ligeledes ind i den (skjulte?) slanke-kultur, der italesættes af flere af de unge, hvor bulimiske og anorektiske tendenser nævnes af de unge som forekomster i deres vennekreds.

Der kan nævnes få detaljer ang. de unges meget lave forbrug af kunstigt fremmede piller. Mænd bruger, eller *'overvejer'* i højere grad at bruge midler, der fremmer præstationen/udseende i forbindelse med træning, mens kvinder i højere grad bruger/overvejer at bruge midler, der slanker/giver væggtab. Det er begge midler, der potentielt påvirker kroppen uhensigtsmæssigt, men på forskellig vis. Kønsforskellene i ønsket effekt af midlerne stemmer umiddelbart overens med stereotype billeder på mænd og kvinder.

F.eks. har 5 % af de unge mænd benyttet pre-workoutprodukter indenfor det seneste år og 3 % af de unge kvinder har tidligere benyttet sig af slankepiller, men gør det ikke mere. 1 % bruger slankepiller i dag.

Oplevelser de seneste 12 måneder

Som en sidste krølle på de unges trivsel vil vi se på de unges oplevelser de seneste tolv måneder på en række områder. Det handler bl.a. om den unge har oplevet at blive bestjålet, blive slået af forældre eller andre voksne osv.

Figur 30. Andele af unge, der har været udsat for forskellige former for oplevelser de seneste 12 måneder. Kun andele, der har oplevet det en eller flere gange er medtaget. N=1368 (at blive bestjålet). N=1368 (blive slået af forældre). N=1354 (slået af andre voksne end forældre). N=1364 (truet/slået af andre unge). N=1360 (andre unge truet dig til at udlevere penge)

Der er ganske mange af de unge, der har oplevet, at blive bestjålet. Samlet set er det noget 28 % af de unge har oplevet. Der er også en del, der har oplevet, at blive truet eller slået af andre unge. Der er få, der har oplevet at blive slået af deres forældre eller andre voksne.

Afrunding

I dette kapitel har vi forsøgt at belyse de unges trivsel bredt set ud fra en række meget forskellige vinkler. Kapitlet har således inddraget en del forskellige aspekter af de unges hverdag – lige fra kost til sociale medier. Samlet set ser det ud til at hovedparten af de unge i Gentofte Kommune trives godt. Men kapitlet peger også på, at selvom de unge trives, er der alligevel en række områder, hvor der er indikatorer på, at de oplever et stort pres, som har nogle omkostninger for de unge. Det bliver mest synligt i oplevelsen af forskellige former for smerte og ubehag, men kommer også til udtryk i

brugen af smertestillende medicin, som er ganske højt. Kapitlet viser også, at der er væsentlig forskel på de unge mænds og kvinders oplevelse og håndtering af dette. Der er gennemgående forskel, og det ser ud til at unge kvinder skiller sig ud på en række af de undersøgte faktorer.

Når det gælder søvn, ser det ud til at langt de fleste unge i snit får tilstrækkelig med søvn i hverdagene. Der er en del unge, hvor det ikke er en selvfølge, at de får spist morgenmad hver morgen. Det kan skyldes travlhed eller manglende sult, men det må påpeges, at det giver et mindre optimalt udgangspunkt for dagens øvrige aktiviteter. Flere unge i Gentofte end på landsplan spiser dog morgenmad. Analyserne peger også på de unge i Gentofte Kommune oftere spiser sundt end landsplansgennemsnittet.

Flertallet af de unge føler sig sunde og raske, men en tredjedel af kvinderne føler sig kun delvist sunde og raske. 80 % af de unge mænd er forholdsvis tilfredse med deres vægt det tilsvarende tal for kvinderne er 50 %. De sociale medier synes at have betydning for de unges selvopfattelse, da man på mange måder skal fremstå 'perfekt' på denne platform.

Flertallet af unge i Gentofte synes at trives, men flere unge har forskellige udfordringer og travlhed, stress og ønske om at præstere, kunne have betydning for de unges forholdsvis hyppige oplevelser af hovedpine, mavepine, dårligt humør, nakke/rygsmerter, indtag af smertestillende, som over halvdelen af alle unge har oplevet indenfor den sidste måned. Der er nævneværdig større hyppighed hos unge kvinder end mænd.

I relation til seksuel adfærd er det umiddelbart de sociale medier, der udfordrer de unge mest i dette emne. Hver fjerde ung (og flest unge mænd) har sendt eller postet et seksuelt billede og 14 % har oplevet, det foregik uden samtykke.

Opmærksomhedspunkter

- De unge kvinder skiller sig negativt ud på en række punkter i kapitlet. Spørgsmålet er, om det er fordi de er mere sårbare eller fordi de er bedre til at udtrykke evt. usikkerheder end de unge mænd? Dette nævnes, fordi det på grundlag af analyserne virker mest oplagt at fokusere på de unge kvinder, dette bør dog ikke ske på bekostning af de unge mænd, som måske ikke på samme måde udtrykker de sårbarheder, de måske oplever.
- Der er indikationer på, at kropskontrol i form af forskellige former for uhensigtsmæssigt adfærd i forhold til kosten, måske er udbredt blandt særligt de unge kvinder i Gentofte kommune. Det træder meget tydeligt frem i interviewene. Det kan desværre ikke understøttes af de kvantitative data, men bør give anledning til yderligere opmærksomhed på dette område.

- De sociale medier er en platform, der kan være årsag til unges ensomhed, ufrivillig seksuel adfærd og de unge efterspørger mere kontrol over og viden om de sociale medier, samt hvilke konsekvenser brugen heraf kan have.

KAPITEL 9: LEGALE OG ILLEGALE RUSMIDLER

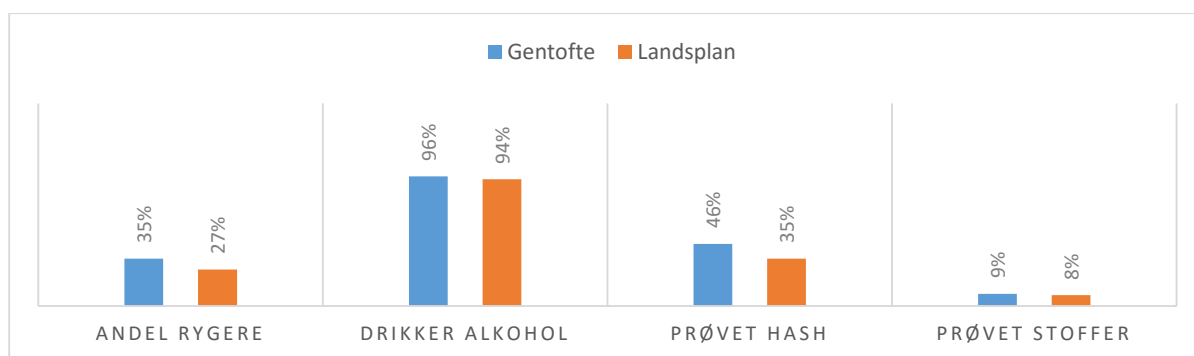
Indledning

Ungdomsårene er den periode, hvor hovedparten af de unge stifter bekendtskab med forskellige former for rusmidler. Det er først og fremmest alkohol, men det er i denne forbindelse også rygning, snus og illegale rusmidler, såsom hash og andre stoffer.

Det er et område, der nyder stor bevågenhed. Det er også et område, der er under stadig forandring – både samfundsmæssigt, hvor rygning bliver i stadig større grad kontrolleret og henvist til bestemte afgrænsede steder, i forhold til f.eks. forbruget af hash, hvor man flere steder i udlandet har eller arbejder på at legalisere brugen af hash til eget forbrug.

Der kan iagttages en spændende udvikling i forhold til de unges forbrug af alkohol. Danske unge har længe haft Europarekord i alkoholforbrug, men forbruget ser ud til være under ændring. Forskeren Jakob Demant peger på, at holdningen til druk har ændret sig blandt unge, og det er koblet til et spørgsmål om kontrol; hvis den unge ikke kontrollerer sit forbrug, bliver det set som klamt og usejt. Skolebørnundersøgelsen (Statens Institut for Folkesundhed 2011) peger på, at der er sket et fald i andelen af unge, der har været fuld i 15-års alderen. I 1998 havde 70 % af de unge mænd været fulde i 15-års alderen. I 2010 var den tilsvarende andel 57 %. Forbruget er således under forandring, men ses stadig som en væsentligt del af de unges festliv og som en naturlige ingrediens, når de unge skal hygge sig med vennerne (Filges, Jeppesen og Sørensen 2006:40).

I nedenstående figur har vi opstillet en samlet oversigt over de unges (15-25 år) selvrapporterede forbrug af de forskellige former for rusmidler. De er sammenlignet med de tilsvarende nationale tal.

Figur 31. Oversigt over andele af unge (15 til 25 år), der ryger, drikker alkohol, har prøvet hash og stoffer (andet end hash). Bemærk, at andel rygere dækker over de unge, der ryger fast i et eller andet omfang, og således ikke medregner de unge, der kun har prøvet at ryge eller de unge, der har røget, men nu er stoppet. Ligeledes indeholder andelen af dem, der drikker alkohol, alle de unge, der drikker alkohol uanset deres aktuelle forbrug. Andelen af dem, der har prøvet hash og stoffer indeholder alle dem, der har prøvet dette, upåagtet deres aktuelle forbrug. Sammenlignet med de nationale tal for alle unge, der har besvaret den nationale ungdomsprofil i efteråret 2015.

Figuren peger på, at de unge i Gentofte primært adskiller sig i forhold til andelen af rygere og andelen, der har prøvet hash. På de andre områder er andelen sammenfaldende med de nationale tal.

I de følgende afsnit vil vi se nærmere på de unges forbrug og overvejelser i den forbindelse. Vi krydsklipper mellem de statistiske data og de unges overvejelser, som de kommer til udtryk i interviewene. Vi vil begynde med rygning. Dette efterfølges af en fokusering på forbruget af hash og endelig forbruget af andre illegale rusmidler end hash.

Rygning

Der er en pæn andel af de unge i Gentofte Kommune, der ryger. Der er 15 %, der ryger hver dag, mens den tilsvarende andel på landsplan er 13 %. Der er flere unge i Gentofte, der kan karakteriseres som "festrygere", altså med et forbrug, hvor de ikke ryger hver dag, men sjældnere – f.eks. hver uge eller sjældnere end hver uge – her er andelen blandt de 15-25-årige i Gentofte 20 %, mens den på landsplan er 14 %. Der er ingen signifikante forskelle på andelen af drenge og piger, der ryger. Der er ligeledes dobbelt så mange gymnasieelever, der ryger dagligt i Gentofte som på landsplan (12,6 % mod 7,4%).

Det kvalitative materiale synes at indikere, at endnu flere er 'fest-rygere' end statistikken viser; at der findes et betydeligt mørketal. Her har et par unge fra en gymnasial uddannelse i en dialog om tendensen:

Kvinde 1: Vi går i en rigtig rygerklasse. Jeg har gået i en klasse herude, hvor 100 procent var rygere.

Mand 1: Altså, alle ryger på gymnasierne. I min gamle [gymnasie]klasse, der var det lidt det samme som her, der var måske tre, der ikke røg.

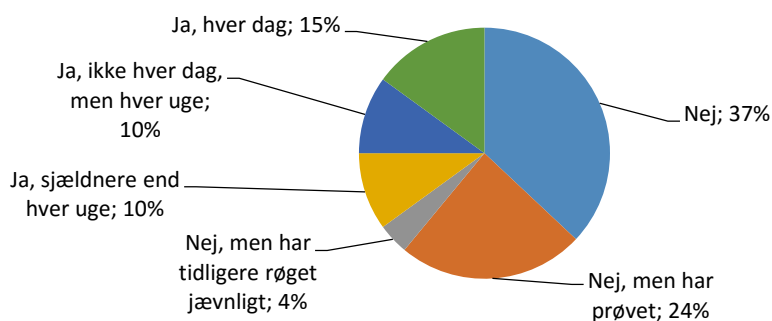
Mand 2: Men jeg tror, det er sådan i mange kommuner.

Mand 1: Men jeg tror også, der er rigtig mange, der ryger nede i skolen, men ikke ryger fast. Og der er mange, der begynder at ryge, når de starter i 1.g, for det er også en måde at komme i kontakt med andre mennesker på, hvis du sidder alene oppe i klassen, så kommer du aldrig ud i pauserne og snakker med nogle nye mennesker.

Kvinde 2: Hvilket jo egentlig er ret trist, at man skal starte med at ryge for at komme ind i en gruppe...

Kvinde 1: Og hvis folk er sådan: "Skal du lige med ud og have en cigaret?" Så er du jo ikke sådan: "Nej, det skal jeg ikke". Altså, man vil jo gerne blive en del af fællesskabet og det gør man bare hurtigere over en cigaret.

De unges refleksioner giver stof til eftertanke, og de rygefællesskaber som de peger på er et fænomen, der er påvist tidligere. F.eks. belyser Ingholt (2006), hvordan rygning giver anledning til uforpligtende og tilgængelige fællesskaber, hvilket er i tråd med de unges pointer i citatet.

Figur 32. Andele af 15-25-årige i Gentofte, der ryger samt hyppigheden af forbruget. N=1399

Således er det 63 % af alle 20-25 årige, der har prøvet at ryge i et større eller mindre omfang og 35 % svarer ja til ryge hver dag eller sjældnere end hver uge.

Rusmiddel-undersøgelsen for Gentofte Kommune (Pedersen et al. 2015) viser, at 22 % af de unge mellem 15 og 19 år i Gentofte har røget cigaretter imellem 1 og 16 dage indenfor den sidste måned. Det tilsvarende tal på landsplan lyder 14,5 %. De unge i Gentofte ryger væsentligt mere, som 'festrygere' end de tilsvarende tal på landsplan. Men andelen af de 20-25 årige, der ryger imellem 17 og 29 dage om måneden, er enslydende (4,8 %) for Gentofte og resten af Danmark. Der er således umiddelbart ikke mange af de unge, der 'festryger' i Gentofte, der fortsætter med at ryge fast efter 20-års alderen. Flere unge fortæller i interviewene bl.a.: 'jeg ryger ikke om fem år, det er bare en fase' og spørgeskemaet viser, at en del (33 %) af de unge, der ryger, gerne vil stoppe med at ryge cigaretter, mens 37 % ikke kender deres holdning til dette. Interviewene viser ligeledes, at de unge har flere overvejelser i relation til rygestop, og *hvornår* de ønsker at stoppe med at ryge. Nogle har prøvet at stoppe, men synes det er svært, og andre har en forestilling om, at de bestemt skal holde op med at ryge en dag: Gymnasielever fortæller her:

Ung kvinde: Jeg synes bare generelt blandt unge, så taler man om: "Vi kan bare ryge nu, mens vi er unge, og så stopper vi bare, når vi bliver lidt ældre, ik'?"

Ung mand: Jeg har personligt aldrig tænkt: "Okay, efter gymnasiet, stopper jeg med at ryge." Jeg har bare altid tænkt: "Jeg stopper i hvert fald, når jeg får børn." Det er i hvert fald dét, jeg holder fast i. (Elever på gymnasial uddannelse)

I forhold til den tidligere profil i 2004 er andelen af unge rygere tilsyneladende større i den nuværende 2015 undersøgelse. Det skal dog i den forbindelse bemærkes, at de tidligere ungdomsprofiler arbejder med forskellige aldersintervaller og med forskellige måder at opgøre andelen af unge rygere, hvilket gør det vanskeligt direkte at sammenligne de forskellige tal.

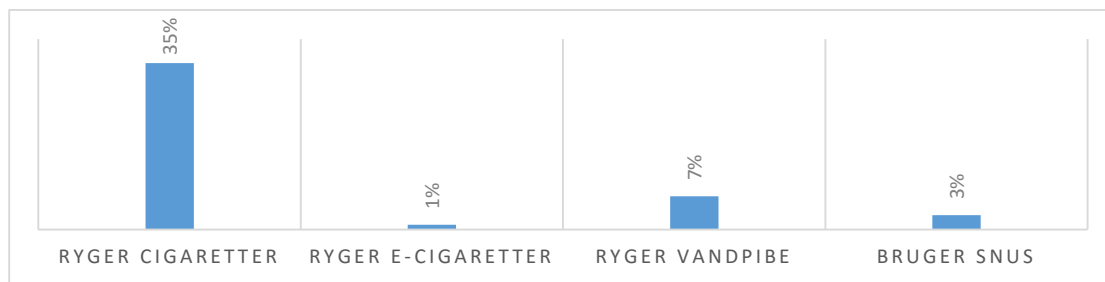
En ung kvinde i gymnasiet oplever et højt cigaretforbrug blandt hendes kammerat, hvilket får hende til at undres:

Og det er ikke engang fordi vores forældre ryger. De fleste jeg kender, deres forældre ryger heller ikke, men det er vel bare vores aldersgruppe og vores generation... De starter bare med at ryge... Jeg ved det ikke – det er mærkeligt...
(kvinde, på gymnasial uddannelse)

Når det gælder e-cigaretter (elektroniske cigaretter) er det meget få unge (15-25-årige), der bruger disse. 1 % ryger disse med varierende hyppighed. En del (20 %, svarende til hver femte ung) har dog prøvet en. Det er mindre andele end på landsplan, hvor 27 % har prøvet en elektronisk cigaret og hvor 6 % ryger på disse i forskelligt omfang. Der er en svag overvægt af unge mænd, der bruger e-cigaretter, men det er stadig en sjælden foreteelse.

Ud over e-cigaretter og cigaretter er de unge også blevet spurgt om deres eventuelle forbrug af vandpibe og snus. Det er et mindretal, der bruger disse to nydelsesmidler, selvom en del af de unge (37 %) f.eks. har prøvet at ryge en vandpibe. Hovedparten (6 %), der ryger vandpibe, ryger det sjældnere end hver uge, så det er ikke en hverdagsbegivenhed.

Snus er gennemgående ikke særligt udbredt blandt de unge (15-25-årige) i Gentofte Kommune. Det er få, der overhovedet har prøvet det (14 %) og i øvrigt bruger det fast (3 %) med forskellig frekvens. I det kvalitative materiale nævnes snus af én gruppe, men med en fortælling om, at der er ”mange der tager snus”. De unge kender til produktet. I lighed med forbruget af e-cigaretter, er der også kønsmæssige forskelle i brugen af snus og vandpibe. I begge tilfælde er der en overvægt af unge mænd, der henholdsvis bruger snus og ryger vandpibe. Det er dog stadigvæk ikke særlig udbredt blandt de unge mænd.

Figur 33. Oversigt over andele af unge (15-25 år), der med vekslende hyppighed ryger cigaretter, e-cigaretter, vandpipe eller bruger snus. N=1399 (cigaretter), N=1399 (e-cigaretter), N=1400 (vandpipe) og N=1397 (snus)

Opsummerende ser det ud til at andelen af unge festrøgere i Gentofte Kommune er større end på landsplan. Andelen er – med forbehold – tilsyneladende ikke faldet siden 2004 – snarere tværtimod.

Når det gælder forbruget af e-cigaretter, snus og vandpipe er der tale om mindre andele af de 15-25-årige, der bruger disse, med en gennemgående overvægt af unge mænd.

Alkohol

Alkohol er et udbredt nydelsesmiddel blandt de unge. 96 % af de unge drikker eller har drukket alkohol. Derved afspejler de unges forbrug på mange måder alkoholforbruget i resten af befolkningen (Kristiansen et al. 2008), hvor alkohol indgår i mange sociale sammenhænge. I forhold til unge kan alkohol også siges at spille en central rolle i de unges festliv, hvor f.eks. Ebbesen og Sørensen (1997) beskriver, hvorledes alkohol indgår som et smøremiddel, der åbner for, at de unge kan afprøve forskellige identitetsmæssige positioner og dermed udforske egen identitet. De unge i Gentofte beskriver selv i interviewene, hvordan hæmningerne forsvinder, når man drikker alkohol, og hvordan alkoholrusen skaber muligheden for at udfolde sig og slippe kontrollen. Her er det elever i folkeskolen, alle 15 år, der fortæller:

Mand 1: Når man har drukket, så tør man gøre alt. Så er man bare sådan: "Hey, Barbara, går det godt?!" Man går bare ind og danser og på dansegulvet, så er man bare sådan helt syg i hovedet! Og man er fuldstændig ligeglad. Alt er bare sjovere, når man er stiv.

Mand 2: Det er rigtigt nok. Det er fucking nice!

Kvinde 1: Man får sådan en bedre selvtillid. Man glemmer, folk kigger på én. Man gør ting, man ikke troede, man ville gøre; går ud og danser og sige "Hej" til folk, man ikke rigtigt kendte. Jeg ville ikke turde gøre det, hvis jeg ikke var lidt påvirket.

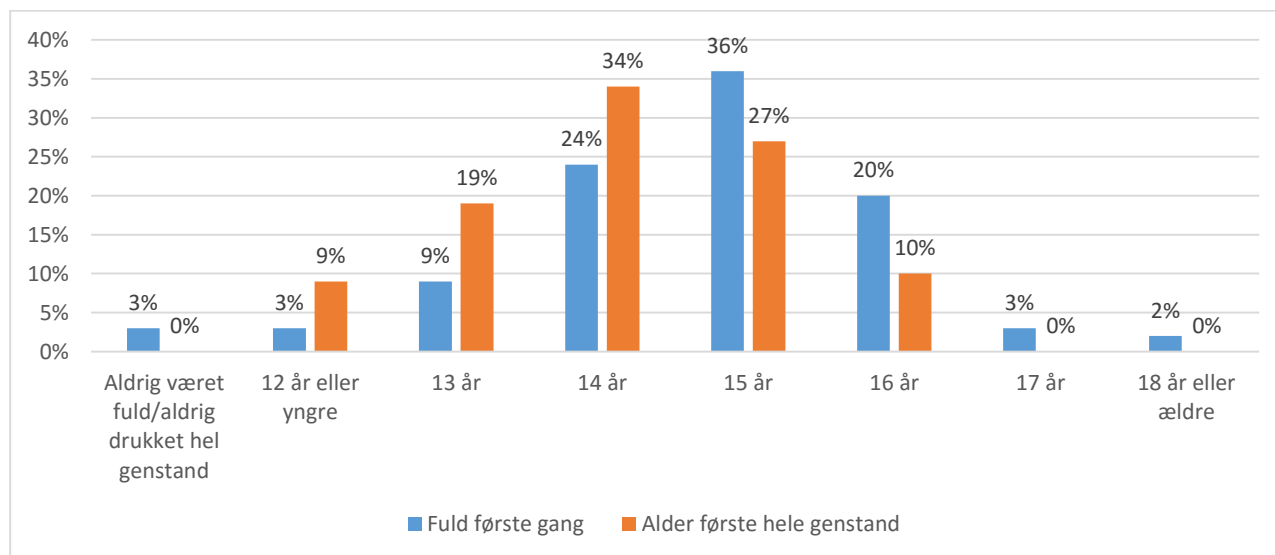
Kvinde 2: Man er sådan lidt mere vovet, når man er fuld. (Elever i udskolingen)

De unge fortæller, hvordan de får selvtillid og måske en pause fra 'præstationskulturen' (Hutters og Sørensen 2015), når de er påvirkede af alkohol.

Blandt de 15-25-årige har stort set hele gruppen drukket alkohol. Det er et mindretal på 4 %, der aldrig har drukket noget, der indeholder alkohol. Disse tal er, med forbehold, sammenfaldende med tallene fra 2004 ungdomsprofilen, hvor deltagerne dog var yngre, men hvor andelen også var en anelse mindre.

Aldersmæssigt er der et mønster, der peger på, at det i særlig grad er de unge under 21 år, der har et stort forbrug af alkohol. De 21-25-årige har tilsyneladende et mindre forbrug – både i relation til antal genstande og hyppigheden af indtagelsen af alkohol. I det kvalitative materiale fortæller de unge om et højt alkohol indtag i gymnasietiden, hvilket kan indgå i dette.

Debutalderen ser ud til – for den største gruppes vedkommende – at være omkring de 14-15 år – hvor 61 % drikker en hel genstand for første gang. Det er også i samme aldersinterval, at hovedparten af de unge (de 15-25-årige) bliver fulde første gang (59 %). Det er en anelse senere end i undersøgelsen fra 2004, hvor de største andele af unges oplevelse af at være fulde første gang som enten tretten eller fjortenårige (Hansen 2004:73). Udviklingen i forhold til de unges alders er vist i figur 34. Kigges der på køn, ser det ud til at drengene typisk begynder lidt før pigerne – både i relation til første gang de indtager en hel genstand og bliver fulde første gang.

Figur 34. Den aldersmæssige udvikling i andelen af unge, der enten prøver at drikke en hel genstand eller at blive fuld første gang. Opdelt på de unges selvrapporterede alder ved den pågældende hændelse. Kun respondenter mellem 15 og 25-år har haft mulighed for at svare. Bemærk, at den højeste svarmulighed på "alder ved indtagelse af første genstand" var 16 år. N=1353 (alder fuld første gang) og N=1360 (Alder første gang den unge drak en hel genstand)

I det kvalitative materiale fortæller de unge ligeledes om, hvordan de næsten ikke går til fester i 7. eller 8. klasse, men i 9. klasse, omkring 15 års alderen, fortæller de fleste om et 'aktivt' festliv. Det afhænger bl.a. af hvilken skole, man går på, fortæller de unge. Her, to elever fra 8. klasse.

Ung kvinde: Rigtig mange af mine venner går på en anden skole, og de holder rigtig mange fester, så dem går jeg også til. Og de drikker også, og der er nogen af dem, der også ryger. Og så bliver jeg glad for, at vores årgang ikke ryger eller drikker og alt det dér. (Ung kvinde, folkeskolen, 15 år)

Ung mand: På mange skoler, der drikker man og ryger i 8. og 7. klasse – og så tager folk stoffer på andre skoler. Ikke på vores! (ung mand, folkeskolen, 15 år)

Det nuværende forbrug af alkohol

Hovedparten af de unge i Gentofte Kommune har således stiftet bekendtskab med alkohol i større eller mindre omfang. Spørgsmålet er efterfølgende, hvilket omfang deres forbrug har? Det vil vi se nærmere på i dette afsnit. Det er primært drengene, der fortæller om de helt store "drukture" og denne dreng på 14 år i 8. klasse fortæller, at han "drikker hver weekend," og han fortæller i interviewet om, hvordan han fik drukket 'for mange shots' for nylig og kastede op. Det skal bemærkes, at der i en interviewsituation kan være et behov fra de unge, om at skabe nogle 'seje' fortællinger om deres alkoholforbrug, og fortællinger som denne kan præsentere dette billede. Der er tale om fokusgruppeinterviews, og det er en erfaring fra Ringstedforsøget, at unge (Balvig, Holmberg & Sørensen 2005) gennemgående tror, at andre unge drikker og ryger mere end det rent faktisk er tilfældet, hvilket giver nogle til tider overdrevne forståelser blandt dem om, hvad der er 'normal' adfærd i forbindelse med alkohol og andre rusmidler.

Men det kvalitative materiale viser herudover, hvordan de unge mænds alkoholadfærd, i andre sammenhænge kan have andre former, hvor der drikkes færre øl ad gangen, bare som 'hygge', men til gengæld oftere, men denne form for alkoholindtag italesættes som en markant forskel til 'rigtige' fester fortæller denne unge mand:

Vi plejer også bare at chille med nogle øl hver fredag eller lørdag, sådan med 2-3 bajere, men hvis det skal gå helt ned, hvis jeg fejrer et eller andet til en fest, så går det amok. Jeg kan huske den sidste fest, jeg var til, det var fødselsdagsfest i København. det var sådan en 2-liters Absolut vodka, og så drak vi en sixpack øl hver, og så gik vi i gang med at drikke shots, og så gik jeg næsten kold! (ung mand, 15 år)

Denne unge kvinde, ligeledes fra folkeskolen, fortæller om en anden form for samvær omkring alkoholindtag:

Man drikker altid til man er godt stiv, (smågriner). Ej men, nu her i fredags, havde jeg nogle fra min klasse på besøg, og det var meningen, at det skulle være en før-

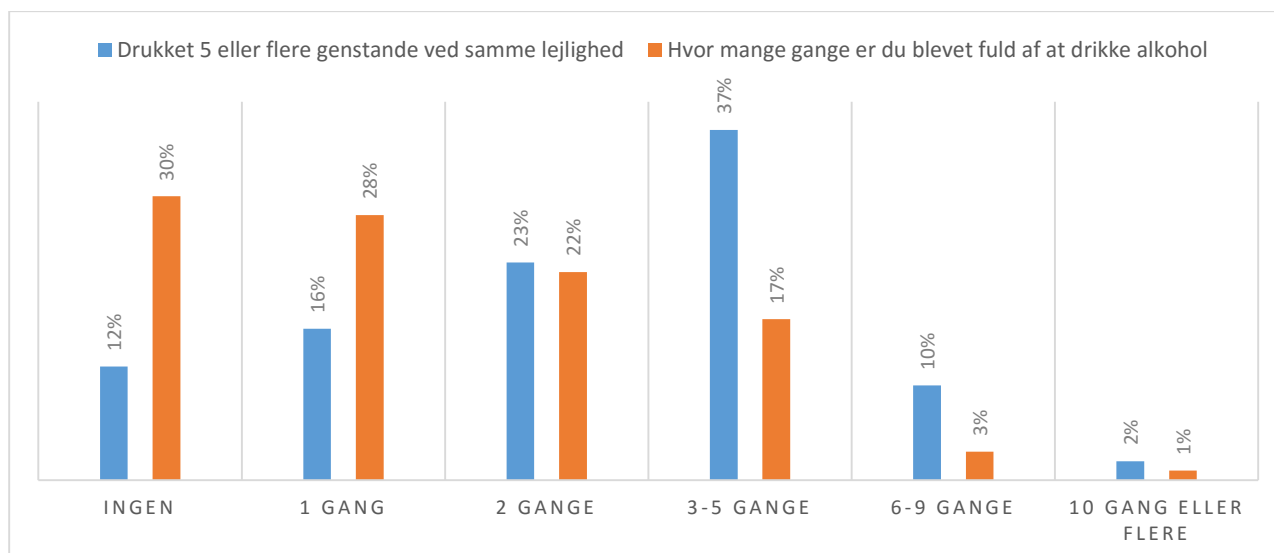
fest. Men så endte det med, vi så gyserfilm, og vi var ret stive alle sammen! (ung kvinde, 15 år)

Gymnasieleverne fortæller ligeledes om en alkoholkultur, hvor det er en selvfølge, at man drikker alkohol:

Ung kvinde: *Vi har en gymnasie-café, hvor det går meget på, at vi drikker. Alle drikker vel alkohol her. Om det er en øl, og om man bare sipper til den eller man ikke gør. Jeg tror bare, det er lidt ungdomskulturen, faktisk, i det hele taget. Det er jo ikke kun i Gentofte, man drikker... Men det er jo ikke fordi, du skal drikke dig i hegnet. Det er jo ikke dét, det betyder at skulle drikke, vel? Det kan også bare være sådan noget, hvor man bare snakker lige så stille. Altså... med et glas vin. Det er dejligt.* (Ung kvinde, gymnasieelev)

Ung mand: *Ja, jeg ved ikke. Altså, jeg drikker så til fester, men ikke sådan i overdosis. I øvrigt er der flere i min klasse, der ikke drikker. Men det tolererer vi da alle sammen.* (Ung mand, gymnasieelev)

De unge mænds forbrug er gennemgående både større og hyppigere end kvindernes. Lidt under en tredjedel af de unge kvinder (31 %) har slet ikke eller kun én gang drukket fem eller flere genstande ved en lejlighed de seneste 30 dage. Den tilsvarende andel for de unge mænd er 22 %. Ser på man på de større forbrug er det omvendt. Her har 16 % af drengene drukket mere end fem genstande ved en lejlighed seks eller flere gange den seneste måned. For pigerne drejer det sig om 9 %.

Figur 35. Andele af unge, der enten har drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed og som har været fuld af at drikke alkohol, de seneste 30 dage. Tal dækker de 15-25-årige. Selvrapporteret adfærd. N=1345 (drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed) og N=1305 (hvor mange gange har den unge været fuld af at drikke alkohol)

Rusmiddelundersøgelsen for Gentoftes Kommune viser, at de unge i kommunen, både drenge og piger, drikker signifikant oftere end unge på landsplan (Pedersen et al. 2015). 10,2 % af de unge

mellem 15 og 19 år drikker alkohol mere end 10 dage om måneden (det betyder oftere end fredag og lørdag), hvor det tilsvarende tal på landsplan er halvt så højt: 5,7 %. I dette aldersinterval er forskellen størst, men i alle aldersgrupper er alkoholindtaget i Gentofte højest sammenlignet med tal på landsplan (Pedersen et al. 2015).

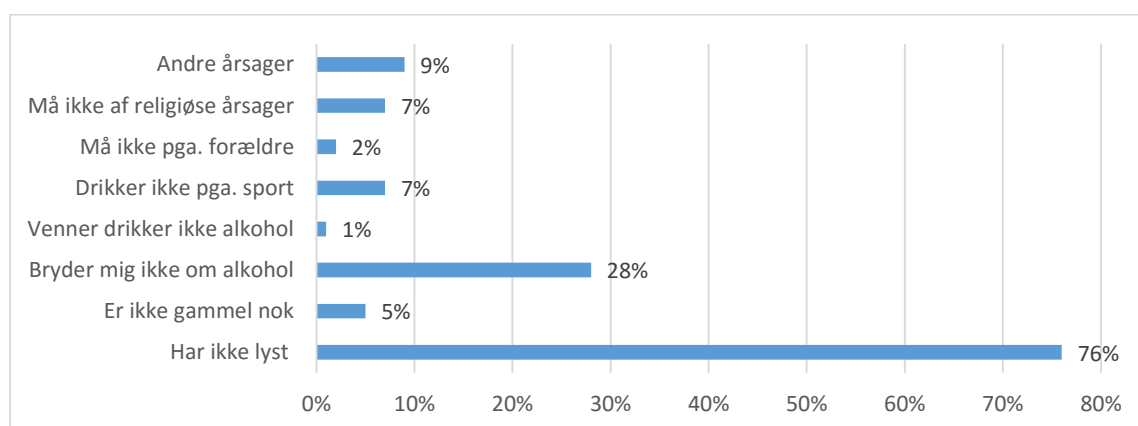
Forbruget af alkohol er helt generelt højt i Gentofte Kommune også blandt de voksne borgere. På landsplan er alkoholindtaget højest blandt veluddannede borgere, og det kan medvirke til at forklare en del af det høje forbrug i Gentofte. Ofte spejler de unges forbrug de voksnes forbrug. Andelen blandt voksne, der viser tegn på et problematisk alkoholforbrug¹³ er 21,5% i Gentofte modsvarende 15 % på landsplan. De unges alkoholforbrug er måske ikke overraskende set i det lys.

Dog overskrider danske unge på landsplan hyppigere sundhedsstyrelsens alkoholgrænser end unge fra Gentofte, der herved drikker færre genstande pr. gang, der indtages alkohol (Drews 2013).

For Gentofte Kommune, er der umiddelbart flere parametre at gribe fat i, hvis hensigten er at mindske de unges alkoholforbrug. Det vil vi se på i det følgende.

Årsager til ikke at drikke alkohol

Det er relativt få, der ikke drikker alkohol, som det fremgik tidligere i kapitlet. De få unge, der ikke drikker alkohol, er blevet spurgt om overvejelser og begrundelse for, hvorfor det er tilfældet. Disse er oplistet i nedenstående figur.

Figur 36. Begrundelser for ikke at drikke alkohol (blandt de 15-25-årige). Kun de unge, der ikke drikker alkohol har haft mulighed for at besvare dette spørgsmål. Mulighed for at afgive flere svar. N=58, afgivne svar 109 i alt.

De to mest udbredte begrundelser handler således om, at den unge enten ikke har lyst til at drikke alkohol, ikke bryder sig om alkohol eller som det kvalitative materiale viser, er der flere, der ikke må drikke alkohol for deres forældre og det holder mange tilbage, fortæller de unge. Nogle fortæller, de er blevet 'opdaget' og er så holdt helt op, og andre synes "det er vigtigt at have en grænse, fordi hvis

¹³ Problematisk alkoholforbrug belyses ud fra seks spørgsmål, der udgør den såkaldte CAGE-C test.

man må alt, hvad du vil, så er det for meget af det gode”, siger en 13 årig i udskolingen. Denne 15-årige er enig:

Jamen, hvis mine forældre ikke sagde noget til mig, så ville jeg drikke endnu mere, end hvad jeg gør. Så jeg har en tanke med, der siger: ”Kontrollér dig selv” Det er dejligt at have. (Ung mand, 15 år)

En anden ung mand nuancerer billedet og fortæller her om, hvorfor han ikke bryder sig om at drikke alkohol:

Jeg har heller ikke lyst til at være fuld foran nogle af pigerne fra klassen, som jeg ikke lige er bedste venner med. Dem har jeg ikke lyst til at være fuld foran og gøre pinlige ting. Jeg har ikke noget problem med at gøre pinlige ting foran andre, men bare ikke foran dem, fordi de er pisseirriterende. De hader mig og jeg kan ikke lide dem... (Ung mand, 15 år)

Drengen her kunne være utryg ved, om pigerne får flere 'skyts' i mod ham, hvis han agerer ukontrolleret i beruset tilstand.

Nogle af Gentoftes elitesportsudøvere fortæller om, hvordan de ofte må undgå at drikke alkohol pga. træning og kampe, og flere nævner sporten som et 'godt alternativ til mange fester og sådan noget' (ung mand, 16 år). Og en anden unge mand uddyber:

Vi har stadig det sociale i sporten, som de andre har, når de er ude og drikke sammen. Så det sociale går vi ikke på kompromis med, bare fordi man er atlet (ung mand, 17 år).

Accepteres det, når man ikke drikker alkohol?

Et centralt perspektiv i denne sammenhæng er da, om det accepteres af vennegruppen, hvis én ikke ønsker at drikke alkohol. Det kvalitative materiale viser en tendens til, at det kan være vanskeligt at stå uden for det fællesskab, der opstår blandt de unge, der har fortællinger om oplevelser med alkoholindtag. Og nogle unge fortællinger om, at der genereres en respekt, hvis man drikker alkohol. Her fortæller en 15 årig ung mand om, da nogle fra klassen drak alkohol, uventet, til en klassefest:

Jeg tænkte: ”I har aldrig drukket en øl”, og så er de bare vildere end mig og mine venner, så stod jeg sådan,” shit mand. Det er sgu da helt vildt.” Så er de mere grineren og sjove end jeg troede! (Ung mand, udskolingen, 15 år)

Men det kan på samme vis generere mindre respekt, når nogle ikke drikker alkohol:

Jeg har fået et værre syn på Sebastian fra vores klasse, pga. han ikke rigtigt drak til klassefesten. For han var der bare og gik rigtigt rundt og prøvede at være den voksne og passe på folk.(Ung mand, udskolingen, 15 år)

Denne ung mand oplever, at 'Sebastian', der ikke drak alkohol, agerede 'voksen' og derved ikke deltog i kulturen, men nærmere beskuede den som 'opsynsmand', hvilket peger på kompleksiteten af nogle af de normer – formelle som uformelle – der er omkring unges alkoholindtag, og som de unge skal forholde sig til.

Der er ligeledes fortællinger om accept af ikke at drikke alkohol:

Jeg har for eksempel, nogle gange arbejde kl. 6.30 om lørdagen, og så kan du godt sige; "Jeg kan ikke drikke i aften-agtigt." Og det er noget, folk accepterer. Man kan jo alligevel godt have en god aften. Så jeg føler, man accepterer det. Og for eksempel, hvis jeg skal spille håndboldkamp, der går jeg ikke ud og drikker dagen før. Jeg tager måske med ud, men jeg drikker ikke. Og det er accepteret hos min gruppe. (Ung kvinde, gymnasieelev, 3.g)

Denne pige fra gymnasiet søger at vise, at det ikke er en del af kulturen, at man skal drikke alkohol:

Man skal jo ikke have alkohol, for at det er sjovt, men nogle gange får folk bare vendt det til, at det er sådan ungdomskulturen er. At det er dét, ungdomskulturen gør: drikker! Men det synes jeg overhovedet ikke! (Ung kvinde gymnasielev, 3.g)

De unge i Gentofte repræsenterer mange holdninger til indtagelse af alkohol, og de unge mener selv, det 'nok handler om, hvem man er sammen med,' (Ung mand, gymnasieelev), men statistikken viser, at langt de fleste stifter et rigt bekendtskab med alkohol i de unge år. I det kommende skal blikket vendes mod de unges forbrug af hash, som det ligeledes viser sig, mange unge har stiftet bekendtskab med.

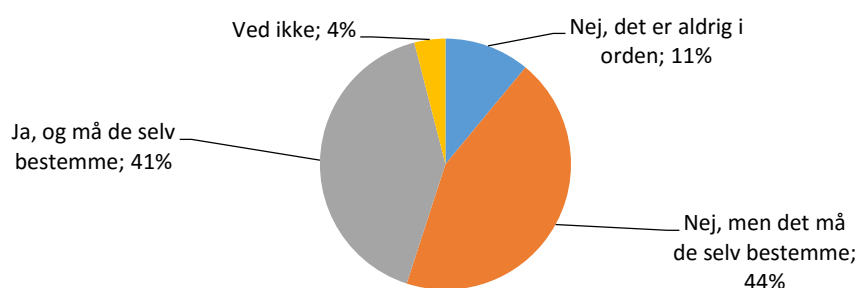
Hash, pot og marihuana

Hash, pot og marihuana, vil i det følgende behandles under samme betegnelse med ordet "hash". Teknisk set er hash at betragte som et illegalt rusmiddel, men bliver i denne ungdomsprofil alligevel behandlet separat fra de øvrige stoffer. Det sker som en konsekvens af den position dette rusmiddel har fået blandt unge. Hash er dels meget udbredt blandt unge, 46 % af de unge i Gentofte Kommune (15-25 år) har stiftet bekendtskab med det og bliver dels ofte placeret – af de unge selv – i en anden mere 'dagligdagskategori' end andre former for stoffer. Det er også et billede, der går igen i interviewene i denne undersøgelse, som for denne unge mand på 15 år hvor hash ikke er så 'farligt' som andre euforiserende stoffer:

Der er jo mange, som har røget hash hele livet, som aldrig rigtig er blevet afhængige af det, og som aldrig har taget skade, hvor, hvis du har taget coke bare til én fest, så ender du næsten altid med at få et misbrug af det. Jeg kender mange, der har røget hash i deres ungdom, men som bare ikke gør det længere.

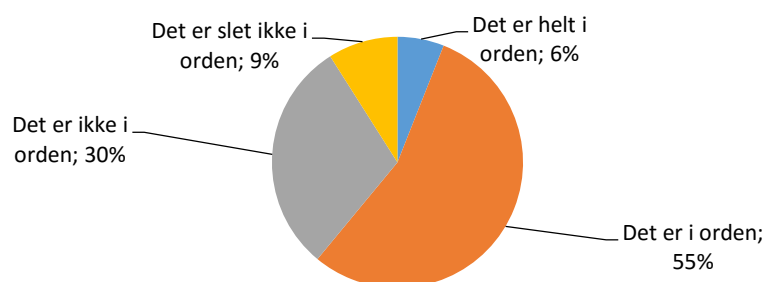
Jeg har aldrig hørt om en person, der har taget coke én eller to gange uden at få et misbrug af det. (ung mand, 15 år, folkeskolen)

Den forholdsvis afslappede holdning til hash kommer også til udtryk, når man spørger de unge om deres holdning til at unge på deres egen alder ryger hash. Her er det kun et mindretal på 11 %, der tager klar afstand til brugen af hash, mens hovedparten (85 %) finder, at det er de unges egen beslutning. Disse 85 % er dog ligelig delt mellem unge, der grundlæggende synes, at det ikke er i orden og omvendt er i orden at forbruge hash.

Figur 37. De unges vurdering af om det er ok, at de unge på deres egen alder, ryger hash. 15-25-årige. N=1397

Holdningen til om det er i orden, at jævnaldrende unge bruger hash, afhænger en del af de unges eget forbrug af hash. De unge, der selv har prøvet at ryge hash, er klart mere positive overfor brugen af hash. F.eks. stiger andelen, der synes, at det er i orden og det er folks eget beslutning fra 28 % blandt de unge, der ikke har røget hash, til 56 % blandt dem, der har.

Figur 38. De unges oplevelse af holdningen til hash på deres uddannelse. 15-25 år. N=1279

De unge oplever også i nogen grad, at brugen af hash i en eller anden udstrækning er accepteret på deres uddannelsesinstitution. 61 % oplever at det accepteres – måske stiltiende – i varierende grad af deres uddannelse. I lighed med de unges egen holdning til brugen af hash hos jævnaldrende, afhænger denne vurdering tilsyneladende i nogen grad også af om den unges eget forbrug af hash. De unge der selv benytter sig af hash er igen mere positive i deres vurdering. Det er dog værd at

bemærke, at selv blandt de unge, der ikke selv bruger hash, finder omtrent halvdelen (53 %), at det accepteres af deres uddannelsesinstitution.

Denne gymnasieelev, fortæller dog hvordan hash er ved at få et mindre godt ry end tidligere:

Hash er også begyndt at blive omtalt lidt negativt, ik'? Det er tit, hvis folk siger: "Nå, men jeg røg hash i går". Så er man sådan: "Ej! Altså!" Der er mange, der ser negativt på det. Og hvis der er nogen, der kommer ind i en dårlig vane med at ryge lidt for meget hash; så siger man: "Ej, du behøver noget hjælp!" "Ej, sidder du her helt i kogerer?!" Altså, man kan ikke en gang føre en samtale nærmest, vel? Så det er ikke noget, som man gør for at være en del af fællesskabet, synes jeg.
(Ung kvinde, 3.g)

Men i relation til Gentoftes ungdomsprofil fra 2004 (Hansen 2004), peger det på en mindre forøgelse i andelen af unge, der har prøvet at ryge hash i Gentofte: I 2004 var tallet 36 %, dog med de tidligere nævnte forbehold i sammenligningsmuligheder og i dag blandt de 15-25-årige unge har 46 % prøvet at ryge hash, pot eller skunk. Det er tilsvarende tal for, hvad andre undersøgelser har vist. F.eks. peger Hansen (2014) på, at 46 % på ungdomsuddannelserne i Svendborg, har prøvet at ryge hash (Hansen 2014:19). Der er en overvægt af unge mænd, der har prøvet at ryge hash (55 %) end kvinder (38 %), hvilket afspejler tilsvarende mønstre i forbruget af alkohol. I Rusmiddelrapporten (Pedersen et al. 2015) nævnes det, at de unge i Gentofte formår en vis grad af 'kontrol' i forbindelse med forbrug af hash og cigaretrykning. De unge i Gentofte ryger oftere hash 1-3 dage om måneden (7,3 %) end unge i Danmark (4,6%), men blandt unge, der har røget hash indenfor den sidste måned, er det blot 5,7 % af Gentoftes unge, der ryger næsten dagligt, hvorimod tallet ligger på 23,1 % på landsplan.

Interviewene vidner om, at de unge har meget varierede erfaringer med hash, og en ung kvindelig gymnasielev tænkte: '*jeg blev lidt overrasket over hvor mange, der ryger hash*' og langt de fleste har én eller anden fortælling om hash. En progression i kendskabet og erfaringer med hash, synes nogenlunde at følge de unges alder:

Jeg har lugtet til hash og jeg kender ikke nogen, der ryger hash, men jeg har hørt om nogen, der røg hash. (Ung mand, 13 år)

Rigtig mange af mine venner ryger hash. Jeg har en stor variation af venner...
(Ung mand, 15 år)

Jeg har røget hash, jeg har røget hash i en periode – ikke sådan fast, men jeg ryger det ikke længere. Jeg har ikke røget siden februar måned. Der så jeg en pige få en psykose af det, så siden da, har jeg ikke rørt det. (Ung mand, 15 år)

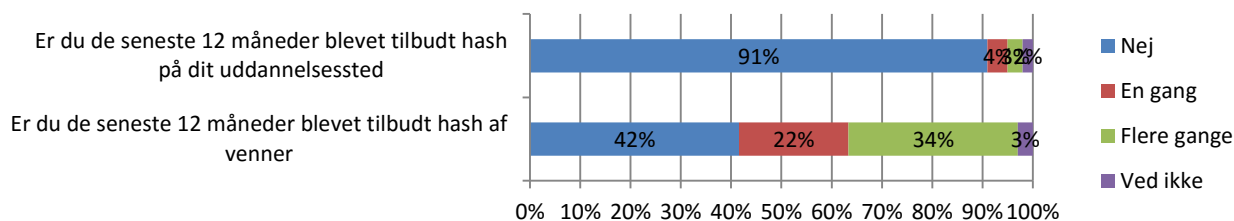
Der er helt vildt mange... Eller der er en del der ryger og mange, der tager snus. Det er meget normalt, efterhånden. Jeg kender en del folk, der godt kan finde på lige at tage nogle rekreative midler som hash (Ung kvinde, gymnasieelev)

En ung mand fortæller her om et pres om at ryge hash:

Det er fordi, man tror, man bliver presset til at gøre det, og så tænker man bare, så lad mig prøve én gang. Der var nogen, der stod og røg hash, og så købte jeg min første joint og delte den med ham der... [en ven ved interviewet], og så er det overhovedet ikke sjovt, det siger mig ikke så meget, hash. (Ung mand, 14 år)

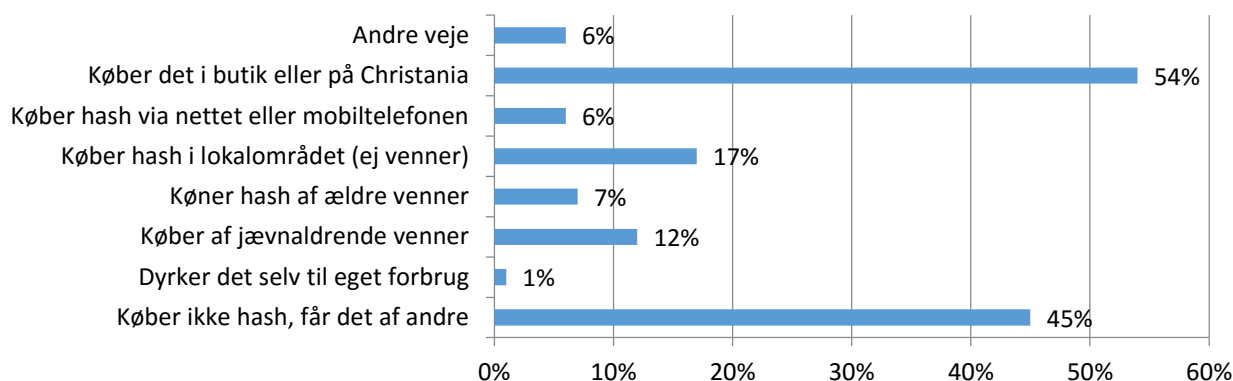
Selvom hashforbruget er udbredt, og i nogen grad tilsyneladende accepteret blandt de unge, så er det meget få unge, der oplever at få tilbudt hash på deres uddannelsesinstitution. Det er mere udbredt, at de får tilbudt hash af deres venner, hvilket peger på, at venskabsgruppen er en væsentlig kilde til at blive introduceret til og skaffe hash. "Man ved godt, hvilke typer der ryger hash", udtrykker en mandlig gymnasieelev og fortsætter:

Der er jo den dér gruppe på alle forskellige gymnasier, der går rigtig meget i byen, og de tager alt muligt forskelligt lort, når de er derude. Så får de dårlige karakterer, og så kan de ikke komme ind på en god uddannelse, og så sidder de bare på en lorteuddannelse, og så kan de ikke få noget job bagefter. (Ung mand, gymnasieelev)

Figur 39. Om de unge er blevet tilbudt hash af deres venner eller på deres uddannelsesinstitution. Kun de 15-25-årige. N=1391 (venner) og N=1275 (uddannelse)

Der er to centrale måder, hvorved de unge skaffer hash til eget forbrug. Den ene er igennem deres venner og den anden er ved at tage ud på Christiania eller købe det i en butik. En mindre andel køber det lokalt, hvilket typisk sker via personer, som de ikke kender. På den måde afspejler dette et typisk mønster i de forskellige forstæder til København.

Figur 40. Hvor køber de unge, der ryger hash, hash henne? Mulighed for at vælge flere svar.

De unge fortæller i interviewene, at de er klar over, hvor de kan købe hash og andre euforiserende stoffer:

Stoffer er så nemt at få fat på – lige meget hvad. Man ringer bare til en person for alle ved vel, hvor de skal skaffe det ene eller det andet. I alle byer tror jeg, der er en eller anden, der sælger. (Ung mand, 20 år)

Man kan også gå på facebook altså, det...Så er der grupper derinde, hvor man kan få det hele, det er nemt, det er for nemt. Der er apps, der er facebook, der er venner... (Ung mand)

Og der er forskellige gader... I København og, ja, hvor folk ved, hvor de skal gå hen, hvis de skal have det ene eller det andet. (Ung mand, 19 år)

Og de unge i folkeskolen, fortæller om samme 'lette adgang' til stoffer:

Ja, stoffer, så er det bare ind på staden jo. Jeg har en kammerat, der går rundt og sælger rundt omkring. Det er det letteste. (Ung mand, 15 år)

Og man kan også sagtens få det her i byen! Der er ikke noget, man ikke kan skaffe, altså stoffer, det er noget, man let kan skaffe. (Ung mand, 15 år)

Opsamlende peger analyserne på, at brugen af hash er udbredt blandt de unge i Gentofte Kommune. Det ser ud som om, at udbredelsen er vokset en smule siden 2004. De unge oplever endvidere at brugen af hash i en eller anden forstand er ganske accepteret af uddannelsesinstitutionerne og mener selv i udstrakt grad, at det er et personligt spørgsmål, som andre ikke skal blande sig i. Denne unge mand får lov at afrunde afsnittet om hash:

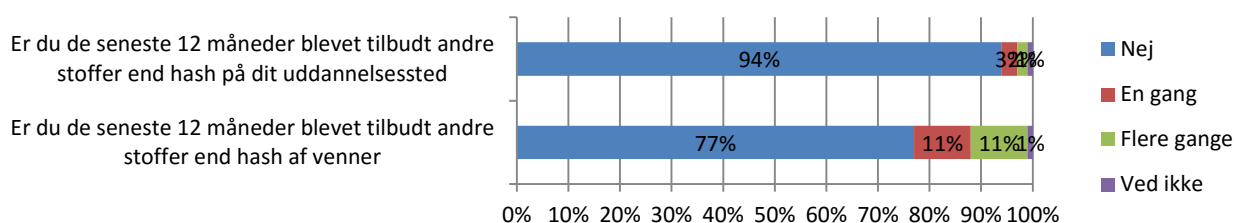
Jeg var utroligt nysgerrig på et tidspunkt om, om hash var sjovt eller hvad det gjorde. Så jeg prøvede det med mine venner her fra skolen, og jeg blev så skuffet, fordi det var ikke engang sjovt! Det var utrolig overvurderet og derfor så gør jeg det ikke mere, og jeg gider ikke rigtig tage det videre til at prøve hårdere stoffer, selvom en masse andre af mine venner også gør det. (Ung mand, gymnasielev, 2.g)

Denne unge mand anser hash som første skridt, hvis man skal prøve 'hårdere stoffer' og indleder herved til næste afsnit om illegale rusmidler.

Andre illegale rusmidler

Blandt de 15 til 25-årige har 9 % prøvet andre stoffer end hash. I forhold til hash er der tale om en noget mindre andel af unge, der således har prøvet andre stoffer. De følgende analyser og fordelinger er således baseret på disse 9 % af de unge (104 personer), hvilket gør at de skal læses med nogen forsigtighed, da talmaterialet er af et mindre omfang – den næste analyse indeholder dog besvarelser fra alle de unge i datamaterialet (15-25 år).

Hvis vi indledningsvis ser på, hvorvidt tilbuddet om stoffer er tilstede i de unges hverdag, så er det få af de 15-25-årige, der har oplevet, at de det seneste år er blevet tilbudt andre stoffer end hash på deres uddannelsessted. Det er en mindre andel på 6 %, der har mødt dette tilbud en eller flere gange på deres skole eller uddannelsessted.

Figur 41. Andele af de 15-25-årige, der er blevet tilbudt andre stoffer end hash - enten på deres uddannelsesinstitution eller af deres venner – de seneste tolv måneder. Alle unge er blevet spurgt uanset om de selv bruger andre stoffer end hash. N=1390 (blevet tilbudt andre stoffer end hash af venner) og N=1274 (tilbudt andre stoffer end hash på uddannelsesinstitutionen)

Der er flere unge, der har oplevet, at de er blevet tilbudt andre stoffer end hash af deres venner det seneste år. Det har 22 % - dvs. omtrent hver femte ung. Der er gennemgående flere drenge, der er blevet tilbudt andre stoffer end hash på skolen – om end det stadig er en forholdsvis sjældent oplevelse. For begge situationer kan der ikke ses nogen udvikling i forhold til de unges alder. Ingen unge taler om i interviewene, at de får tilbudt stoffer- eller indtager dem i skoleregi, men det må

antages, at denne type information er vanskelig at frembringe i en interviewsituation – der i flere tilfælde er foregået i skole-regi.

Interviewene og spørgeskemaundersøgelsen peger på, at hash og andre stoffer er tilgængelige i de unges hverdag. De ved godt, hvor de skal henvende sig, hvis det er dét, de er interesseret i, men omvendt er det tilsyneladende de færreste der får det tilbudt, hvis de ikke selv opsøger det. I lighed med hash er vennerne igen én af de veje, hvor de unge bliver tilbudt andre stoffer end hash. Men flere unge ønsker i interviewene at understrege, at der ikke er noget pres i vennegrupperne. En analyse af interviewene synes at vise et andet perspektiv:

Jeg tror også det handler om det sociale, om man prøver at tage stoffer. Jeg tror, det kommer som gruppepres-agtigt: "Arh, skal vi ikke prøve det?" Det er ikke sådan: "Du skal, du skal." Mere indirekte gruppepres, hvis de andre gør det, og har prøvet det, og det er bare så sjovt! Jeg kunne da godt forestille mig, at der ligger sådan lidt... måske, ja lidt indirekte pres på en eller anden måde... (Ung kvinde, gymnasieelev)

Jeg synes nogle gange, at man har fået et direkte pres ved, at der er nogle der siger, at man formindsker sit liv, ved at gå for meget op i sin skole nu og ikke prøver sådan noget dér af. Jeg har nogle fra min klasse, der tager coke og sådan noget til fester og sådan noget. (Ung mand, gymnasieelev)

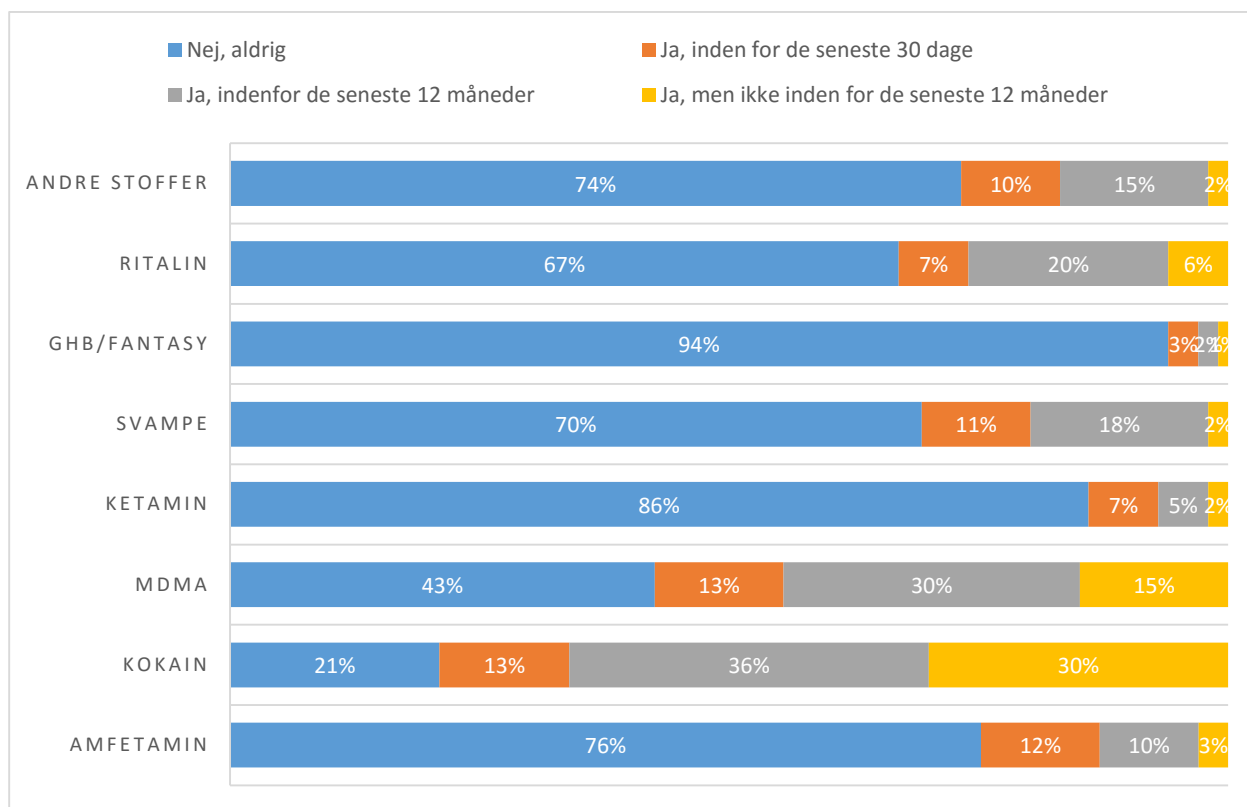
Men de fleste mener selv, de kan modstå 'presset', og den samme gymnasieelev fortsætter:

Men jeg synes, det flyver lidt hen over hovedet på mig... Jeg synes, de lyder lidt dumme og de er sådan fucked up, så de, der gør det, tager heller ikke skolen seriøst og jeg prioriterer jo bare anderledes end dem. (Ung mand, gymnasieelev)

Jeg gider ikke rigtig tage det videre til at prøve hårdere stoffer end hash, selvom en masse andre af mine venner gør det, så kan jeg sagtens modstå det, men det er ikke fordi, at det er gruppepres på den måde, det føler jeg overhovedet ikke, når det kommer til kokain eller sådan noget; så er folk, der er sådan: "Hey vil du have noget?" "Nej tak." "Okay." Altså fordi at det er ikke sådan noget med de siger: "Du skal gøre det." Altså det... (Ung mand, gymnasieelev)

Men de unges fortællinger vidner om, at stoffer, der ikke er hash reelt set er en del af deres berøringsflade i ungdomslivet; et emne, de ofte må forholde sig til, og aktivt afslå, hvis de ikke ønsker at indtage stoffer.

Når der ses på de unges forbrug af forskellige stoffer, er der to stoffer, der i særlig grad er udbredte. Det er først og fremmest kokain, som næsten halvdelen (49 %) af dem, der har prøvet andre stoffer end hash, har stiftet bekendtskab med. Dernæst kommer der MDMA, i folkemunde kendt som ecstasy, som en del af de unge, der har prøvet andre stoffer end hash, også har prøvet.

Figur 42. De unges forbrug af forskellige stoffer det seneste år eller måned. Kun de 9 % af de 15-25-årige, der har svaret, at de har prøvet andre stoffer end hash, har haft mulighed for at svare på dette spørgsmål. N=104

Hvis der fokuseres på forbruget den seneste måned, peger tallene på, at de unge, der har et igangværende forbrug af andre stoffer end hash, bruger en bred vifte af forskellige stoffer. Det er reelt kun GHB/fantasy, der skiller sig ud ved at den mest sjældne anvendelse.

Lattergas nævnes af de unge, som 'udbredt' på enkelte gymnasier:

'På klubber er det mere lattergas.' Og selvfølgelig er der jo stoffer på klubben. Det er der bare oftest. Det ved man bare. Altså, du kan også godt mærke, hvis der er en, der er påvirket. Men det er ikke fordi, at alle løber rundt og gør det. (Ung kvinde, gymnasieelev)

Og jeg kender også rigtig mange venner, der ryger hash. Og i Lyngby, der er der rigtig meget hash, coke, emma, keta, ketamin...(Ung kvinde, folkeskolen)

'Kælenavnene' er mange, og de unge fortæller om stoffer og lattergas i 'klubmiljøet', men denne unge mand mener ikke, stoffer er nødvendigt:

Man behøver jo ikke sådan stoffer for at have det godt. Altså, man kan jo have det godt sådan uden stoffer og også uden hash altså. Alkohol det er nok noget af det vigtigste, for at have det sjovt! (Ung mand, 15 år, folkeskolen)

Brugsmønstre på tværs af rusmidler og trivsel

Det er velkendt fra en række af de tidligere gennemførte ungdomsprofiler, at forbruget af rusmidler af den ene eller anden karakter ofte er tæt forbundet på tværs af de forskellige rusmidler (Hansen 2004; Brown, Hansen og Olsen 2009; Hansen og Sørensen 2014). Det betyder at brugen af visse rusmidler kan være indikatorer for, at den unge er forbruger af andre rusmidler. Med andre ord, vil f.eks. et stort alkoholforbrug i en række tilfælde ofte være forbundet med en risiko for, at den unge også forbruger f.eks. hash. Der er imidlertid ikke tale om en kausal relation, men en konstatering af, at summen af lasterne ikke ser ud til at være konstant, men ofte følges ad i bestemte konfigurationer.

Et eksempel kan være rygning. Hvis den unge ryger i et eller andet omfang, er der samtidigt en større risiko for, at vedkommende også har et større og hyppigere forbrug af alkohol. En sammenhæng, de unge selv italesætter i interviewene:

Det er bare som om det bliver sådan en sammenkobling, drikker du en øl, så skal du også lige have en lille cigaret. Man får så meget lyst til at ryge, når man drikker alkohol! (Ung kvinde, gymnasiet)

Det er også bare alkohol, det trigger det. Det er også det allersværeste, vil jeg faktisk sige. Hvis man nu ikke har røget i et stykke tid... og man så er ude, og drikker nogle bajere, det er dér, hvor det bliver aller-aller-allerhårdest. (Ung mand, gymnasiet)

Og på samme vis, fortæller de unge om, at det kan være lettere at afvise rusmidler, hvis man har andre elementer i éns liv, der ikke er relateret til alkohol eller fester.

Hvilke forhold afholder de unge fra at tage illegale stoffer?

Nogle henviser til, at et stærkt engagement i skole eller fritidsaktiviteter, er positivt for at holde sig fra stoffer:

Jeg tror, at hvis man har noget andet der fylder i éns liv for eksempel, jeg har min sport – at man går op i noget andet, så tror jeg, det bliver lettere at afvise stoffer. Hvis det sociale er ens ét og alt i éns liv og byturene, er dét, man kan snakke om i hverdagene, så tror jeg stofferne bliver sværere at sige nej til. (Ung kvinde, gymnasiet)

Herudover synes de unge er være præget af de 'skræk-historier' de hører, om hvilke konsekvenser indtag af stoffer kan have, og dette synes for nogle, at sætte sit præg på deres forhold til stoffer. Én har hørt skræmmehistorier fra farens barndom, én husker Christiane F¹⁴, som de har set i tysk. Og denne unge kvinder fortæller:

¹⁴ Tysk film og bog baseret på interviews med en ung stofmisbruger af samme navn.

Min mor arbejder med unge som har fået en hashpsykose. Og de startede med at være helt normale mennesker, og så når de får en hashpsykose, så kan det være, de tror de er en fugl, eller de bliver meget paranoide og bange. (Ung kvinde, folkeskolen, 16 år)

Jeg synes også det hjælper lidt, at man har hørt meget om konsekvenserne, der har både været DrugRebels ude, de dér tidligere narkomaner, der kommer ud på skolen og holder oplæg. Og har fortalt om, hvor svært det er at stoppe, og så forstår man virkelig, hvor seriøst det faktisk er. Plus, at man har haft meget om det i folkeskolen også (Ung mand, gymnasielev).

Det er noget andet og få det at vide af et førstehandsvidne end bare sådan gennem nettet og sådan noget ik'? Når du kan høre deres historier, og hvor ussel, de levede, for at få stoffer og sådan noget, og hvor sådan seriøst det var... (Ung mand, gymnasielev, 2.g)

Afrunding

I dette kapitel har vi set på de unges forbrug af forskellige former for rusmidler. Det er et gennemgående træk, at brugen af de forskellige rusmidler meget ofte er forbundet med deltagelsen i en festkultur. Det er med andre ord et væsentligt socialt element i brugen og ofte også i introduktionen til brugen af de forskellige typer af rusmidler.

Rygning fremstår som forholdsvis udbredt. Der er tilsyneladende et væsentligt mørketal, så der er mulighed for at andelen reelt er større end de fremstår i besvarelsene af spørgeskemaet. Dertil er der åbenbart en del "festrygere", der primært ryger i forbindelse med fester og lignende. Andelen af rygere er – med nogle forbehold – tilsyneladende ikke faldet siden den tidligere gennemførte ungdomsprofil i 2004 – snarere tværtimod. Når det gælder forbruget af e-cigaretter, snus og vandpibe er der tale om små andele af de 15-25-årige, der bruger disse, og der er en gennemgående overvægt af unge mænd.

Alkohol er udbredt. Stort set alle de unge drikker alkohol. De unge mænd har gennemgående et hyppigere og større forbrug af alkohol end de unge kvinder.

Brugen af hash er udbredt og fremstår som en accepteret del af de unges liv og festliv. Der er flere unge i Gentofte, der har prøvet eller bruger hash, når der sammenlignes med de nationale tal. Det er let for de unge, at få adgang til hash.

Der er få unge, der bruger eller har prøvet andre stoffer end hash. Andelen er sammenfaldende med de nationale tal.

Fokuspunkter

- De unge mænd skiller sig gennemgående ud, når det gælder en risikobetonet adfærd i forhold til en række af de ting, der er blevet analyseret i dette kapitel. Det kan pege på, at evt. indsatser i særlig grad skal medtænke dem.
- Vennerne – altså med andre ord; den sociale gruppering – ser ud til at spille en rolle i adgangen til stoffer og formentligt også i introduktionen til brugen af dem. Det peger igen på at man måske bør have fokus på de lokale festkulturer, som de manifesterer sig på f.eks. uddannelsesinstitutionerne, hvis målet er at påvirke de unges forbrug.

APPENDIKS 1: LITTERATUR

Balvig, F.; Holmberg, L. & Sørensen, A. S. (2005) *Ringstedforsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet*. København: Jurist- & Økonomforbundets Forlag

Brown, R.; Hansen, N-H. M. & Olsen, P. (2009): *Byens ungdomsprofil – en undersøgelse af Fredericias unge 2009*. Oversigtsrapport. København: Center for Ungdomsforskning

Brown, R.; Louw, A. V. & Katznelson, N. (2011). *Ungdom på erhvervsuddannelserne. Delrapport om valg, elever, læring og fællesskaber*. Erhvervsskolernes Forlag.

Dreus, L. (2013): *Borgerne i Gentofte Kommune*. Internt notat, Gentofte Kommune

Ebbesen, I. & Sørensen, N. U. (1997): *Det æstetiserede selv. Identitet og køn blandt unge i samtidens massekultur*. Roskilde: Roskilde Universitetscenter, Institut for Historie og Samfundsforhold, Specialeafhandling

Engholt, L.(2006): Rygefællesskaber. (i) *Tidsskriftet Ungdomsforskning* nr. 2, årgang 5. København: Center for Ungdomsforskning

Gentofte Kommune (2013) *Ungdomsuddannelse otte år efter 9. klasse. Analyse af data fra Danmarks Statistik. Anden delrapport*. Forretningsudvikling og Digitalisering

Gentofte Kommune (2014a) *Udkast til Kvalitetsrapport [2013/2014]*

Gentofte Kommune (2014b) *Dokumentation på skoleområdet Gentofte 2013/14 - supplement til kvalitetsrapport*

Gentofte Kommune (2015) *Gentofte-plan 2016*

Gentofte Kommune (2015): *Fakta om de 20-25-årige med aktuel bopæl i Gentofte Kommune*. Notat, fortrinsvis baseret på data fra Ungdommens Uddannelsesvejledning og Gentofte Kommunes jobcenter

Hansen, N-H. M. (2004): *Hvad har de gang i? En profilanalyse af Gentoftes unge 2004*. København: Center for Ungdomsforskning

Hansen, N-H. M. (2003): *Hvad har de gang i? En profilanalyse af Holbæks unge 2003*. København: Center for Ungdomsforskning

- Hansen, N-H. M.; Marckmann, B.; Nørregård-Nielsen, E.; Rosenmeier, S. L. & Østergaard, J. (2015). *Spørgeskemaer i virkeligheden. 2. udgave*. København: Samfundslitteratur
- Hansen, N-H. M. & Sørensen, N. U. (2014a). *Kortlægning af brugen og holdningerne til rusmidler blandt unge på ungdomsuddannelserne i Svendborg 2013*. København: Center for Ungdomsforskning
- Hansen, N-H. M. & Sørensen, N. U. (2014b): *Unge motivation for politisk deltagelse*. København: Center for Ungdomsforskning
- Hutters, C. & Sørensen, N. U. (2015): *Eksamensangst – et voksende problem i konkurrencesamfundet*. I Hvass, H. (2015) *Eksamensangst. Et problem vi skal løse i fællesskab*. København: Samfundslitteratur
- Illeris, K.; Katznelson, N.; Nielsen, J. C.; Simonsen, B. & Sørensen, N. U. (2009): *Ungdomsliv. Mellem individualisering og standardisering*. København: Samfundslitteratur
- Illeris, K. (2013): *Transformativ læring og identitet*. København: Samfundslitteratur
- Järvinen, M.; Demant, J. & Østergaard, J. (2010) *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzel
- Katznelson, N.; Jørgensen, H. E. D. & Sørensen, N. U. (2015). *Hvem er de unge på kanten af det danske samfund?* Aalborg: Aalborg Universitetsforlag
- Koch, M. B.; Davidsen, M. & Juel, K. (2012) *Social ulighed i sundhed, sygelighed og trivsel 2010 og udviklingen siden 1987*. København: Statens Institut for Folkesundhed
- Kristiansen, L.; Ekholm, O.; Grønbæk, M. & Tolstrup, J. S. (2008). *Alkohol i Danmark. Voksnes alkoholvaner og holdning til alkoholpolitik 2008*. København: Center for Alkoholforskning
- Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen (2006) *MULD – Unge livsstil og dagligdag 2006*. København: Kræftens Bekæmpelse
- Kofod, A. & Nielsen, J. C. (2005) *Det normale ungdomsliv. Hverdagsliv, fællesskab, trivsel og fremtid*. Center for Ungdomsforskning, København
- Lasgaard, M. (2007). *Et ungdomsliv på egen hånd – introduktion til forskning i ensomhed blandt unge*. I: A. Wiborg (red.) *Der er bare ikke rigtig nogen – en antologi om unge og ensomhed*. København: Ventilen Danmark.
- Ludvigsen, N. B. & Nielsen, J. C. (2008): *Unge tryghed og trivsel i Frederiksberg Kommune*. København: Center for Ungdomsforskning
- Nielsen, J. C.; Sørensen, N. U.; Katznelson, N. & Lindstrøm, M. D. (red.) (2010): *Den svære ungdom. 10 eksperter om unges trivsel og mistrivsel*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Nielsen, J. C.; Sørensen, N. U. & Osmeck, M. N. (2010). *Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal*. København: Center for Ungdomsforskning
- Nielsen, J. C. & Sørensen, N. U. (2012). *Rummet – vejledning, mødested og aktiviteter for og med unge*. København: Center for Ungdomsforskning
- Nielsen, L. Y. & Sørensen, N. U. (2014). *Unge i kunst- og kulturprojekter – Unges perspektiver på deltagelse i modelforsøg om ungekultur*. København: Kulturstyrelsen
- Pedersen, O. K. (2013): *Konkurrencestaten*. København: Hans Reitzels Forlag
- Pedersen, B. K. (2012): *Klarlund: Bekymringsindustrien*. (i) Dagbladet Politik d. 26. januar 2012
- Pedersen, M. U.; Frederiksen, K. S. & Pedersen, M. M. (2015): *Unge trivsel og brug af rusmidler i Gentofte Kommune*. Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet.
- Pless, M.; Katznelson, N.; Madsen, P. H. & Nielsen, A. M. (2015): *Unge motivation i udskolingen – et bidrag til teori og praksis om unges lyst til læring i og udenfor skolen*. København; Aalborg Universitets Forlag – Tidsskriftserien Ungdomsliv. Vol. 2
- Regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre), Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Konservative Folkeparti og Liberal Alliance (2014). *Aftale om Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser*.
- Svedin, C. G. & Priebe, G. (2009): *Unga, sex och internet. I: Se mig - Unga om sex och internet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen 2009.
- Sørensen, N. U.; Hutter, C.; Katznelson, N. & Juul, T. M. (2013) Indledning. I: Sørensen, N. U., Hutter, C., Katznelson, N. & Juul, T. M. (red.) *Unge Motivation og læring. 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet*. Hans Reitzels Forlag.
- Sørensen, N. U.; Grubb, A.; Warring Madsen, I. & Nielsen, J. C. (2011): *Når det er svært at være ung i DK – unges beretninger om mistrivsel og ungdomsliv*. København: Center for Ungdomsforskning
- Sørensen, N. U. & Pless, M. (red.) (2015): *Brydninger i ungdomslivet*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Sørensen, N. U.; Löfgren-Mårson, C. & Månsson, S. V. (forthcoming). *Unge i klemme: Nye udfordringer, grænser og gråzoner*. I: Roien, L. N.; Graugaard, C. & Simovska, V. (red.) *Seksualitetsundervisningens didaktik – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag
- Ugebrevet A4 (2015): *Danske Unge: Erhvervsskoler er bedre end deres rygte*. 17. april 2015.

Ungdomsstyrelsen (2012): *Utsatt – unga, sex och internet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Uni-C Statistik & Analyse (2009) *Frafald på de gymnasiale uddannelser – en undersøgelse af frafald på de gymnasiale institutioner foretaget i foråret 2009*. Undervisningsministeriet

Uni-C Statistik & Analyse (2009) *Profilmødel 2009 på kommuner – fremskrivning af ungdomsårgangsuddannelsesniveau*.

UU-Nord (2014) *Faglig beretning 2013. Målsætning 2014 – 2016*.

Velfærdsaftale (2006) *Aftale om fremtidens velstand og velfærd og investeringer i fremtiden - Aftale om fremtidig indvandring*. Aftale mellem regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre om udmøntning af globaliseringspuljen

Elektroniske referencer

Gentofte.dk: *Gentofte kåret til Årets Ungdomskommune 2015*. Hentet d. 6. august 2015 på:
<http://www.gentofte.dk/da/Om-kommunen/Nyheder/2014/11/%C3%85rets-ungdomskommune>

Sundhedsstyrelsen.dk: *BMI hos voksne* (april 2013) Hentet på:
<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed-og-livsstil/overvaegt/bmi#>

APPENDIKS 2: UNGDOMSPROFILENS EMPIRISKE GRUNDLAG

Indledning

Denne ungdomsprofil bygger på et meget stort empirisk materiale. I dette appendiks vil vi se nærmere på dette og diskutere, hvad det kan bidrage med og hvilken udsagnskraft det giver de forskellige analyser i materialet.

Udgangspunktet for profilen er et ønske om at beskrive, hvordan 13-25-årige unge, bosiddende i Gentofte Kommune¹⁵, oplever det at være ung i kommunen. Belysningen sker for det første via de unges besvarelser af en spørgeskemaundersøgelse (der er udviklet af Komiteen for Sundhedsoplysning) og for det andet igennem de unges egne perspektiver og overvejelser, som de er kommet til udtryk i en række interviews. For det tredje bliver de unges situation også belyst igennem inddragelsen af en række sekundære kilder. Disse har meget varierende karakter. I det følgende afsnit vil vi se på hver af disse empiriske kilder særskilt, hvor vi afslutningsvis forholder os til ungdomsprofilens samlede empiriske materiale.

Fælles for de tre empirikilder er, at indsamlingen er sket i et samspil mellem Gentofte Kommune og Center for Ungdomsforskning. Kommunen har medvirket til at udpege de centrale temaer, som de ønskede skulle indgå i ungdomsprofilen, mens Center for Ungdomsforskning har haft frie hænder til at udforme forskningsdesignet. Den eneste undtagelse herfra var brugen af ungdomsprofilens spørgeskema, hvor dette var et krav fra kommunens side, og hvor Center for Ungdomsforskning ikke har haft nogen indflydelse på tilrettelæggelsen af dette spørgeskema.

Fokusgruppeinterviewene

I et fokusgruppeinterview er der i mange tilfælde et dobbeltsidigt mål. På den ene side vil man gerne blive klogerere på et givent emne (om at være ung i Gentofte) og det spørger man nogle om (nogle unge). På den måde er der tale om et klassisk forskningsbaseret interview, men det særlige ved fokusgruppeinterviews er, at fokus også er på den sociale dynamik i gruppen, der interviewes, hvilket på den anden side åbner for dels, at de unge bliver mere aktive i defineringen i gennemførelsen af

¹⁵ Der er få undtagelser i nogle af interviewene, hvor vi også har interviewet unge, der er opvokset i Gentofte kommune, men som nu er bosiddende et andet sted, typisk det centrale København. Disse er interviewet med særlig fokus på, hvorfor nogle af de unge flytter væk fra Gentofte Kommune.

interviewet og dels åbner op for et indblik i en række af de sociale forhold/mekanismer de unge navigerer i forhold til, når de forholder sig til et givent emne.

Alle fokusgruppeinterviewene – der er gennemført 13 styk i forbindelse med denne ungdomsprofil – er gennemført semistruktureret. Dvs. at der på forhånd har været en dagsorden for interviewet og en idé om, hvilke områder der skulle berøres, men at denne har kunne fraviges i interviewene, hvis nogle emner fyldte mere eller mindre end forventet eller, at der kom nogle uventede emner frem, som interviewer fra Center for Ungdomsforskning vurderede var værd at forfølge yderligere. På den måde er der tale om dynamiske interviews med en dagsorden, der kan følges i større eller mindre grad alt efter de aktuelle omstændigheder i interviewsituationen. Temaerne i fokusgruppeinterviewene har i det store og hele afspejlet de tilsvarende temaer i spørgeskemaundersøgelsen.

Der er i alt gennemført 13 fokusgruppeinterviews. Disse har taget mellem 60-75 minutter per interview. Antallet af deltagere har varieret, men typisk har målet været omkring 6-8 deltagere i hvert enkelt fokusgruppeinterview. I nogle har der været færre deltagere grundet afbud eller manglende fremmøde, mens der i andre har været flere.

Alle interviews er blevet udskrevet i deres fulde omfang. Deltagernes navne er altid anonymiseret, mens deres køn, alder og uddannelsesinstitution kan være ændret, hvis det er skønnet nødvendigt for at besvare de unges identitet. Alle deltagere er blevet informeret om dette ved interviewets start og har haft mulighed for at afbryde deres deltagelse, hvis de følte sig utrygge ved dette.

Deltagerne – der er samlet set tale om lidt over 100 unge – er blevet rekrutteret bredt, således at de i bedst muligt omfang repræsenterer bredden og dybden af ungdomslivet i Gentofte Kommune. De repræsenterer således både unge, der går i gymnasiet, i folkeskolen, eliteidrætsudøvere, unge med særlige vilkår, politisk aktive, unge i klub osv. De unge er blevet rekrutteret af Gentofte Kommune i en dialog med Center for Ungdomsforskning.

Det vurderes, at fokusgruppeinterviewene afspejler mange forskellige aspekter og positioner i ungdomslivet, som det udfolder sig i Gentofte Kommune, og dermed giver et godt udgangspunkt for at tegne en fyldestgørende ungdomsprofil.

Spørgeskemaundersøgelsen

I spørgeskemaundersøgelsen har vi i denne ungdomsprofil anvendt et spørgeskema, der er udviklet af Partnerskabet bag Ungeprofilundersøgelsen. Partnerskabet består af Aalborg Kommune, Odense Kommune, Det Kriminalpræventive Råd, SSP-Samrådet, Komiteen for Sundhedsoplysning, Aarhus Universitet, Københavns Universitet, Socialstyrelsen og SFI – Det Nationale Forskningscenter. Dette spørgeskema er udviklet med to specifikke formål i tankerne. For det første skal spørgeskemaet

anvendes præventivt. Dvs. en SSP-medarbejder kan anvende det til at afsøge, om der er nogle problemstillinger på en bestemt skole eller generelt i en given kommune. Det gør at spørgeskemaet repræsenterer et afsøgende blik på unges liv, hvor fokus på diverse problemfelter – centreret omkring de såkaldte KRAM-faktorer (Kost, Rygning, Alkohol og Motion), og i mindre grad forsøger at forbinde det til de unges trivsel i almindelighed. Fordelen ved spørgeskemaet er dog samtidigt, at der er tale om en standardiseret måling, som et udvalg af landets kommuner har udfyldt, hvilket gør det muligt at sammenligne besvarelserne fra de unge i Gentofte Kommune med besvarelser fra resten af landet, og dermed identificere områder, hvor der evt. er forskelle.

Indsamlingsmetodologi

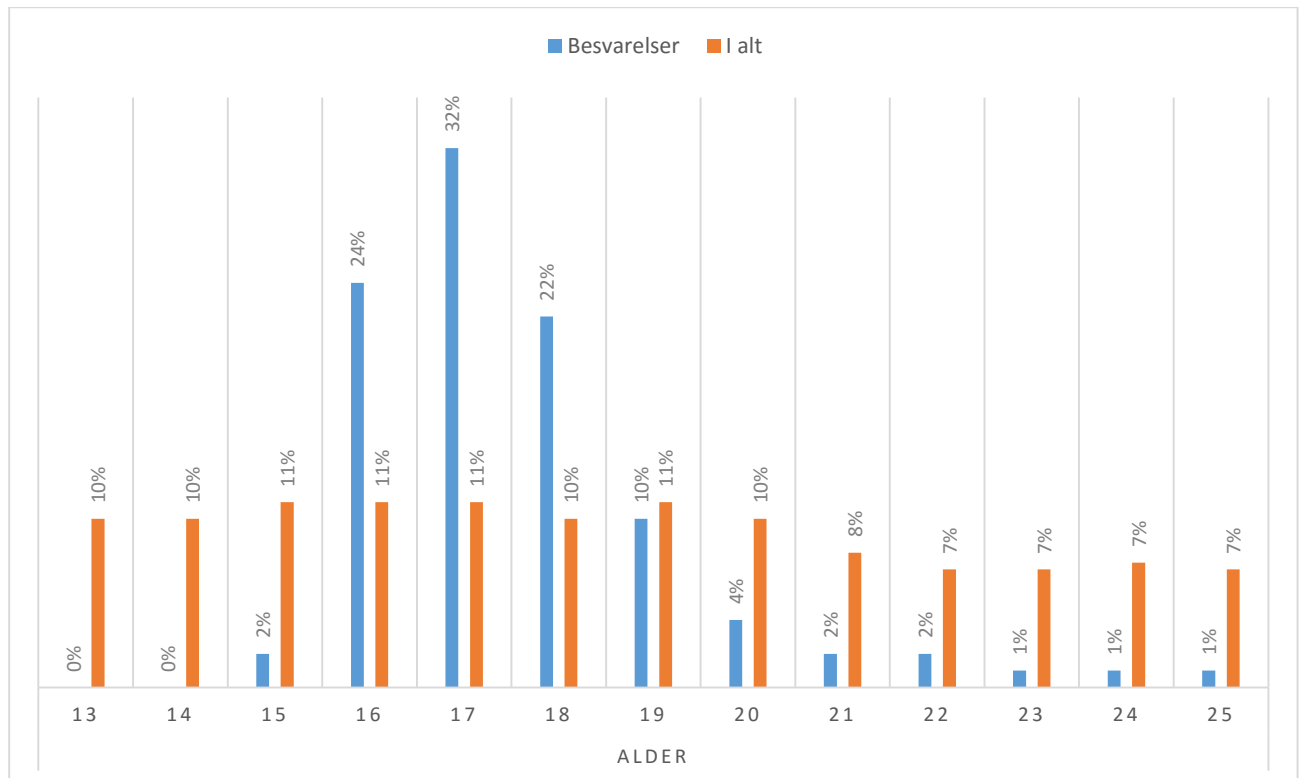
I udgangspunktet har alle unge, mellem 15 og 25 år, der er bosiddende i Gentofte Kommune, haft mulighed for at besvare spørgeskemaet. Denne aldersgruppe er blevet kontaktet af Gentofte Kommune og opfordret til at deltage i undersøgelsen. Det drejer som næsten 8000 unge. De er blevet kontaktet via deres personlige e-boks. Brugen af e-boks sikrer en god og sikker identifikation af alle deltagerne. Det kræver en personlig kode for at få adgang, hvilket gør, at man meget høj sikkerhed kan være sikker på, at det er de rigtige personer, der får adgang til spørgeskemaet. Dette er dog en teoretisk betragtning idet de praktiske erfaringer fra gennemførelsen af ungdomsprofilen peger på, at brugen af e-boks ikke for nuværende er en god måde at få de unge til at svare på et spørgeskema. Der er simpelthen for få af de unge, der reagerer på en henvendelse af denne vej. Dertil er der en række problemer med sammenspillet mellem e-boks og det elektroniske spørgeskemaer, som gør, at vi ikke har kunne se hvem der har besvaret spørgeskemaet eller ej, og dermed f.eks. rykke de unge, der endnu ikke havde udfyldt spørgeskemaet. Udover den personlige kontakt via de unges e-bokse har Gentofte Kommune også reklameret for undersøgelsen i andre sammenhænge. Kommunen har bl.a. gjort en indsats for at reklamere for undersøgelsen overfor kommunens uddannelsesinstitutioner. Disse har vist sig at være ganske effektive, og har givet et pænt antal besvarelser. Men har også medført, at der er mange besvarelser fra unge, der er elever på kommunens mange gymnasier, og selvom der i forvejen er en tendens til, at de unge i Gentofte Kommune søger gymnasiet, er denne tendens formentligt forstærket i besvarelserne af spørgeskemaet grundet inddragelsen af gymnasierne i processen med at udfylde ungdomsprofilens spørgeskemaer.

Indsamlingen af besvarelser er sket i perioden fra d. 15. november til d. 20. december 2015. Dette er sket samtidig over hele landet, hvilket giver et ensartet udgangspunkt for at sammenligne besvarelserne i Gentofte Kommune med besvarelserne fra resten af landet. Der er registreret 1490 besvarelser fra unge i Gentofte Kommune. Disse er i alderen 15 til 25 år. På landsplan er der tilsvarende modtaget 17728 besvarelser.

Figur A1 viser antallet af unge borgere i Gentofte Kommune, fordelt på alder, i relation til andelen af besvarelser, fordelt på alder. Figuren viser, at ungdomsprofilens sample har en overvægt af

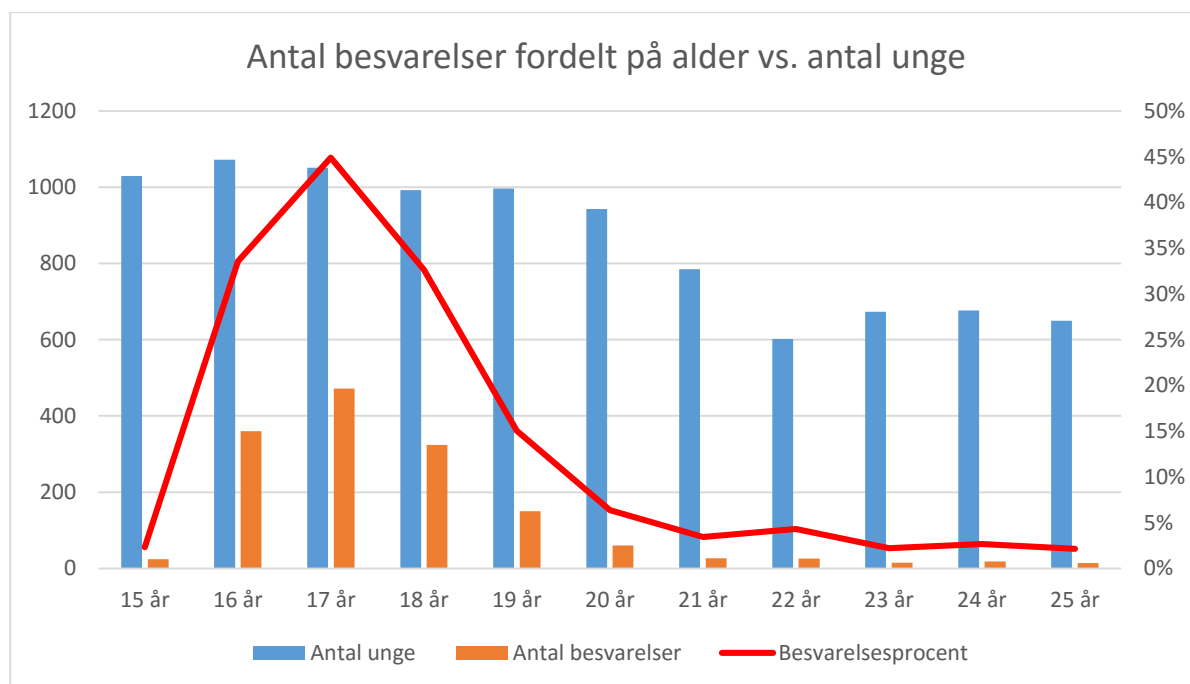
besvarelser blandt de 16-18-årige og en underrepræsentation af besvarelser fra de ældste og yngste i materialet. Der er ikke indsamlet besvarelser fra de 13-14-årige.

Figur A1: Antal besvarelser i procent / antal borgere i Gentofte i alt i aldersgruppen 13-25 år i procent (kilde DS)

Et centralt spørgsmål, når man diskuterer et givent datasæts udsagnskraft er spørgsmålet om, hvorvidt et datasæt kan siges at være repræsentativt for det sted, det skal undersøge. At et datasæt er repræsentativt betyder grundlæggende, at det i statistisk forstand kan siges, at afspejle hele gruppen med en rimelig sikkerhed (Hansen et al. 2015). Et datasæt rummer besvarelserne fra en mindre gruppe – i dette tilfælde har vi 1490 besvarelser fra unge i Gentofte – og spørgsmålet er efterfølgende, om vi med rimelig sikkerhed kan sige, at disse unge ligner resten af ungepopulationen i Gentofte Kommune? Almindeligvis sikres dette igennem en tilfældig udvælgelse af unge i undersøgelsespopulationen. Denne udvælgelse – sample – skal sikre, at alle unge i kommunen har lige stor risiko for at blive udvalgt til at deltage i undersøgelsen, og at vi med rimelig sikkerhed kan påstå, at alle mulige positioner og holdninger/indsigter bliver afdækket. I forbindelse med denne ungdomsprofils spørgeskema, har alle unge i Gentofte Kommune mellem 15 og 25 år (9471 per 1.1.2016) haft mulighed for at besvare undersøgelsens spørgeskema. Det kaldes for en totalpopulationsundersøgelse, men ikke alle unge har valgt at besvare spørgeskemaet. Samlet set kan undersøgelsen i det perspektiv siges at have en svarprocent på 16 %. Men dette fortæller ikke hele historien, idet antallet af besvarelser ikke er jævnt fordelt over hele aldersintervallet. Dette er skitseret i nedenstående figur, hvor antallet af besvarelser er opdelt i forhold til alder og sat i

relation til det samlede antal unge i alderssegmentet, som Danmarks Statistisk har registreret det per d. 1.1. 2016.

Figuren viser, at materialet er stærkest blandt de 16-19-årige, hvor der er opnået pæne andele besvarelser fra de unge i det pågældende aldersinterval. Omvendt er der modtaget få besvarelser fra de helt unge (15-årige) og de lidt ældre unge (20-25-årige). Det skal også bemærkes, at der er en overvægt af besvarelser fra de unge kvinder (55 %), hvis der i øvrigt sammenlignes med kønsfordelingen i Gentofte Kommune (som er 51 % for mænd og 49 % for kvinder i dette alderssegment). Det indikerer med andre ord, at materialet er skævt i forhold til det forventede, når det gælder de unges alder og køn. Grundet indsamlingsmetodikken må materialet også forventes at være yderligere skævt i den forstand, at der må forventes en overvægt af unge på en gymnasial uddannelse grundet inddragelsen af kommunens gymnasier for at øge antallet af besvarelser. Dette vurderes dog i praksis til at have mest betydning for den aldersmæssige sammensætning af samplen, da gymnasiet i forvejen er den dominerende ungdomsuddannelse i Gentofte Kommune.

I udgangspunktet kan materialet ikke siges at være statistisk repræsentativt for alle unge i alderen 15-25-år, der er bosiddende i Gentofte Kommune. Materialet giver dog stadig et solidt indblik i de unges overvejelser, erfaringer og begrundelser i forhold til at være ung i netop Gentofte Kommune, og giver gode muligheder for at sammenligne deres besvarelser med resten af landets unge. Derudover forstærkes datasættets muligheder, når det kobles til den øvrige empiri – både interviewene og de supplerende empiriske kilder, som vi ser på i det følgende.

Der er anvendt forskellige statistiske tests i analyserne. Det aktuelle statistiske mål afhænger konkret af karakteren af den aktuelle analyse. Der er gennemgående anvendt chi² og gamma-testet.

Supplerende empiriske kilder/bidrag

Denne kategori er ganske bred. Den rummer både tal fra Danmarks Statistik og tal fra andre offentlige register samt sekundære undersøgelser, der er gennemført af Gentofte Kommune eller andre organisationer. Hovedparten er dog af kvantitativ karakter og er som hovedregel udarbejdet af Gentofte Kommune. Kategorien rummer dog også rapporter udarbejdet af henholdsvis AE-rådet og Aarhus Universitet for Gentofte Kommune.

Det er væsentligt at notere sig, at der er tale om et blandet udvalg af forskelligt materiale, der bygger på forskellige forudsætninger og har forskellige former for usikkerheder tilknyttet. Der er gennemgående tale om materiale, der er solidt underbygget og som har en stor grad af dækning.

Denne kategori bruges i ungdomsprofilen som supplerende empirikilde. Dvs. den supplerer analyserne på en række punkter. Det gælder mest prægnant de helt unge (13-14-årige), hvor vi bl.a. trækker på en skolesundhedsundersøgelse, der er gennemført i Gentofte Kommune i starten af 2015, og hvor elever, der gik i 8. klasse har haft mulighed for at svare. Det gælder også de lidt ældre unge, hvor dele af dette materiale bruges til at supplerede de to øvrige empiriske kilder, hvor det kan lade sig gøre.

Samlet vurdering

Der er tale om et meget omfattende, grundigt datamateriale, samlet set, som åbner mulighed for både overblik over forskellige fænomeners udbredelser samt indblik i de unges egne forståelser og holdninger til disse fænomener. De mange fokusgruppeinterviews giver et stærkt grundlag for at få et indblik i de unge borger i Gentoftes oplevelse af ungdomslivets problemer og udfordringer, som de oplever dem. Det kvantitative materiale giver tilsvarende, med visse forbehold, et solidt og bredt indblik i udbredelsen af forskellige fænomener blandt de unge. Muligheden for at trække på mange forskellige former for statistiske opgørelser og koble disse sammen med kvalitative observationer, giver ungdomsprofilen et særdeles solidt og bredt fundament at arbejde på.